

SARF KİTABI

Ali Nazîma

Osmanlıcadan Günümüz Alfabesine Çeviri, Sadeleştirme ve Notlar

Prof. Dr. Tacettin Uzun
Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Alkaraz
Arş. Gör. Saffet Cengiz

SARF KİTABI

Ali Nazîma

(Osmanlıcadan Günümüz Alfabesine Çeviri,
Sadeleştirme ve Notlar)

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz

Prof. Dr. Tacettin Uzun
Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz
Arş. Gör. Saffet Cengiz

Konya 2020

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖNSÖZ	2
MEHMED ZİHNÎ EFENDİ'NİN MÛTÂLANÂMESİ	3
ALİ NAZÎMANIN İFADESİ	4
MEHMED ZİHNÎ EFENDİ	8
ALİ NAZÎMA	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
KELİME ÇEŞİTLERİ	10
İSİMLER	11
اليَوْمَ تَنْسَاهُ TERKİBİNDEKİ HARFLERİN İLAVE EDİLECEĞİ	
YERLER	14
MASTARLAR	16
SÛLÂSİ MİMLİ MASTAR KALIPLARI	18
MİMLİ MASTARLAR	19
RUBÂİ MASTARLAR	21
HUMÂSİ MASTARLAR	24
SÛDÂSİ MASTARLAR	30
KENDİSİNE HARF İLÂVE EDİLMİŞ RUBÂİ MASTARLAR	33
SÛLÂSİ DIŞINDAKİ MİMLİ MASTARLAR	34
LÂZİM VE MÛTEADDİ	34

BİNÂ-İ MERRA VE BİNÂ-İ NEV'	35
YAPMA MASTARLAR	37
SIFATLAR	37
SÜLÂSİLERDEN İSMİ FÂİL VE İSM-İ MEF'UL	37
MUZÂRİ	37
SÜLÂSİ NİN ÜSTÜNDEKİ İSM-İ FÂİLLER	39
SÜLÂSİ NİN ÜSTÜNDEKİ İSM-İ MEF'ULLER	40
SIFAT-I MÜŞEBBEHE VE İSM-İ TAFDÎL	50
أَفْعَلٌ ve فُعْلَى VEZİNLERİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ	52
MÜBALAĞA SÎGALARI	53
İSM-İ TASĞÎR (İSM-İ MUSAĞĞAR)	54
BAZI TASĞÎR KAİDELERİ	56
İSM-İ MENSÛB	57
NİSBET SÎGALARI	57
İSM-İ ZAMAN VE İSM-İ MEKÂN	60
İSM-İ ÂLET	62
MÜZEKKER VE MÜENNES	63
TESNİYE VE CEM'İ	65
CEM'İ	66
CEM'-İ CEM'İ	68
İSM-İ CEM'İ VE ŞİBH-İ CEM'İ	68

İKİNCİ BÖLÜM

SÜLÂSİ BÂBLAR	69
SÜLÂSİ ALTI BÂBIN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ	70
MAZİ	73
M'ALÛM FİİLİ MAZİ'NİN EMSİLE-İ MUTTARİDE ÇEKİMİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ	74
MECHÛL FİİL-İ MAZİ NİN EMSİLE-İ MUTTARİDESİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ	75
SÜLÂSİNİN ÜSTÜNDEKİ KELİMELERİN MAZİLERİ	76
MUZÂRÎ YAHUT HÂL	76
SÜLÂSİDEN M'ALÛM MUZÂRÎ'İN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKEN ÇEKİMİ	78
SÜLÂSİDEN MECHÛL MUZÂRÎ'İN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKEN ÇEKİMİ	79
SÜLÂSİNİN ÜSTÜNDEKİ MUZÂRÎLER	79
LÂM-I TE'KÎD VE NÛN-U TE'KÎD	80
NEVÂSİB	81
CEVÂZİM	81
M'ALÛM SÜLÂSİNİN ÇEKİLİŞİNİ GÖSTEREN CEDVEL	83
EMİR	87
SÜLÂSİDEN EMR-İ HÂZİRİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ	88
SÜLÂSİNİN ÜSTÜNDEKİ EMR-İ HÂZİRLAR	89
NEHİY	90
NEHY-İ GÂİB	90

SÜLÂSÎNİN M'ALÛM EMR-İ HÂZİR VE GÂİB SÎGALARININ HEM ŞEDDELİ VE ŞEDDESİZ NÛN İLE ÇEKİLİŞİ	90
FiİL-İ TACCUB	92
SÜLÂSÎLERDEN GELEN KELİMELERİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKEN MAZİ MUZÂRÎ EMR-İ HÂZİRİ AÇIKLAYAN CETVELLER	94
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN SÂLİMLER	94
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN MUZÂ'AFLAR	100
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN ECVEFLER	106
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN ECVEFİN ÇEKİMİ	112
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN (VAVLI) NÂKISLAR	119
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN (YÂLI) NÂKISLAR	126
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN (DÖRDÜNCÜ BAPTAN) NÂKISLAR	132
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN LEFİF-İ MEFRÛKLAR	138
FiİL-İ MAZİSİ فَعَلَ MUZARİİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN LEFİF-İ MEKRÛNLAR	145

SÜLÂSÎ ALTI BÂBIN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKEN M'ALÛM MAZİ
VE MUZÂRİLERİNİN
MÜFRED MÜZEKKER GÂİBLERİYLE EMR-İ HÂZİRLARININ
MÜFRED MÜZEKKERİNİ,
MECHÛL MAZİ VE MÜZÂRİLERİNİN MÜFRED MÜZEKKER
GÂİBLERİNİ GÖSTEREN
CEDVELLER. 152

SARF KİTABI

ÖNSÖZ

Elinizdeki bu kitap, büyük âlim Hacı Mehmed Zihnî Efendi'nin Arap dilini öğretmek için yazdığı el-Müntehab, el-Muktezab ve el-Müşezzeb adlı eserlerinin yine değerli âlim Ali Nazîma tarafından özetlenerek "Miftâhu'l-Müntehab ve'l Muktezab ve'l-Müşezzeb" yahut "Sarf-ı Arabî Defteri" adıyla basıldıktan sonra, tarafımızdan Osmanlıcadan günümüz alfabesine çevrilmiş, sadeleştirilmiş ve notlar ilave edilmiş halidir.

Yararlı olması dileğiyle.

Konya/2020

Prof. Dr. Tacettinn UZUN

Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz

Arş Gör. Saffet Cengiz

SAÂDETLÜ EL-HÂC ZİHNÎ EFENDİ HAZRETLERİNİN ESERİ ÂCİZÎ
HAKKINDA MÜTÂLANÂM-E İ ÂLÎLERİDİR

İzzetlü Ali Nazîma Bey oğlumun sarf-ı arabîyi tedris (okutma, öğretme) yolunda tuttıkları vetîre-i mahâret neticesi olmak üzere vücuda getirmiş oldukları şu eser-i bîbedel, (Müntehab) vesaire için pek güzel bir miftah veyahut medhaldir. Muvaffakiyetlerini tehnie (tebrik) ederim.

MEHMED ZİHNÎ

İFÂDE

Üstâd-ı Fezâil mûtâdım nihrîr-i şehîr saadetlü el-Hâc Zihnî Efendi hazretlerinin sarf-ı arabîyi lisan-ı mâderzadımızla tahsîl ve tederrüs edebilmek üzere bundan akdem peyderpey mevki-i istifâde-i âmmeye vaz' buyurdıkları el-Müntehab, el-Muktezab ve el-Müşezzeb nâm âsâr-ı fevâid disarlarını tetebbua medar olmak ümniyesiyle bir müddetten beri bir tarz-ı cedîd-i menfaat-ı pedîd üzere tertib ve tanzîm ve (miftâh) namıyla tevsîm ederek sarf-ı arabîyi sâye-i hazret-i padîşahîde min gayr-i liyâkatin talîme memur olduğum mekteb-i sultânînin ikinci sınıf şâkirdânına dahi bu yolda tadrîs ü tefhîm ile teshîl-i tahsîlce pek çok faidesini müşâhede ve esmâ ve ef'âl maa tasrîfattan ibaret olarak iki deftere taksim eylediğim cedvelli hülâsanın birinci defterini bu kere enzâr-ı tâlibîne arz u takdîm eyledim.

Dört beş senelik bir tecrübe-i müdekkikâne bu eser-i nâçizin derece-i fevâidini îsâl-ı mertebe-i temîn eylediğinden dolayı bu bâbda tâlibîn-i kirâmı tatmîn edebilirim.

Risâle-i âcizî hakkında saâdetlü Zihnî Efendi Hazretleri tarafından yazılıp serlevha-i mefharet kılınan mütâlaanâmenin kırâatı bu eser-i nâçizin takdîr-i fevâidine kâfîdir.

Bu miftâhda ittihaz olunan usûle gelince tarife hacet bırakmayacak derecede sadedir; şöyle ki: Fiillerin ve isimlerin huruf-i asliyyeleri harfe bedel noktalar ile gösterilmiştir; mesela

ف ع ل , ع ل م , ك ت ب ve hâkezâ sülâsî madde-i asliyyeler şöyle (. . .) üç nokta ile resmolunarak esnây-ı tasrîf ve tebeddülde huruf-ı asliyyenin herhangi birinin evvel veya âhirine getirilecek diğer harf vesâire, mezkûr noktaların evvel veya âhirine aynen yazılmıştır.

Meselâ evveline bir (م) ve harf-i âhirinden evvel bir (و) ilâvesiyle teşkîl olunan sülâsîden bir ism-i mef'ûl (م.و.) sûretinde gösterilmiştir.

Kezâ aksâm-ı seb'ayı anlamış olan bir tâlib ecveften olan bir kelimenin sülâsîden masdar-ı mîmisini teşkil etmek istedikte, metn-i kitabda mezkûr sîga şöyle (م . ا .) gösterilmiştir ki aslı kelimenin evveline bir mîm ilâve ve ortada bulunan harf-i illeti bili'lâl elife tebdîl eylemesi lâzım geleceğini anlayacaktır. Kezâlik eğer tâlib ecveften bir kelimeyi (إفعال) bâbına nakletmek isterse kitapta ecveflerin mastarını (ا . ا .) şeklinde ve mазisini (. ا .) şeklinde görecektir ki bu, mastarda kelimenin evveline bir hemze, nihâyetine bir "tâ" ilâve edildikten sonra ortada bulunan harf-i illet bili'lâl elife ve mazide evveline bir hemze ziyâde olunduktan sonra ortada bulunan harf-i illet ba'deli'lâl yine elife tebdîl olunmak icap eder demek olduğunu anlayacaktır.

Nâkısar, meselâ مفاعلة bâbına naklolunmak için, mastarda (. ا . ا .) şeklinde ve mazide (ى . ا .) şeklinde gösterilmiştir ki bundanda tâlib, nâkısar مفاعلة babına naklolunmak istendiğinde mastarda evveline bir mîm, "fâ" sıyyla "ayn"ı beynine bir elif, nihayetine bir "tâ" ilâve ettikten sonra, nihayette bulunan harf-i illet bili'lâl elife ve mazide "fâ"sıyyla "ayn"ı beynine bir elif ziyade ettikten sonra nihayette bulunan harf-i illet ba'deli'lâl ى sûretinde elife, yani elif-i maksûreye tebdîl olunur demek olduğunu fehmedecektir.

(ا ي ت . ا) Mehmûzu'l-fâlar, اِفْعَال bâbına nakilde mastarda (. ا ي ت) şeklinde, mâzide ise (. ا ت ي .) şeklinde gösterilmiştir ki bu da onları mezkûr bâba nakletmek için mastarda evveline bir hemze, "fa"sıyla "ayn"ı beynine bir "tâ", lâme'l fiilinin mukabiline bir elif ziyade edildikten sonra evvelde bulunan hemze-i asliyye, ya hemze olarak kalır, yahut bili'lâl "yâ-i memdûde" ye tebdîl ve mazide evveline bir hemze, "fâ"sıyla "ayn"ı arasına bir "tâ" ilâve ettikten sonra, kezâlik evvelde bulunan hemze-i asliyye, ya yine hemze olarak kalır veyahut ba'de'l-i'lâl "yâ-i memdûdeye" ye kalbolunur demektir. Aksâm-ı sâire de buna kıyas oluna.

Bazı bâblarda tâlib meselâ اِفْعَال bâbında, mastarı

(. ا ي . x) şeklindedir, fiil-i maziyi (. و . .) şeklinde görecektir ki bundan bir kelimeyi اِفْعَال bâbına nakletmek için mastarda evveline bir hemze, ayne'l fiilinden sonra bir "yâ" bu "yâ"dan sonra kelimenin ayne'l fiili cinsinden bir harf ve bu harften sonra da bir elif ziyâde edebilmek ve mazide evveline bir hemze ilâve olunduktan sonra kelimenin ayne'l- fiilinden sonra bir vâv, bu vâvdan sonra da kelimenin ayne'l fiili cinsinden bir harf ziyâde olunmak icap edeceğini anlayacaktır.

اِفْعَال ve مُفَاعَلَة bâblarından gelen mehmûzu'l-fâ' kelimelerin mazileri (...ا) şeklinde olacağı yerde (...آ) şeklindedir ki اِفْعَال bâbından iki hemzenin ve مُفَاعَلَة bâbında bir hemze ile bir elifin ictimâından evvele ziyade edilen hemzenin bu (آ) şekline girdiği malûm olur.

Alelumum bâblar ve sîgalarda mehmuzlar gösterilirken noktaların üzerine kulâmateyn (tırnaklar) arasına vazolunan hemzeler, nefs-i kelimededen olan hemzelerin bili'lâl öyle

yazılacağını değil, imlâca öyle yazılmak icap edeceğini beyan eder.

ALİ NAZÎMA

MEHMED ZİHNÎ EFENDİ

Asıl adı Mehmed'dir, Zihnî, hocası tarafından konmuştur. Hacı Zhnî Efendi diye meşhur olmuştur.

Cami derslerine devam ederek ulûm-ı âliye şahadetnamesi demek olan icazetnâme-i esâtizeyi almaya hak kazanmıştır.

Matbaa-i Âmire takvîm-i vakâyi kitâbet ve musahhihliği, Mekteb-i Sultânî (Galatasaray) ulûm-i arabîyye ve dîniyye muallimliği, Mülkiye Mektebi usûl-i Fıkıh ve Arapça muallimliği, Tetkîk-i Müellefât Komisyonu Azalığı, Meclis-i Kebîr-i Maârif Azalığı, Maârif Nezâreti Encümeni Teftiş ve Muâyene Reisliği gibi resmi görevlerde bulunmuştur.

Hayatını araştırma, te'lif ve tadrîse hasretmiştir. 1332/1914 yılında vefat etmiştir.

Pek çok te'lif ve tercümesi vardır. Aşağıdaki eserleri basılmıştır:

El-Munkuzu mine'd-dalâl (Tercüme), Atvâku'z-zeheb (Tercüme), Tuhfetu'l-erîb (Tercüme), Meşâhîru'n-nisâ, El-Müntehab fî ta'lîm-i luğati'l-Arab, Kitâbu't-terâcim, El-Muktezab, el-Elğâzu'l-fıkhiyye, El-Kavlu'l-Ceyyid, El-Hakâyık, el-Müşezzeb (el-Mürteeb), Ni'metu'l-İslâm, el-Kavlu's-sedîd fî ilmi't-tecvîd, el-Muhtasârât.¹

¹ Hacı Mehmed Zihnî Efendi, Ni'metu'l-İslâm, İstanbul, 1959. (Oğlu Ali Rânâ Tarhan tarafından yazılan biyografiden biraz değiştirilerek alınmıştır.)

ALİ NAZİMA
(1861-1935)

İstanbul'da doğdu. 1882 de Galatasaray Lisesi'ni ve Mülkiye'de öğrenimini tamamladıktan sonra, çeşitli okullarda Türkçe ve Fransızca öğretmenliği ve müdürlük yaptı. Çeşitli konularda sayısı yüz yirmiye bulan ders kitabı ve lugat yazdı. 1925'te İstanbul öğretmenlerinin aday göstermesi üzerine, kendisine Millî Eğitim Bakanlığı'nca Fazilet Mükâfatı verildi.²

² Meydan Larousse Ansiklopedisinden alınmıştır.

KELİME³ üç çeşittir: a. İsim⁴ b. Fiil⁵ c. Harf.⁶

HARF: a. Hurûf-i mebnî.⁷ b. Hurûf-i meânî⁸ olmak üzere ikiye ayrılır:

HURÛF-İ MEBÂNÎ ikiye ayrılır: a. Kamerî b. Şemsî.

KAMERÎ HARFLER: ا ب ج ح خ ع غ ف ق ك م و ه ي dir.

ŞEMSÎ HARFLER: ن ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن dur.

Hurûf-ı Meânî: BASİT ve MÜREKKEB diye ikiye ayrılır.

Hurûf-ı Meânîden BASİT olanlar şunlardır:

و: Harekesi daima fethadır, atıf (bağlama) ve ibtidâ (başlangıç) edatıdır.

إلى: İntiha (bitiş) edatı. Msl. إِلَى الْبَيْتِ. (Okula).

في: Zarf manalı edat. Msl. قَعَدَ فِي الْبَيْتِ (O evde oturdu).

على: İsti'lâ ("üstüne" ve "üstünde" anlamına gelen) edatı. Msl.

رَكِبَ عَلَى الْفَرَسِ (O ata bindi).

أو: Terdîd (ihtimalle anlatma) edatı ("yahut" ve "veya" anlamında) Msl. مَا كَتَبَ أَوْ مَا قَرَأَ (O yazmadı veya okumadı).

لَوْ: Şart edatı Msl. لَوْ قَرَأَ (O okusaydı).

³ Kelime: Manası olan lafız.

⁴ İsim: Başlı başına manası olan ve zamanlardan birisiyle yani zaman-ı hâl (şimdiki zamanla), mazi (geçmiş zaman) ve istikbâlle (gelecek zamanla) ilgisi olmayan kelime.

⁵ Fiil: Başlı başına manası ve zamanlardan birisiyle ilgisi olan kelime.

⁶ Harf: Tek başına manası olmayıp isim ve fiillerle birlikte manası olan kelimedir.

⁷ Hurûf-ı Mebnî: Kelimeleri teşkil eden harfler.

⁸ Hurûf-ı Meânî: İsim ve fiillerle birlikte manası olan harflerdir.

لَنْ: Nefiy (olumsuzluk) edatı. Msl. لَنْ يَكْتُبَ (O yazmayacak).

مَا: Nefiy (olumsuzluk) edatı. Msl. مَا يَكْتُبُ (O yazmıyor).

لَا: Nefiy (olumsuzluk) edatı. Msl. لَا يَقْرَأُ (O okumaz).

İSİMLER LAFIZ VE MANA BAKIMINDAN İKİYE AYRILIR

Lafız itibariyle isimler, harflerinin sayısı ve türüne göre ikiye ayrılırlar.

HARFLERİNİN SAYISINA GÖRE İSİMLER ÜÇ ÇEŞİTTİR

ف: Harekesi daima fethadır. Bu, atıf ve ta'kîb edatıdır.

كَ: Harekesi daima fethadır. Bu, telbih (benzetme) edatıdır.

ب: Harekesi daima kesradır. Bu, ilsak (bitiştirme) ve ta' diye (geçişlilik) edatıdır.

ل: İsmın başına geldiğinde kesradır. Zamîrin (mütekellim ي "yâ" sı hariç) başında da fethadır. ل her iki halde de tahsîs (âit kılma) ve ta'lil (sebeplendirme) edatıdır.

Şunlar da MÜREKKEB hurûf-i meânîdir:

إِذَا: Zaman edatı, Msl. إِذَا كَتَبَ (O yazdığı zaman).

إِذَا مَا: Zaman edatı, Msl. إِذَا مَا قَرَأَ (O okuduğu zaman).

إِنْ: Şart edatı, zâide. Msl. إِنْ كَتَبَ (yazarsa).

أَنْ: Mastar edatı. Msl. أَنْ يَكْتُبَ (yazmak, onun yazması).

لَمْ: Nefiy (olumsuzluk) edatı. Msl. لَمْ يَكْتُبَ (O yazmadı).

لَمَّا: Nefiy (olumsuzluk) edatı. Msl. لَمَّا يَقْرَأُ (O daha okumadı).

مِنْ: İbtida edatı. Msl. مِنَ الْبَيْتِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ (Eviden okula).

a. Aslî⁹ olanlar. b. Ziyâdeli olanlar.¹⁰

ASLÎ OLAN İSİMLER ÜÇE AYRILIR

a. Sülâsî olanlar. Msl.

فَيْسُ، فَرْسُ، كَيْفُ، رَجُلٌ، عَيْنٌ، إِبْنٌ، رَجُلٌ، عُنُقٌ، لُغُزٌ، قُفْلٌ

b. Rubâ'î olanlar. Msl.

خَرْدَلٌ، دِرْهَمٌ، حِصْرَمٌ، هَزْبَرٌ، طُحْلُبٌ، جُحْدُبٌ

c. Humâsî olanlar. Msl.

زَبْرَجْدٌ، جِرْدَخْلٌ، فُدَعِمِلٌ، جَحْمَرَشٌ

HARFLERİN TÜRÜNE GÖRE İSİMLER İKİYE AYRILIRLAR

a. Sahîh¹¹ b. Mu'tel¹²

SAHÎH ÜÇE AYRILIR;

⁹ Aslî olan: Bütün harfleri aslından olan.

¹⁰ Ziyâdeli olan: Asıl harflerinden başka, gerek sülâsî (üçlü) gerek rubâ'î (dörtlü), gerek humâsî (beşli) olsun, içinde اَلْيَوْمَ تَنْسَاهُ terkîbindeki harflerden birisi veya bie kaç bulunur.

¹¹ Sahîh: Kendisinde illet harflerinden biri bulunmayan.

¹² Mu'tel: Arapçada ا، ي، و harflerine hurûf'i alîle (الْحُرُوفُ الْعَلِيَّةُ) yahut huruf-i illet (حُرُوفُ الْعِلَّةِ) denir. Bunlardan biri bulunan kelimeyede mu'tel (الْمُعْتَل) denir.

a. Sâlim.¹³ Msl. الْقَتْلُ

rubâ'î (dörtlü) gerek humâsî (beşli) olsun, içinde الْيَوْمَ تَنْسَاهُ
terkîbindeki harflerden birisi veya birkaçı bulunan.

b. Mehmûz.¹⁴ Msl. الْبَدْءُ, السَّأَلُ, الْأَمْرُ

c. Muzâ'af.¹⁵ Msl. الْبَلْبُلُ, الظَّنُّ

MU'TEL DÖRDE AYRILIR:

A. Fâ'sı mu'tel yahut misâl.¹⁶

MİSÂL İKİYE AYRILIR

a. Vâv'lı. Msl: الْوَعْدُ b. Yâ'lı. Msl. الْيُسْرُ

B. Ayn'ı mu'tel veya ecvef.¹⁷

ECVEF DE İKİYE AYRILIR:

a. Vâv'lı. Msl. الْخَوْفُ b. Yâ'lı. Msl. الْبَيْعُ

c. Lâm'ı mu'tel veya nâkıs.¹⁸ Bu da ikiye ayrılır:

a. Vâv'lı. Msl. السَّهْوُ b. Yâ'lı. Msl. النَّهْيُ

d. Lefîf.¹⁹ Bu ikiye ayrılır:

a. Mefrûk. Msl. الْوَعْيُ b. Makrûn. Msl. السَّوَى

¹³ Sâlim: Aslî harflerinde hemze ve taz'îf (التضعيف=bir cinsten iki harf veya hece) bulunmayandır.

¹⁴ Mehmûz: Asıl harflerinden biri hemze olandır; eğer hemze başta olursa, mehmûz'ul-fâ', eğer ortada olursa, mehmûzu'l-ayn, eğer sonda olursa, mehmûzu'l-lâm denir.

¹⁵ Muzâ'af: Sülâsîlere göre, kendisinde bir cinsten iki harf, rubâ'îlere göre de iki hece olandır.

¹⁶ Misal: Başında illet harflerinden birisi bulunandır.

¹⁷ Ecvef: Ortasında illet harflerinden birisi bulunandır.

¹⁸ Nâkıs: Sonunda illet harflerinden birisi bulunandır.

¹⁹ Lefif: Kendisinde iki illet harfi bulunandır.

İSİMLER MÂNÂ BAKIMINDAN İKİYE AYRILIRLAR

a. İsm-i cins.²⁰ Msl. الرَّجُلُ ve الْكِتَابُ

b. İsm-i alem.²¹ Msl. الْبَصْرَةُ ve مُحَمَّدٌ

İSM-i CİNS İKİYE AYRILIR

a. İsm-i Zât.²² الْإِنْسَانُ ve الرُّوحُ

b. İsm-i mânâ.²³ Msl. الْعِلْمُ ve الْعَقْلُ

الْيَوْمَ تَنْسَاهُ TERKÎBİNDEKİ HARFLERİN ZİYÂDE (İLÂVE) OLACAĞI

YERLER

Hemze (أ): Üç asıl harfle birlikte kelimenin başına gelir. Msl.

الإِكْرَامُ ve أَحْمَدُ.

Hemzenin ortaya ilâve edilmesi enderdir, شَمَالٌ (kuzey rüzgârı)

manasına gelen شَائِلٌ ve شَائِلٌ kelimelerinde olduğu gibi. Sonda üç

asıl harfle bir elif ilâve ettikten sonra zâit olur. Msl. الصَّخْرَاءُ ve

الْبَيْضَاءُ.

Lâm (ل): زَيْدٌ ve عَبْدٌ demek olan زَيْدٌ ve عَبْدٌ kelimelerinde

ve "hazâkat (ustalık) taslamak" demek olan تَحْدَلُّقٌ lafzına ziyâde

edildiği görülmüştür.

²⁰ İsm-i cins: Bir şeyin cinsine alem olandır.

²¹ İsm-i alem: Bir şeyin şahsına alem olandır.

²² İsm-i zât: Kendine ait bir varlığı olan (Duyu organlarından birisiyle anlaşılabilir) veya olması muhtemel bulunan kelimelerdir.

²³ İsm-i mana: Kendisinin bir varlığı olmayıp, zât ile kâim bir manaya (duyu organlarıyla anlaşılmayan yani sırf manaya) delâlet eden isim.

Yâ (ي): Üç asıl harfle birlikte, başa, ortaya ve sona ilâve edilir.

Msl. اليَحْمُومِ, الثَّمَانِيَةِ, الأَرْضِي.

Vâv (و): Üç yahut daha fazla asıl harfle birlikte ortaya ilâve edilir. Msl. العُرُوبِ, العَنَكِبُوتِ.

Mîm (م): Üç asıl harfle birlikte kelimenin başına ilave edilir. Msl. المَكْتَبِ, المَسْجِدِ.

Tâ (ت): Üç asıl harfle birlikte, bir kelimenin başına ilk harfe yakın ortaya ve sona ilâve edilir. Msl. التَّكْرَارِ, الإِسْتِغْفَارِ, المِرْآةِ.

Nun (ن): Kelimelerin başına, ortasına, med harfinden sonra veya harf-i medsiz olarak sona ilâve edilir. Msl. الإِنْكَسَارِ, الفَضْنَفَرِ, الزَّيْتُونِ.

Sîn (س): Üç asıl harfi olan kelimelerin hemze ve tâ (ت), mîm (م) ve tâ (ت) ile başına ilâve edilir. Msl. الإِسْتِنطَاقِ, المُسْتَنْطِيقِ.

Elif (ا): Üç veya dört asıl harfle birlikte ortaya ve sona ilâve edilir. Msl. الكِتَابِ, الحَلْخَالِ, الدُّنْيَا, القَهْقَرَى.

Hâ (ه): وَالِدَةٌ (anne) manasında olan الأُمُّ kelimesinin çoğulu olan الأُمَّهَاتِ kelimesine ilave olarak gelmiştir.

MASTARLAR

Mastarların sülâsî, rubâ'î mücerred mastar, rubâ'î,²⁴ humâsî,²⁵ sūdâsî,²⁶ ve rubâ'î mezid fih²⁷ (rubâ'î mücerrede ilâve yapılan) diye çeşitleri vardır.

Şunlar sülâsî mastarlardır:

السَّبِّ, الطَّيِّبِ, البَحْثِفَعْلٍ.

Muzâ'aflar idğamlı olur. Lefiflerde yanyana gelen iki illet harfi biri birine kalbolunup (çevirilip) yâ'ya şedde verilir.

الطَّيِّبِ, العِزِّ, العِلْمِفِعْلٍ.

Muzâaflar idğamlı olur. Ecvefte ortadaki yâ med harfi olur.

الطُّوْلُ, المُرِّ, الظُّلْمُفُعْلٍ.

Muzâaflar idğamlı olur. Ecvefte ortadaki vâv med harfi olur.

فَعْلٍالعَلَطِ, العَبَا Nâkıs ve leffifler i'lâl olunur yani sondaki illet harfi elif olur; aslı vâv ise elife, yâ ise yâ şeklinde elife değiştirilir.

فِعْلٍالرِّضَا, الصِّغَرِفِعْلٍ.

فِعْلٍاللَّعِبِ, الحَقِيقِ, الكَذِبِفِعْلٍ.

فِعْلٍ vezninde okumak da câizdir.

²⁴ Rubâ'î mastar: Sülâsî mücerredin mezîdi olarak dört harfli mâzi meydana getiren mastardır.

²⁵ Humâsî mastar: Ziyâdeli olarak beş harfli mâzi fiil meydana getiren mastar.

²⁶ Sūdâsî mastar: Ziyâdeli olarak altı harfli mâzi fiil meydana getiren mastar.

²⁷ Rubâ'î mezid fih mastar: Rubâ'î mücerredin ziyâdelisi olarak beş veya altı harfli mâzi fiil meydana getiren mastar.

فَعَلَةٌ.....الرَّحْمَةُ, الضَّجَّةُ, العَيْرَةُ Muzâaflar idğâmlı olur.

فَعَلَةٌ.....العِزَّةُ, النَّيَّةُ, الصِّفَّةُ Muzâaflar idğâmlı olur. Leffi makrûnlar i'lâl ve idğâmlı olur. Misâlde bulunan vâv hazfolunur. Vâvdan sonra zaten sâkin bulunan harfe kesre, ortada harf-i halk (boğaz harfi) varsa fetha verilir:

Msl. السَّعَةُ.

فُعَلَةٌ.....الرُّؤْيَةُ, السُّعْلَةُ, الصُّحْبَةُ.

فَعَالٌ.....المُضَاءُ, الجَمَالُ, السَّمَاعُ.

Nâkislarda illet harfi hemze olur.

فِعَالٌ.....الْبِنَاءُ, اللِّقَاءُ, السَّبَابُ.

Nâkislarda illet harfi hemze olur.

فُعَالٌ.....البُّكَاءُ, الدُّعَاءُ, السُّؤَالُ.

Nâkislarda illet harfi hemze olur.

فَعَالَةٌ.....النَّطَافَةُ, الطَّبَّابَةُ, الحَطَّابَةُ.

فِعَالَةٌ.....العِبَادَةُ, الحِلَافَةُ, الصِّيَانَةُ Vâvlı ecvefler, mâkablinin kesresi sebebiyle yâ'lı hükmündedir.

فُعُولَةٌ.....المُرُوءَةُ, الأُبُوءَةُ, السُّهُولَةُ. Nâkislarda meydana gelen iki vâv sebebiyle şedde meydana gelir.

Mehmûzu'l-lâmlarda hemzenin vâv'a kalbi (çevrilmesi) de câizdir: Msl. المُرُوءَةُ.

فَعُلُولَةٌ.....العَيْبُوبَةُ, الشَّيْخُوحَةُ, البَيْتُوتَةُ.

Bu tür mastarların hepsi ecveftir. Ortadaki yâ'lar kiminde aslî, kiminde vâvdan maklûb (çevrilmiş) tur.

الوَجْدَانِ, الرَّضْوَانِ, السَّبِيَانِ.....فِعْلَانِ
 الشُّكْرَانِ, الكُفْرَانِ, العُقْرَانِ.....فُعْلَانِ
 اللَّمَعَانِ, الحَلَجَانِ, الحَفَقَانِ.....فَعْلَانِ
 الدَّوِيِّ, التَّقِيْقِ, التَّهِيْقِ.....فَعِيْلِ

Bu tür mastarların manası seslerle ilgilidir. Nâkislarda bir cinsten iki illet harfinin ictimâ-ı (bir araya gelmesi) sebebiyle idğâm olunur.

المُضِيِّي, العُلُوُّ, الحُوُّورُ.....فُعُولِ

Ecveflerde illet harfi olan birinci vâv'ın üzerine bir hemze konulur, mezkûr vâv hemzeye kalbolunmuş farzolunarak hemze gibi telaffuz olunur ve yazıda da daima bulunur. Vâvlı nâkislarda hâsıl olan iki vâv idğâm olunur. Yâ'lı nâkislarda, zâid vâv yâ'ya çevrilir ve ortaya çıkan iki yâ idğâm olunarak kelimenin şekli değişir ve ortası dâima meksûr okunur.

NOT: Bu sülâsî mastar kalıplarının en yaygını birinci ile sonuncusudur. Bunlar yani sülâsîler تَفْعَالِ kalıbına nakledildiklerinde mübâlağa ifade ederler. التَّضْرَابِ gibi ki “çok dövmek veya vurmak” demektir.

SÜLÂSÎ MİMLİ MASTAR KALIPLARI

المَقْصِدُ.....Sâlim.....(م . .)
 المَأْمَنُ.....Mehmûz.....(م أ .)
 المَطْنُ.....Muzâ'af.....(م . .)
 المَقَالُ.....Ecvef.....(م أ .)
 المَدْعَى.....Nâkis.....(م . ي)

المَوْقَى.....(م . ي . ي).....Lefîf.....مَفْعَل
المَوْلِد.....(م . . .).....Misâl.....مَفْعِل
المَصِير.....(م . ي . ي).....Ecvef-i yâîمَفْعِل

Sâlimden sadece المنطق ve المرجع kelimeleri gelmiştir.

Birinci vezin misâlin dışında, ikinci vezin, misâl kısmında kıyâsîdir.

المَرْحَمَة.....(م . . .).....Sâlim.....مَفْعَلَة
المَوْدَة.....(م . . .).....Muzâ'af.....مَفْعَلَة
المَخَافَة.....(م . ا . .).....Ecvef.....مَفْعَلَة
المَسْعَاة.....(م . . .).....Nâkîs.....مَفْعَلَة
المَعْرِفَة.....(م . . .).....Sâlim.....مَفْعَلَة
المَوْعِظَة.....(م . . .).....Misal.....مَفْعَلَة
المَعِيشَة.....(م . ي . ي).....Ecvef.....مَفْعَلَة
المَرْئِيَة.....(م . . .).....Nâkîs.....مَفْعَلَة
المَكْرَمَة.....(م . . .).....Sâlim.....مَفْعَلَة
المَأْتَرَة.....(م . أ . .).....Mehmûz.....مَفْعَلَة
المَشُورَة.....(م . و . .).....Ecvef.....مَفْعَلَة

Bu üç vezinde gelen kelimeler vardır. Fakat üçüncü vezin enderdir ve her üçü de semâîdir.

MİMLİ MASTARLAR

Başında zâid (fazladan) mim olan mastarlar demektir. Sülâsîlerde yukarıda gösterilen dört vezinde mîmli mastar olup mastarını bilemediği sülâsî bir fiil için kişi, birinci yahut ikinci vezinde bir mastar yapabilir.

Sûlâsînin üstünde olan kelimelerde mîmli mastar sîgası her bâbın ism-i mef'ûlü şeklindedir. Konusu geldiğinde açıklanacaktır.

Gerek mîmli gerek mîmsiz sûlâsî mastarlardan meydana gelen fiil-i mâzi gâib sîgası **فَعَلَّ** veya **فَعَلَ** veya **فَعِلَ** vezninde olur. Muzâ'aflarda idğam, ecveflerde i'lâl sebebiyle bu üç vezin birleşir. (El-Müntehab, s.130).

Üçüncü vezinde bazı kelimeler sebep olmayı ifade etmek üzere "sîga-i sebep" adını alır: **المُصْلِحَةَ** ve **المُفْسِدَةَ** gibi ki sebep-i salâh ve fesad (iyilik ve kötülük sebebi) vs. demektir.

RUBÂÎ MÜCERRED MASTAR

Asıl olarak kendisinden dört harfli mâzî fiil meydana gelen mastar **فَعَّلَلَه** vezninde olur.

Bazen de **فَعَالَل** veznine girer: **التَّوَمَّدَةَ**, **العَرَبَدَةَ**, **التَّرْجَمَةَ**.

Bu babdan gelen mastarların zâid harfi olan **ة** ile harf-i târifi kaldırıldığında, **فَعَلَل** vezninde fiil-i mâzi müfret gâib sîgası meydana gelir: **تَرَجَّمَدَ**, **عَرَبَدَ**, **تَوَمَّدَ**.

Mehmûzdan

الْبِرَّالَةَ

Muzâ'aftan:

الْقَهْقَهَةَ

Mehmûz ve Muzâ'aftan:

الْبَابَةَ

Muzâ'af ve Mu'telden:

الْوَسْوَسَةَ

Ecveften: **الدِّيقَالُ** ve **الدُّوْقَلَةُ**, **البيطار** veya **الْبَيْطَرَةَ**

Nâkıs lar i'lâl ile **فَعَلَلَه** vezninde olur: **الْفَلْسَاةُ**, **السَّلْقَاةُ**

Müteaddî fiillerin sonunda gâib zamiri **هم..هم** çoğulu **ه..ه** dür.

Müteaddî fiillerin sonunda mütekellim zamiri **نا..نا** çoğulu **ني..ني** dır.

Müteaddî fiillerin sonunda muhatab zamiri ك...ك çoğulu
كم...كم dür.

RUBAİ MASTARLAR

Bir harfi zâid olarak dört harfli fiili mâzi meydana getiren bablar.

1. إِفْعَالِ BABI

(Fiili mâzisi أَفْعَلَ veznindedir)

Aksâm-ı seb'a	Mastar	Fiil Mâzi	Örnekler
Sâlim	إ . . ا .	أ . . .	أَشْعَرَ، الإِشْعَارُ
Mehmûzu'l- Fâ'	إ ي . ا .	آ . .	أَخَذَ، الإِخْذُ
Mehmûzu'l-'ayn	إ . . ا .	أ . أ .	أَسْأَلَ، الإِسْأَالُ
Mehmûzu'l-lâm	إ . . ا .	أ . . أ	أَقْرَأَ، الإِقْرَاءُ
Muzâ'af	إ . . ا .	أ . .	أَشَدَّدَ، الإِشْدَادُ
Misâl-i vâvî	إ ي . ا .	أ . . .	أَوَعَدَ، الإِيعَادُ
Misâl-i yâî	إ ي . ا .	أ . . .	أَيْسَرَ، الإِيسَارُ
Ecvef-i vâvî	إ . ا . ة	أ . ا .	أَقَالَ، الإِقَالَءُ
Ecvef-i yâî	إ . ا . ة	أ . ا .	أَبَاعَ، الإِيبَاعَةُ
Nâkis-ı vâvî	إ . . ا ء	أ . . ي	أَعْفَى، الإِيعْفَاءُ
Nâkis-ı yâî	إ . . ا ء	أ . . ي	أَسْعَى، الإِيسْعَاءُ
Lefîf-i mefrûk	إ ي . ا ء	أ . . ي	أَوْقَى، الإِيقْيَاءُ
Lefîf-i makrûn	إ . . ا ء	أ . . ي	أَلْوَى، الإِالْوَاءُ

NOT: Misal olarak bu baba nakledilmiş ve diğerlerine de nakledilecek olan yukarıdaki kelimeler manaya bakmamak suretiyle, öğrencinin kelimeleri aksâm-ı seb'aya uygulayarak ne şekilde bablara nakledeceğini gösterme amacıyla lafzı kastedilerek alınmıştır.

2. تَفْعِيلِ BABI

(Fiil-i mâzisi فَعَّلَ veznindedir)

Aksâm-ı seb'a	Mastar	Fiil Mâzi	Örnekler
Sâlim	ت . . ي .	..	شَعَرَ، التَّشْعِيرُ
Mehmûzu'l- Fâ'	ت أ . ي .	..	أَحَدًا، التَّأْخِذُ
Mehmûzu'l-'ayn	ت . . ي .	أ .	سَأَلَ، التَّسْئِيلُ
Mehmûzu'l-lâm	ت . . . ة	أ . .	قَرَأَ، التَّفْرِيَةُ
Muzâ'af	ت . . ي .	..	شَدَّدَ، التَّشْدِيدُ
Misâl-i vâvî	ت . . ي .	..	وَعَدَ، التَّوْعِيدُ
Misâl-i yâî	ت . . ي .	..	يَسَّرَ، التَّيْسِيرُ
Ecvef-i vâvî	ت . . ي .	..	قَوْلَ، التَّقْوِيلُ
Ecvef-i yâî	ت . . ي .	..	بَيْعَ، التَّبْيِيعُ
Nâkis-ı vâvî	ت . . ي ة	ى . .	عَفَى، التَّعْفِيَةُ
Nâkis-ı yâî	ت . . ي ة	ى . .	سَعَى، التَّسْعِيَةُ
Lefîf-i mefrûk	ت . . ي ة	ى . .	وَقَى، التَّوْقِيَةُ
Lefîf-i makrûn	ت . . ي ة	ى . .	لَوَّى، التَّلْوِيَةُ

NOT: تَفْعِيلِ babında bazen فَعَّلَ ve فَعَّال ve daha başka veznlerde de kelimeler vardır.

[وَكذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا.] (الأحزاب: 49)

[وَسِرَّخُوهُنَّ سِرَاحًا جَمِيلًا.] (النبا: 28)

3. مُفَاعَلَةٌ BABI

(Fiil-i mâzisi فَاعَلٌ veznindedir)

	Aksâm-ı seb'a	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim		م . ا . ة	. . ا .	شَاعَرَ الْمُشَاعِرَةَ
Mehmûzu'l- Fâ'		م و ا . ة	. . آ	آخَذَ الْمُؤَاخَذَةَ
Mehmûzu'l-'ayn		م ا . ا . ة	. ا . ا .	سَأَلَ، الْمُسَاءَلَةَ
Mehmûzu'l-lâm		م ا . ا . ة	ا . ا . ا	قَارَأَ، ²⁸ الْمُقَارَأَةَ
Muzâ'af		م . ا . ة	. ا .	شَادَّ، الْمُشَادَّةَ
Misâl-i vâvî		م . ا . ة	. ا .	وَاعَدَ، الْمُوَاعِدَةَ
Misâl-i yâî		م . ا . ة	. . ا .	يَاسَرَ، الْمِيَّاسِرَةَ
Ecvef-i vâvî		م . ا . ة	. . ا .	قَاوَلَ، الْمُقَاوَلَةَ
Ecvef-i yâî		م . ا . ة	. . ا .	بَايَعَ، الْمُبَايَعَةَ
Nâkis-ı vâvî		م ا . ا . ة	ى . ا .	عَفَى، الْمُعَافَاةَ
Nâkis-ı yâî		م ا . ا . ة	ى . ا .	سَاعَى، الْمُسَاعَاةَ
Lefîf-i mefrûk		م ا . ا . ة	ى . ا .	وَأَفَى، الْمُوَأَفَاةَ
Lefîf-i makrûn		م . ا . ا . ة	ى . ا .	لَاوَى، الْمُلَاوَاةَ

²⁸ Mehmûzu'l-lâmlarda sonda bulunan ة den evvelki ا in üzerindeki hemze atılarak kelimenin nâkis şekilde olması da câizdir. المكافأة، المكافاة.

Not: Bu babta **فِعَال** vezninde de mastarlar vardır. **الْقِتَال** gibi ki **المُقَاتِلَة** demektir.

HUMASİ MASTARLAR

İki harfi zâid olarak beş harfli fiil-i mâzi meydana getiren bablardır.

1. **إِنْفَعَال** BABI

(Fiil-i mâzisi **إِنْفَعَلَ** veznindedir)

Aksâm-ı seb'a	Mastar	Fiil -i Mâzi	Örnekler
Sâlim	ان..ا.	ان...ان	إِنشَعَرَ، الإِنشَعَار
Mehmûzu'l- Fâ'	ان..ا.	ان..أ.	إِنأَخَذَ، الإِنأَخَاز
Mehmûzu'l-'ayn	ان..ا.	ان..أ.	إِنسَأَلَ، الإِنسِآل
Mehmûzu'l-lâm	ان..ا.	ان..أ.	إِنقَرَأَ، الإِنقِرَاء
Muzâ'af	ان..ا.	ان..	إِنشَدَّ، الإِنشِذَاد
Misâl-i vâvî
Misâl-i yâî
Ecvef-i vâvî	ان..ي.ا.	ان..ا.	إِنقَالَ، الإِنقِيَال
Ecvef-i yâî	ان..ا.	ان..ا.	إِنبَاعَ، الإِنبِيَاع
Nâkis-ı vâvî	إن..اء	ان..ى	إِنعَفَى، الإِنعِفَاء
Nâkis-ı yâî	ان..اء	ان..ى	إِنسَعَى، الإِنسِيعَاء
Lefîf-i mefrûk
Lefîf-i makrûn	ان..اء	ان..ى	إِنلَوَى، الإِنلِوَاء

Not: **اِنْفَعَال** babına nakledilecek kelime eğer ن ile başlarsa, sözü edilen babta iki nun hasil olacağından nûnların, ya birincisi ikincisine, yada ikincisi birincisine dahil edilerek üzerine bir şedde konulur: **اِنْفَعَال** **اِنْقَال** den **نَقَال**.

2. اِنْفِعَالِ BABI²⁹

(Fiil-i mâzisi اِنْفَعَلَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	. ا . ت . ا .	. . ت . ا .	اِشْتَعَرَ، اِشْتَعَار
Mehmûzu'l-fâ'	ا ي ت . ا .	. . ت . ا ي .	اِيتَّخَذَ، اِيتَّخَاذ
Mehmûz'ul-'ayn	. ا . ت . ا .	ا ت ا .	اِسْتَأَلَ، اِسْتِئَالَ
Mehmûz'ul-lâm	. ا . ت . ا .	ا . ت . ا .	اِقْتَرَأَ، اِقْتِرَاء
Muzâ'af	. ا . ت . ا .	ا . ت .	اِشْتَدَّ، اِشْتِدَاد
Misâl-i vâvî	30 ا ت ت . ا .	ا ت ت . .	اِتَّعَدَ، اِتِّعَاد
Misâl-i yâî	31 ا ت ت . ا .	ا ت ت . .	اِتَّسَّرَ، اِتِّسَّار
Ecvef-i vâvî	. ا . ت ي ا .	ا . ت . ا .	اِفْتَالَ، اِفْتِيَال

²⁹ اِنْفِعَالِ babına nakledilecek kelimeler, eğer ص ve ض harflerinden birisiyle başlarsa اِنْفِعَالِ in ت si ط olur. صَبَرَ dan اِصْطَبَرَ den اِصْطَبَرَ eğer kelime ط ile başlarsa اِنْفِعَالِ in ت si, ط olarak idğam edilir. طَرَدَ den اِطْرَادَ. Eğer kelime ط ile başlarsa اِنْفِعَالِ in ت si, ya ط olur ya da ط olarak idğam olunur. اِظْلَمَ den اِظْلَامَ, اِظْلَامَ. Eğer kelime د ile başlarsa, اِنْفِعَالِ in ت si د olarak idğam edilir. دَخَلَ den اِدْخَالَ. Eğer kelime ذ ile başlarsa bu ذ, د olduktan sonra اِنْفِعَالِ in ت si de د olarak idğam edilir. دَمَّ den اِدْمَامَ. Eğer kelime ز ile başlarsa اِنْفِعَالِ in ت si د olur. زَادَ den اِزْدِيَادَ. Eğer kelime ث ile başlarsa, ya bu ت, ث olarak اِنْفِعَالِ in ت si ile idğam edilir, veyahut اِنْفِعَالِ in ت si ث olarak kelimenin ت si ile idğam edilir. ثَقَبَ den اِتْتَابَ ya اِتِّقَابَ.

³⁰ Kelimenin fâe'l –fiilinden sonra iki ت hasıl olduğundan idğam edilir: اِتَّعَدَ den وَعَدَ.

³¹ اِنْفِعَالِ olarak gelmiştir. اِجْتَوَاZ den اِجْتَوَاZ, اِعْتَوَاZ den اِعْتَوَاZ, اِتْرَاوَاZ den اِتْرَاوَاZ şâz olarak gelmiştir.

Ecvef-i yâî	. ا . ت . ا .	. . ت . ا .	اِبْتِئَاعٌ، اِئْتِئَاعٌ
Nâkıs-ı vâvî	ء ا . ت . ا .	ا . ت . ا .	اِئْتِئَاعٌ، اِئْتِئَاعٌ
Nâkıs-ı yâî	ء ا . ت . ا .	ا . ت . ا .	اِئْتِئَاعٌ، اِئْتِئَاعٌ
Lefîf-i mefrûk	ء ا . ت . ا .	ا ت ت . ا .	اِئْتِئَاعٌ، اِئْتِئَاعٌ
Lefîf-i makrûn	ء ا . ت . ا .	ا ت ت . ا .	اِئْتِئَاعٌ، اِئْتِئَاعٌ

3. اِئْتِئَاعٌ BABI

(Fiil-i mazisi اِئْتِئَاعٌ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	x . . . ا	. . . ا	اِحْمَرَّ، اِحْمَرَّ
Mehmûzu'l-fâ ، ...
Mehmûzu'l-ayn ، ...
Mehmûzu'l- lâm ، ...
Muzâ'f ، ...
Misâl-i vâvî ، ...
Misâl- yâî ، ...
Ecvef-i vâvî ا	اِسْوَدَّ، اِسْوَدَّ
Ecvef –i yâî	x1... ا	. . . ا	اِبْيَضَّ، اِبْيَضَّ
Nâkıs-ı vâvi	x1... ا	. . . ا	اِرْعَوَى، اِرْعَوَى
Nâkıs-ı yâî ، ...
Lefîf-i mefrûk ، ...
Lefîf-i makrûn ، ...

NOT: Bu bab daha çok renk, kusur ve şekilleri ifade etmek içindir.

الإِزْعَاءُ kelmesinin fiil-i mâzisi her ne kadar إِزَعَوَ olması gerekiyorsa da, i'lâl idğâma tercih olunarak, zâid olarak gelen vâv, yâ şeklinde elife tebdîl olunmuştur (değiştirilmiştir).

4. تَفَعَّلَ BABI

(Fiil-i mâzisi تَفَعَّلَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	ت . . .	ت . . .	تَشَعَّرَ، التَّشَعُّرُ
Mehmûzu'l-fâ	تَأ . .	تَأ . .	تَأَخَّذَ، التَّأَخُّذُ
Mehmûzu'l-ayn	تَأ . أ .	تَأ . أ .	تَسَأَلَ، التَّسْأُلُ
Mehmûzu'l- lâm	ت . . أ	ت . . أ	تَقَرَّأَ، التَّقَرُّؤُ
Muzâ'f	ت . . .	ت . . .	تَشَدَّدَ، التَّشَدُّدُ
Misâl-i vâvî	ت . . .	ت . . .	تَوَعَّدَ، التَّوَعُّدُ
Misâl- yâî	ت . . .	ت . . .	تَيَسَّرَ، التَّيَسُّرُ
Ecvef-i vâvî	ت . . .	ت . . .	تَقَوَّلَ، التَّقَوُّلُ
Ecvef –i yâî	ت . . .	ت . . .	تَبَيَّعَ، التَّبَيُّعُ
Nâkıs-ı vâvi	ت . . ي	ت . . ي	تَعَفَّى، التَّعَفِّي
Nâkıs-ı yâî	ت . . ي	ت . . ي	تَسَعَّى، التَّسَعِّي
Lefîf-i mefrûk	ت . . ي	ت . . ي	تَوَقَّى، التَّوَقِّي

NOT: Bazı muzâaf kelimelerin tekrar edilmiş olan son harfi ve mehmûzu'l-lamların hemzeleri yâ'ya kalbolunarak onların nâkis şeklinde olması da câizdir. جَزءُ التَّطَنِّيِّ den تَطَنَّيِّ، التَّصَدِّيِّ den صَدَدٌ den التَّجَرِّيِّ، التَّجَرِّيِّ den بَرءٌ vs. Masterları bu şekilde yapılan muzâ'af ve mehmûzu'l-lâm kelimelerinin mâzilerinin sonunda nâkislarda olduğu gibi yâ şeklinde elif bulunur.

5. تَفَاعَلَ BABI

(Fiil-i mâzisi تَفَاعَلَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَشَاعَرَ، التَّشَاعُرُ
Mehmûzu'l-fâ	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَأَخَذَ، التَّأَخُّذُ
Mehmûzu'l-ayn	ت . . ا . و .	ت . . ا . أ .	تَسَاءَلَ، التَّسَاؤُلُ
Mehmûzu'l- lâm	ت . . ا . و .	ت . . ا . أ .	تَقَارَأَ، التَّقَارِؤُ
Muzâ'f	ت . . ا . ء .	ت . . ا . ء .	تَشَادَ، التَّشَادُّ
Misâl-i vâvî	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَوَاعَدَ، التَّوَاعُدُ
Misâl- yâî	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَيَاسَرَ، التَّيَاسُرُ
Ecvef-i vâvî	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَقَاوَلَ، التَّقَاوُلُ
Ecvef –i yâî	ت . . ا . ت	ت . . ا . ت	تَبَاعَعَ، التَّبَاعِعُ
Nâkis-ı vâvi	ت . . ا . ي	ت . . ا . ي	تَعَاَفَى، التَّعَاَفَى
Nâkis-ı yâî	ت . . ا . ي	ت . . ا . ي	تَسَاعَى، التَّسَاعَى

Lefîf-i mefrûk	ت . ا . ي	ت . ا . ي	تَوَاقَى، التَّوَاقَى
Lefîf-i makrûn	ت . ا . ي	ت . ا . ي	تَلَاوَى، التَّلَاوَى

NOT: Bu babda Mehmûzu'l-lâmdan olan kelimeleri تَفَعَّل türünde geçen kural gereğince nâkıs şekline koymakta câizdir. التَّمَالَى ve التَّمَالُو التَّبَاطَى التَّبَاطُؤ

SÜDÂSÎ MASTARLAR

Üç harfi zâid olarak altı harfli fiil-i mâzi meydana getiren bablardır.

1. اسْتَفْعَلَ BABI

(Fiil-i mâzisi اسْتَفْعَلَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	اس ت . ا . ي	اس ت . ا . ي	اسْتَشْعَرَ، الاستِشْعَار
Mehmûzu'l-fâ	اس ت ي . ا	اس ت أ . ا . ي	اسْتَأْخَذَ، الاستِئْخَاذ
Mehmûzu'l-ayn	اس ت . آ . ا	اس ت أ . ا . ي	اسْتَسْأَلَ، الاستِسْأَال
Mehmûzu'l- lâm	اس ت . ا . ي	اس ت أ . ا . ي	اسْتَقْرَأَ، الاستِقْرَاء
Muzâ'f	اس ت . ا . ي	اس ت . ا . ي	اسْتَشَدَّ، الاستِشْدَاد
Misâl-i vâvî	اس ت ي . ا . ي	اس ت . ا . ي	اسْتَوْعَدَ، الاستِئْجَاد
Misâl- yâî	اس ت ي . ا . ي	اس ت . ا . ي	اسْتَيْسَرَ، الاستِيسَار
Ecvef-i vâvî	اس ت . ا . ي	اس ت . ا . ي	اسْتَقَالَ، الاستِقَالَة ³²

³² Bunun i'lâl yapılmayarak sâlimler gibi olanı da vardır: اسْتِرَاحَة dan اسْتِرَاحَة ve اسْتِرْوَاح .

Ecvef –i yâî	اس ت . ا . ة	اس ت . ا .	اِسْتَبَاعَ، اِسْتَبَاعَةَ
Nâkıs-ı vâvi	اس ت . . اء	اس ت . . اى	اِسْتَعْفَى، اِسْتَعْفَاءَ
Nâkıs-ı yâî	اس ت . . اء	اس ت . . اى	اِسْتَسَعَى، اِسْتَسَعَاءَ
Lefîf-i mefrûk	اس ت ي . اء	اس ت . . اى	اِسْتَوْقَى، اِسْتَوْقَاءَ
Lefîf-i makrûn	اس ت . . اء	اس ت . . اى	اِسْتَلَوْى، اِسْتَلَوْاءَ

NOT: Mehmûzul-lâm olan kelimelerin mastarları اِسْتَفْعَال türünde nâkısarınkenden farklıdır, mâzide ise farklıdır; lâmların mazilerinin sonunda hemze, nâkısarınkende ى şeklinde elif vardır.

2. اِفْعِيَالٌ BABI

(Fiil-i mâzisi اِفْعُوْعَلٌ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	. ا . . اى X	. و . . ا X	اِحْدُوْدَبَ، اِحْدُوْدَبًا
Nâkıs	. ا . . اى X	. و . . اى X	اِعْرُوْرَى، اِعْرُوْرَاءَ

NOT: Bunların ve benzerlerinin ortasındaki yâ'lar vâv'dan çevrilmiştir.

3. اِفْعِيَالٌ BABI

(Fiil-i mâzisi اِفْعَالٌ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
--------------	--------	-------------	----------

Sâlim	X ا . ي . . ا	ا . . ا	إِحْمَارٌ، الإِخْمِيرَارُ
Ecvef-i vâvî	X ا . ي . . ا	ا . . ا	إِسْوَادٌ، الإِسْوِيدَادُ
Ecvef –i yâî	X ا . ي . . ا	ا . . ا	إِبْيَاضٌ، الإِبْيَاضَاتُ

NOT: Bu bab اِفْعَالٌ türünün mübâlağasıdır. Misâlden yalnız اِيرَادٌ kelimesi gelmiştir ki mastarda اِيرِيدَادٌ ve mâzide اِيرَادٌ olur.

4. اِفْعَوَالٌ BABI

(Fiil-i mâzisi اِفْعَوَالٌ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	. . . ا و ا	. . . و .	اِجْلُوذٌ، اِجْلُوذَاتُ

NOT: Bu babdan gelen kelimeler çok azdır. Yukarıdaki üç bab ile bundan sonra mezkûr üç babda aksâm-ı seb'adan ancak gösterilen kısımlardan kelimeler gelmiştir.

HATIRLATMA: Semaî ve aslî üçlü mastarlar olarak dört harfli fiil-i mazi meydana getiren mastardan sonra buraya kadar mezkûr olan sülâsînin mezîdâtı (ilavelisi) dır ki on ikidir.

Sülâsî mezîd rubâ'î	3
Sülâsî mezîd humâsî	5
Sülâsî mezîd sūdâsî	4
Toplam	12

RUBÂÎ MÜCERREDEN TÜRETİLMİŞ MASTARLAR

1. تَفَعَّلَ BABI

(Fiil-i mâzisi تَفَعَّلَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	ت	ت	تَسَرَّبَ، التَّسَرُّبُ
Mehmûz	ت	ت	تَلَّأَ، التَّلَّأُ
Muzâ'af	ت	ت	تَرَجَّحَ، التَّرَجُّحُ
Ecvef-i vâvî	ت	ت	تَجَوَّرَ، التَّجَوُّرُ
Ecvef –i yâî	ت	ت	تَفَيَّهَقَ، التَّفَيُّهَقُ
Nâkıs	ت ي	ت ي	تَسَلَّقَى، التَّسَلُّقَى

2. اِفْعَنَّالَ BABI

(Fiil-i mâzisi اِفْعَنَّالَ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	ا . ن . . ا	ا . ن . . ا	اِحْرَنْطَمَ، الْاِحْرَنْطَامُ
Ecvef	ا . ن . . ا	ا . ن . . ا	اِحْوَنْصَلَ، الْاِحْوَنْصَالُ
Nâkıs	ا . ن . . اء	ا . ن . . اء	اِعْرَنْدَى، الْاِعْرَنْدَاءُ

NOT: Bu türden sükût anlamına gelen اِحْرَنْطَمَ ile munkabız olmak (çekilmek, bükme) ve bir köşeye toplanmak demek olan

الإجْرَمَاز kelimelerindeki ن lar م e çevrilerek şeddeli mîm ile الإجْرَمَاز ve الإِخْرَمَاس da denir.

3. إِفْعَالٌ BABI

(Fiil-i mâzisi إِفْعَلَّ veznindedir)

Aksâm-ı seba	Mastar	Fiil-i Mâzi	Örnekler
Sâlim	خ ا ا ا	إِفْشَعَرَ، الإِفْشَعْرَار
Mehmûz	خ ا ا	. ا . . . ا	إِطْمَأَنَّ، الإِطْمِئِنَان
Ecvef	خ ا ا ا	إِكْوَهَدَّ، الإِكْوَهْدَاد

SÛLÂSÎ DIŞINDAKİ MÎMLİ MASTARLAR

Sülâsînin üstünde olan kelimelerin mîmli mastarları her babın ism-i mef'ulü veznindedir. Nitekim konusu gelince açıklanacaktır.

LÂZİM VE MÛTEADDÎ

LÂZİM: Mastarın manası fâilin bir hâli olup başkasına taalluk etmemesidir (başkasıyla ilgisi olmamasıdır): التَّوَمُّ (uyumak).

MÛTEADDÎ: Mastarın manası failin bir işi olup başkasına taalluk etmesidir: الكَسْرُ (kırmak).

FÂİL: Mastarın manasının kâim (mevcut) olduğu zât.

MEF'ÛL: Müteaddi fiilin taalluk ettiği şeydir. Mefûlden maksat, mefûlün bih olup sarîh ve gayr-i sarîh isimleriyle ikiye ayrılır. Müteaddi fiil, mefûlün bih sarîh alır: حَفِظَ التَّلْمِيذُ دَرْسَهُ (Öğrenci dersini ezberledi). Lâzım fiiller mefûlün bih sarîh almaz: كَسَلَ التَّلْمِيذُ (Öğrenci tembel oldu); ya da mefûlün bih gayr-i sarîh

alır: نَظَرَ إِلَى كِتَابِهِ (Kitabına baktı). Fiilin sonunda zamir bulunması müteaddîliğine alamettir. الدَّرْسُ حَفِظَهُ التَّلْمِيذُ (Öğrenci dersini ezberledi).

اِنْفِعَال, اِفْعَال, اِفْعِلَال, تَفَعُّل ve اِفْعِنَال türlerinde müteaddî yok, اِفْعِيْعَال, اِفْعِلَال bablarında da müteaddî çok azdır. Diğerlerinde lâzım ve müteaddî olanlar vardır.

Bazı sülâsî lâzımlar اِفْعَال, تَفْعِيل, مُفَاعَلَة veya اِسْتَفْعَال bablarına nakledilerek müteaddî olur.

Bazı sülâsî müteaddîler, اِفْتِعَال veya اِنْفِعَال bablarına nakledilerek lâzım olur.

Lâzımlar, sadece ma'lûm olur; müteaddîler ise hem ma'lûm ve hem mechûl olur; fakat ma'lûmluk veya meçhullük fiillerde zâhir ve mastarlarda gayr-i zâhirdir. Mechûl fiillerin mastarları meçhul kabul edilir: وُلِدَ (Doğdu) الوَلَادَة (Doğurulmak) gibi.

BİNA-İ MERRA VE BİNA-İ NEV'

Vahdet (bir olma) ve hâlete (hâl ve duruma) delâlet eden sîga demektir.

BİNA-İ MERRA: Vahdete delâlet eden sîga olup sülâsîlerde yani üç harfli fiil-i mâzi meydana getiren kelimelerde vezni: فَعَلَة bir kere yapmak.

BİNA-İ NEV': Hâlete delâlet eden sîga olup sülâsîlerde yani üç harfli fiil-i mâzi meydana getiren kelimelerde vezni: فَعَلَة Bir nevi (tür, çeşit) yapış.

Bina-i merrede birden ziyadeye delâlet etmek için فَعَلَة vezni sonuna ان yahut ين ilâvesiyle tesniye, sonundaki ة yı hazfederek

السَّجَدَاتِ، السَّجْدَتَيْنِ، السَّجْدَتَانِ، yerine at ilavesiyle cemi' olur: السَّجْدَةَ.

Zâid harfleri olanların zâid harfleri atıldıktan sonra mezkûr vezinlere nakledilir: السَّهْوَلَةَ den السُّهُولَةَ، الدَّرِيَّةَ den دَرَايَةَ.

فَعْلَةً ve فَعْلَةً gibi zaten الخِدْمَةَ، الرَّحْمَةَ vezninde olanlar değişikliğe uğramaz, fakat kendilerinden sonra bina-i merre de vahdete, bina-i nev' de hâlete delâlet eden bir sıfat bulundurulur. خِدْمَةَ سَرِيْعَةً، خِدْمَةَ وَاحِدَةً، رَحْمَةً وَاسِعَةً، رَحْمَةً وَاحِدَةً.

Bina-ı nev'in sıfatı, terkîb-i izâfî (isim tamlaması) sûretinde kendinden evvel bulunur. (رُكْبَةً حَسَنَةً) حَسَنُ الرُّكْبَةِ.

صِيَامَ ve قِيَامَ gibi ي ları vavdan çevrilmiş ecvefler bina-i merrede aslına döndürülür: الصَّوْمَةَ، الْقَوْمَةَ.

Bina-i nev'de ecvefi vâvîlerin و ları ي ya çevrilerek harf-i med olur: الْمَيْتَةَ ten مَوْتٌ، النَّيْمَةَ den نَوْمٌ.

صَفَاءَ ve بِنَاءَ gibi nâkısalar, merre ve nev'de aslına döndürülür: النَّيَّةَ ve الصَّفْوَةَ.

Sülâsînin dışında merre ve nev' sîgaları her babın mastarı alınıp sonunda ة olmayanlara birer ة ile beraber, merrede vahdete ve nev'de hâlete delâlet eden bir sıfat bulundurulur: اِرْضَاعَةَ مُشْبِعَةً، اِرْضَاعَةَ وَاحِدَةً.

Sonunda ة olanlara yalnız sıfat ilave edilir.

تَعْزِيَةَ حَسَنَةً، تَعْزِيَةَ وَاحِدَةً، اِجَابَةَ حَسَنَةً، اِجَابَةَ وَاحِدَةً.

YAPMA MASTARLAR

Bazı cins isim ve sıfatların sonuna şeddeli bir ى ile beraber bir َ ilâve edilerek yapılan sıgalar dır: الْجَاهِلِيَّةُ، الْإِنْسَانِيَّةُ bu şekilde mastar yapılacak kelimelerin Arapça olmasına ve mastar olmamasına dikkat etmek gerekir.

SIFATLAR

Hem zâta hem de onun bir sıfatına ve hâline delâlet eden kelimedir.

Kısımları, ism-i fâil, ism-i mef'ûl, ism-i tasğîr ism-i tafdîl, ism-i mensub ve sıfat-ı müşebbehedir.

İsm-i zaman, ism-i mekân ve ism-i âlet de sıfatlara irca olunabilir (katılabilir).

Sıfatların kısımlarından ilk beşi kıyâsî, sıfat-ı müşebbehe ise semâ'îdir.

SÛLÂSİLERDEN İSM-İ FÂİL VE İSM-İ MEFÛL

İsm-i fâil فَاعِلٍ, ism-i meful مَفْعُولٍ veznindedir.

Aksâm-ı seba	İsm-i fâil	İsm-i meful	Örnekler
Sâlim	. . ۱ م و .	المشعور، الشاعر
Mehmûzu'l-fâ	. . آ	. . أ و .	المأخوذ، الآخذ
Mehmûzu'l-ayn	. . ۱ م و .	المسؤول، السائل
Mehmûzu'l- lâm	. ۱ . ئ	. . . م و . ³³	المقروء، المقرؤ، القارئ
Muzâ'f	. ۱ م و .	المشذود، الشاذ
Misâl-i vâvî	. . ۱ م و .	الموعود، الواعد

³³ Hemzeyi vava çevirmek ve meydana gelen iki vavı birbirine idğam ile de olur: المملؤ، المملؤء، المألئ.

Misâl- yâî	. . ۱ .	م . . . و .	المَيْسُور، اليَاسِر
Ecvef-i vâvî	34 . ۱ . ۴	م . . . 35	المَقُول، القَائِل
Ecvef –i yâî	. ۱ . ۴	م . . .	المَنْبُوع، المَبِيع، البَائِع
Nâkıs-ı vâvî	۱ . ۱ . ي	م . . . 36	المَغْفُوء، العَافِي
Nâkıs-ı yâî	۱ . ۱ . ي	م . . . 37	المَسْعِي، السَّاعِي
Lefîf-i mefrûk	۱ . ۱ . ي	م . . . 38	المَوْقِي، الوَاقِي
Lefîf-i makrûn	۱ . ۱ . ي	م . . . 39	المَلْوِي، اللَّوِي

MUZÂRİ

Sülâsînin dışındakinde fiil-i maziden fiil-i muzâri yapmakta kural:

Başında hemzesi olan mazilerin hemzesini ى ya tebdil, olmayanlara birer ى ilâvesiyle bu ى yı yani muzaraat (muzârilik) harfini, فَعْلَلَة, إِفْعَال, تَفْعِيل ve مُفَاعَلَة bablarında mazmum (zammeli), diğerlerinde meftûh (fethalı) bırakmak, lâme'l fiilinden öncesini تَفَعَّل, تَفَاعُل ve تَفَعَّل bablarında meftûh, diğerlerinde meksûr kılmaktır.

³⁴ Hem ecvef hem mehmûzu'l- fâ olan kelimelerde harf-i illet hemzeye ibdal edilmez (değiştirilmez), belki ecvef-i vâvî ise, vâv (ى) olur. Bilhassa آيس den آيس, آيب den أوب: iki hemzenin bir araya gelmemesi içindir.

³⁵ Ecvef-i vâvîden gelen kelimelerde yalnız iki kelime hem asli üzere hem hazfî vâv ile olmuştur. المَدْوُوف den ذُوف. المَصُونُون ve المَصُونُون den صُون. Fakat yâîlerde ikiside câizdir: المَدْيُونُون ve المَدِينُون den دَيْنُون.

³⁶ İdğam ile.

³⁷ İ'lâl ve idğam ile.

³⁸ İ'lâl ve idğam ile.

³⁹ İ'lâl ve idğam ile.

NOT: اِفْعَالٌ ve اِفْعِيَالٌ bablarında lâme'l fiilinden öncekinin harekesi, şedde sebebiyle belli olmaz: يَحْمَرُّ, اِحْمَرَّ, حَمَرَ den اِحْمَارًا.

Başında fiil konusunda görülecek nasbedici ve cezmedicilerden biri bulunmadıkça fiil-i mâzi müfred gaibi sıgalarının sonu mazmûm okunur, tesniye ve ceminin sonunda ن bulunur.

اِسْتِفْعَالٌ ve اِفْعَالٌ bablarından gelen ecvef kelimelerin harf-i illetlerinden ivaz (bedel) olarak mazide ا bulunduğ u için onu muzâride kesreye tahvîl etmek (değiştirmek) için ي ya tebdîl ederler: اِسْتَقِيْلُ, اِسْتَقَالَ: يُقِيْلُ, اَقَالَ den قَوْلٌ.

اِفْتِعَالٌ ve اِنْفِعَالٌ bablarından gelen ecveflerin muzârieleri mazide olduğ u gibi, muzâride de elifli bulunur: يَفْتَالُ den قَوْلٌ. اِفْتَالَ, اِنْفَالَ.

Babından gelen ecvef-i yâîlerin fiil-i muzârii makablinin (öncesinin) zammesi sebebiyle vâvî hükmündedir: يَسِرُ den اِيُسِرُ, اَيْسَرَ, اِلْيَسَارِ.

SÜLÂSÎNİN ÜSTÜNDEKİ İSM-İ FÂİLLER

Süalsînin dışındaki ism-i fâil sîgaları her bâbın fiil-i muzârii şeklinde olur. řu kadar ki fiil-i muzâri de mahsus olan birinci harf zammeli mîme çevrilir. İsm-i fâilde lâme'l fiilinin makabli meksur olacağı için özellikle تَفَعَّلُ, تَفَاعَلُ, تَفَعَّلُ bablarından lâme'l fiilin makablinin fethası kesreye çevrilir.

NOT: اِفْعَالٌ ve اِفْعِيَالٌ bablarından gelen ism-i fâillerin lâme'l-fiillerinden öncekinin kesresi şedde sebebiyle belli olmaz: اَلْمُحَمَّرُ, يَحْمَرُ, اِحْمَارٌ: اَلْمُحَمَّرُ, يَحْمَرُ, اِحْمَارٌ den اِحْمَرٌ.

Muzâaftan olan اِفْتِعَالٌ bâbının ism-i fâilinde de hâl böyle olmuştur. اَلْمُشْتَدُّ, يَشْتَدُّ, اِشْتَدَّ den اَلْمُشْتَدُّ, يَشْتَدُّ, اِشْتَدَّ den اِمْتَدَّ, اِمْتَدَّ, اِمْتَدَّ.

اِنْفِعَالٌ ve اِنْفِعَالٌ bablarından gelen ecveflerde harf-i illet, mâzi ve muzârilerde olduğu gibi, ism-i fâilde de elife maklub (çevrilmiş) bulunduğundan onların kesresi asla tahakkuk etmez: اَلْمُقْتَالُ, يَقْتَالُ, اِقْتَالَ; اَلْمُنْقَالُ, يَنْقَالُ, اِنْقَالَ den اَقُولُ.

SÛLÂSÎNİN ÜSTÜNDEKİ İSM-İ MEFULLER

Sülâsînin dışında ism-i mefûl sîgası, onlardan gelen ism-i fâil sîgası gibi olup şu kadar ki lâme'l-fiilin makabli ism-i mefûllerde genel olarak meftuh olur; bundan dolayı تَفَعَّلُ, تَفَعَّلُ, تَفَاعَلُ babları hakkında orada açıklanan bilgilere burada ihtiyaç olmayıp aksine adı geçen babların dışında bir ism-i fâili, ism-mefûl yapmak için lâmel fiilinden öncekinin kesresini fethaya çevirmek gerekir.

NOT: Ecvef olan اِفْعَالٌ ve اِسْتِفْعَالٌ bablarının ism-i fâillerinin ortalarında nâkıs olan bütün mezîd (ilâveli) ve mülhak bablara ism-i fâillerinin sonlarında meydana gelen ي lar ism-i mefûlün fethası sebebiyle ا olur: اَلْمُسْتَزَادُ, اَلْمُسْتَزِيدُ, يَسْتَزِيدُ den اَلْمُسْتَزَادُ, اَلْمُسْتَزِيدُ, يَسْتَزِيدُ. اَلْمُضَيِّعُ, اَلْمُضَيِّعُ, اَلْمُضَيِّعُ den اَلْمُضَيِّعُ, اَلْمُضَيِّعُ, اَلْمُضَيِّعُ.

المُنَادَى, المُنَادِي, يُنَادِي, نَادَى den نَدَى Özellikle اِفْتِعَال den olan ecveflerin ism-i fâili bile elifli bulunarak ism-i mefûlden farksız olur: اِقْتَالَ, يَقْتَال, اِقْتَالَ den قَتَلَ.

Muzâaf olan مَفَاعَلَةٌ, اِفْتِعَال, تَفَاعُل bablarının da ism-i fâilleriyle ism-i mefûlleri idgâm ve şedde sebebiyle birbirinden farksız olur.

اِنْفِعَال, اِفْعَال, اِفْعِيَال babları daima lâzım fiilerden olduklarından onlardan ism-i mefûl yapılmaz; ism-i mefûl şeklini andıranlar ism-i fâildir.

تَفَعُّل, اِفْتِعَال, اِنْفِعَال, تَفَعُّل türlerinin akasm-ı seb'aya uygulanarak mastar, mâzi muzâri, ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerinin örneklerini açıklayan cetveller aşağıda sunulmuştur.

اِفْعَال BABI

(مَفْعُولُ الْمَفْعُولِ, اِفْعَالُ الْمَفْعُولِ, اِفْعَالُ الْمَفْعُولِ, اِفْعَالُ الْمَفْعُولِ (Mâzisi اَفْعَالٌ, Muzârisi يُفْعَلُ, ism-i fâili اِفْعَالٌ, ism-i mefûlü الْمَفْعُولُ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	الإشعار	أشعرَ	يُشعِرُ	المُشعر	المُشعر
Mehmûzu'l-fâ	الإيحاء	آخَذَ	يُؤخِذُ	المؤخِذ	المؤخِذ
Mehmûzu'l-ayn	الإسأل	أَسألَ	يُسئِلُ	المُسئِل	المُسئِل
Mehmûzu'l-lâm	الإقراء	أَقْرَأَ	يُقْرئُ	المقْرئُ	المقْرأ
Muzâf	الإشداد	أَشَدَّ	يُشِدُّ	المُشدِّد	المُشدِّد

Misâl-i vâvî	الإِيعَادُ	أُوْعِدُ	يُوْعِدُ	المُوْعِدُ	المُوْعَدُ
Misâl- yâî	الإِيسَارُ	أَيْسَرَ	يُوسِرُ	المُسِرُ	المُوسِرُ
Ecvef-i vâvî	الإِقَالَةُ	أَقَالَ	يُقْبِلُ	المُقْبِلُ	المُقَالَ
Ecvef -i yâî	الإِبَاعَةُ	أَبَاعَ	يُبِيعُ	المُبِيعُ	المُبَاعُ
Nâkıs-ı vâvi	الإِعْفَاءُ	أَعْفَى	يُعْفِي	المُعْفِي	المُعْفَى
Nâkıs-ı yâî	الإِسْعَاءُ	أَسْعَى	يُسْعِي	المُسْعِي	المُسْعَى
Lefîf-i mefrûk	الإِيقَاءُ	أَوْقَى	يُوقِي	المُوقِي	المُوقَى
Lefîf-i makrûn	الإِلْوَاءُ	أَلْوَى	يُلْوِي	المُلْوَى	المُلْوَى

BABI تَفْعِيل

(Mâzisi فَعَّلَ, Muzârisi يُفَعِّلُ, İsm-i fâili المَفْعَلُ, İsm-i mefûlü المَفْعَلُ
veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	التَّشْعِيرُ	شَعَّرَ	يُشَعِّرُ	المُشَعِّرُ	المُشَعَّرُ
Mehmûzu'l-fâ	التَّأْخِذُ	أَخَذَ	يُؤَخِّذُ	المُؤَخِّذُ	المُؤَخَّذُ
Mehmûzu'l-ayn	التَّسْئِيلُ	سَأَلَ	يُسْئِلُ	المُسْئِلُ	المُسْئَلُ
Mehmûzu'l-lâm	التَّقْرِئَةُ	قَرَأَ	يُقْرِئُ	المُقْرِئُ	المُقْرَأُ
Muzâ'f	التَّشْدِيدُ	شَدَّدَ	يُشَدِّدُ	المُشَدِّدُ	المُشَدَّدُ
Misâl-i vâvî	التَّوْعِيدُ	وَعَدَ	يُوْعِدُ	المُوْعِدُ	المُوْعَدُ
Misâl- yâî	التَّيْسِيرُ	يَسَّرَ	يُيَسِّرُ	المُيَسِّرُ	المُيَسَّرُ
Ecvef-i vâvî	التَّقْوِيلُ	قَوَّلَ	يُقَوِّلُ	المُقَوِّلُ	المُقَوَّلُ

Ecvef –i yâî	التَّبِيْع	بَيَّعَ	يُبَيِّعُ	المُبَيِّعُ	المُبَيِّعُ
Nâkıs-ı vâvi	التَّعْفِيَة	عَفَى	يُعْفِي	المُعْفِي	المُعْفَى
Nâkıs-ı yâî	التَّسْعِيَة	سَعَى	يُسْعِي	المُسْعِي	المُسْعَى
Lefîf-i mefrûk	التَّوْقِيَة	وَقَى	يُوقِي	المُوقِي	المُوقَى
Lefîf-i makrûn	التَّلْوِيَة	لَوَى	يَلْوِي	المَلْوِي	المَلْوَى

مُفَاعَلَة BABI

(Mâzisi فَاعِلٌ Muzârisi يُفَاعِلُ, İsm-i fâili المُفَاعِلِ, İsm-i mefûlü

المُفَاعِلِ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i meful
Sâlim	المُشَاعِرَة	شَاعَرَ	يُشَاعِرُ	المُشَاعِرُ	المُشَاعِرُ
Mehmûzu'l-fâ	المُؤَاخَذَة	آخَذَ	يَأْخُذُ	المُؤَاخِذُ	المُؤَاخَذُ
Mehmûzu'l-ayn	المُسَاءَلَة	سَاءَلَ	يُسْأَلُ	المُسْأَلُ	المُسْأَلُ
Mehmûzu'l-lâm	المُقَارَاةُ	قَارَأَ	يُقَارِئُ	المُقَارِئُ	المُقَارَأُ
Muzâ'f	المُشَادَّةُ	شَادَّ	يُشَادُّ	المُشَادُّ	المُشَادُّ
Misâl-i vâvî	المُؤَاعِدَة	وَاعَدَ	يُؤَاعِدُ	المُؤَاعِدُ	المُؤَاعَدُ
Misâl- yâî	المِيَاسِرَة	يَاسَرَ	يُيَاسِرُ	المِيَاسِرُ	المِيَاسِرُ
Ecvef-i vâvî	المُقَاوَلَة	قَاوَلَ	يُقَاوِلُ	المُقَاوِلُ	المُقَاوَلُ
Ecvef –i yâî	المُبَايَعَة	بَايَعَ	يُبَايِعُ	المُبَايِعُ	المُبَايِعُ
Nâkıs-ı vâvi	المُعَافَاةُ	عَافَى	يُعَافِي	المُعَافِي	المُعَافَى
Nâkıs-ı yâî	المُسَاعَدَة	سَاعَى	يُسَاعِي	المُسَاعِي	المُسَاعَى

Lefif-i mefrûk	المُؤَافاة	وَافَى	يُؤَافِي	المُؤَافِي	المُؤَافَى
Lefif-i makrûn	المُؤَافاة	لأوى	يُؤَافِي	المُؤَافِي	المُؤَافَى

انْفِعَالِ BABI

(Mâzisi انْفَعَالِ Muzârisi يُنْفَعَلُ, İsm-i fâili المنْفَعِلِ vezninde olup İsm-i mefûlü yoktur.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	الانْشِعَار	انْشَعَرَ	يَنْشَعِرُ	الْمُنْشَعِرُ
Mehmûzu'l-fâ	الانْتِخَاذ	انْتَاخَذَ	يَنْتَاخِذُ	الْمُنْتَاخِذُ
Mehmûzu'l-ayn	الانْسِيَال	انْسَالَ	يَنْسِيَلُ	الْمُنْسِيَلُ
Mehmûzu'l-lâm	الانْقِرَاء	انْقَرَأَ	يَنْقَرِئُ	الْمُنْقَرِئُ
Muzâ'f	الانْشِدَاد	انْشَدَّ	يَنْشُدُّ	الْمُنْشُدُّ
Misâl-i vâvî
Misâl- yâî
Ecvef-i vâvî	الانْقِيَال	انْقَالَ	يَنْقَالُ	الْمُنْقَالُ
Ecvef –i yâî	الانْبِيَاع	انْبَاعَ	يَنْبَاعُ	الْمُنْبَاعُ
Nâkis-ı vâvi	الانْعِفَاء	انْعَفَى	يَنْعَفِي	الْمُنْعَفِي
Nâkis-ı yâî	الانْسِعَاء	انْسَعَى	يَنْسَعِي	الْمُنْسَعِي
Lefif-i mefrûk
Lefif-i makrûn	الانْلَوَاء	انْلَوَى	يَنْلَوِي	الْمُنْلَوِي

اِفْتِعَالِ BABI

(Mâzisi اِفْتَعَلَ Muzârisi يَفْتَعِلُ, İsm-i fâili الْمُفْتَعِلُ, İsm-i mefûlü

اَلْمُفْتَعَلُ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	اَلِشْتَعَارُ	اِشْتَعَرَ	يَشْتَعِرُ	اَلْمُشْتَعِرُ	اَلْمُشْتَعَرُ
Mehmûzu'l-fâ	اَلِاِيتِحَادُ	اِيتَحَدَ	يَأْتَحِدُ	اَلْمُؤْتَحِدُ	اَلْمُؤْتَحَذُ ⁴⁰
Mehmûzu'l-ayn	اَلِاِسْتِئَالُ	اِسْتَأَلَ	يَسْتَأِلُ	اَلْمُسْتَأِلُ	اَلْمُسْتَأَلُ
Mehmûzu'l- lâm	اَلِاِقْتِرَاءُ	اِقْتَرَأَ	يَقْتَرِئُ	اَلْمُقْتَرِئُ	اَلْمُقْتَرَأُ
Muzâ'f	اَلِاِشْتِدَادُ	اِشْتَدَّ	يَشْتَدُّ	اَلْمُشْتَدِّ	اَلْمُشْتَدَّدُ
Misâl-i vâvî	اَلِاِتِّعَادُ	اِتَّعَدَ	يَتَّعِدُ	اَلْمُتَّعِدُ	اَلْمُتَّعَدُ
Misâl-i yâî	اَلِاِتِّسَارُ	اِتَّسَرَ	يَتَّسِرُ	اَلْمُتَّسِرُ	اَلْمُتَّسَرُ
Ecvef-i vâvî	اَلِاِغْتِيَالُ	اِغْتَالَ	يَغْتَالُ	اَلْمُغْتَالُ	اَلْمُغْتَالُ
Ecvef –i yâî	اَلِاِبْتِئَاعُ	اِبْتَاعَ	يِبْتَاعُ	اَلْمُبْتَاعُ	اَلْمُبْتَاعُ
Nâkıs-ı vâvî	اَلِاِعْتِفَاءُ	اِعْتَفَى	يَعْتَفِي	اَلْمُعْتَفِي	اَلْمُعْتَفَى
Nâkıs-ı yâî	اَلِاِسْتِعَاعُ	اِسْتَعَى	يَسْتَعِي	اَلْمُسْتَعِي	اَلْمُسْتَعَى
Lefîf-i mefrûk	اَلِاِتِّقَاءُ	اِتَّقَى	يَتَّقِي	اَلْمُتَّقِي	اَلْمُتَّقَى
Lefîf-i makrûn	اَلِاَلْتَوَاءُ	اَلْتَوَى	يَلْتَوِي	اَلْمَلْتَوِي	اَلْمَلْتَوَى

⁴⁰ Mehmûzu'l-fâ'dan bu kelimenin aslı olan اَخَذَ kelimesi اِفْتِعَالِ a nakledildiğinde başında bulunan hemzenin örnekte olduğu gibi ت ya kalb (çevirme) ve meydana gelen iki ت nın idğamı ile kullanılmıştır. اَخَذَ den اَلْمُتَّحِدُ, اَلْمُتَّحِذُ, اَلْمُتَّحِذُ, اَلْمُتَّحِذُ, اَلْمُتَّحِذُ.

تَفَعَّلَ BABI

(Mâzisi تَفَعَّلَ Muzârisi يُتَفَعَّلُ, İsm-i fâili الْمُتَفَعِّلُ, İsm-i mefûlü

الْمُتَفَعَّلُ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i meful
Sâlim	التَّشَعَّرُ	تَشَعَّرَ	يَتَشَعَّرُ	الْمُتَشَعِّرُ	الْمُتَشَعَّرُ
Mehmûzu'l-fâ	التَّأَخَذُ	تَأَخَذَ	يَتَأَخَذُ	الْمُتَأَخِّذُ	الْمُتَأَخَّذُ
Mehmûzu'l-ayn	التَّسْأَلُ	تَسَأَلَ	يَتَسَأَلُ	الْمُتَسَائِلُ	الْمُتَسَأَلُ
Mehmûzu'l- lâm	التَّقْرَأُ	تَقَرَّأَ	يَتَقَرَّأُ	الْمُتَقَرِّئُ	الْمُتَقَرَّئُ
Muzâ'f	التَّشَدُّدُ	تَشَدَّدَ	يَتَشَدَّدُ	الْمُتَشَدِّدُ	الْمُتَشَدَّدُ
Misâl-i vâvî	التَّوَعَّدُ	تَوَعَّدَ	يَتَوَعَّدُ	الْمُتَوَعِّدُ	الْمُتَوَعَّدُ
Misâl-i yâî	التَّيَسَّرُ	تَيَسَّرَ	يَتَيَسَّرُ	الْمُتَيَسِّرُ	الْمُتَيَسَّرُ
Ecvef-i vâvî	التَّقَاوُلُ	تَقَاوَلُوا	يَتَقَاوَلُونَ	الْمُتَقَاوِلُ	الْمُتَقَاوَلُونَ
Ecvef -i yâî	التَّبَعُّعُ	تَبَعَّعَ	يَتَبَعَّعُ	الْمُتَبَعِّعُ	الْمُتَبَعَّعُونَ
Nâkıs-ı vâvi	التَّعْفَى	تَعَفَّى	يَتَعَفَّى	الْمُتَعَفِّي	الْمُتَعَفَّى
Nâkıs-ı yâî	التَّسْعَى	تَسَعَّى	يَتَسَعَّى	الْمُتَسَعِّي	الْمُتَسَعَّى
Lef'f-i mefrûk	التَّوَاقِي	تَوَقَّى	يَتَوَقَّى	الْمُتَوَقِّي	الْمُتَوَقَّى
Lef'f-i makrûn	التَّلَوِي	تَلَوَى	يَتَلَوَى	الْمُتَلَوِّي	الْمُتَلَوَّى

BABI تَفَاعُل

(Mâzisi تَفَاعُل Muzârisi يَتَفَاعَلُ, İsm-i fâili الْمُتَفَاعِلُ, İsm-i mefûlü

الْمُتَفَاعِلُ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	التَّشَاعُرُ	تَشَاعَرَ	يَتَشَاعَرُ	الْمُتَشَاعِرُ	الْمُتَشَاعِرُ
Mehmûzu'l-fâ	التَّأْخُذُ	تَأْخَذُ	يَتَأْخُذُ	الْمُتَأَخِذُ	الْمُتَأَخِذُ
Mehmûzu'l-ayn	التَّسْأُولُ	تَسْأَلُ	يَتَسَاءَلُ	الْمُتَسَاءِلُ	الْمُتَسَاءِلُ
Mehmûzu'l- lâm	التَّقَارُؤُ	تَقَارَأُ	يَتَقَارَأُ	الْمُتَقَارِئُ	الْمُتَقَارَأُ
Muzâf	التَّشَادُّ	تَشَادُّ	يَتَشَادُّ	الْمُتَشَادِّ	الْمُتَشَادِّ
Misâl-i vâvî	التَّوَاعِدُ	تَوَاعَدُ	يَتَوَاعَدُ	الْمُتَوَاعِدُ	الْمُتَوَاعِدُ
Misâl-i yâî	التِّيَاسِرُ	تِيَّاسَرَ	يَتِيَّاسِرُ	الْمُتِيَّاسِرُ	الْمُتِيَّاسِرُ
Ecvef-i vâvî	التَّقَاوُلُ	تَقَاوَلُ	يَتَقَاوَلُ	الْمُتَقَاوِلُ	الْمُتَقَاوِلُ
Ecvef -i yâî	التَّبَايِعُ	تَبَايَعُ	يَتَبَايَعُ	الْمُتَبَايِعُ	الْمُتَبَايِعُ
Nâkıs-ı vâvi	التَّعَافِي	تَعَافَى	يَتَعَافَى	الْمُتَعَافِي	الْمُتَعَافَى
Nâkıs-ı yâî	التَّسَاعِي	تَسَاعَى	يَتَسَاعَى	الْمُتَسَاعِي	الْمُتَسَاعَى
Lefîf-i mefrûk	التَّوَاقِي	تَوَاقَى	يَتَوَاقَى	الْمُتَوَاقِي	الْمُتَوَاقَى
Lefîf-i makrûn	التَّلَاوِي	تَلَاوَى	يَتَلَاوَى	الْمُتَلَاوِي	الْمُتَلَاوَى

اِسْتَفْعَالِ BABI

(Mâzisi اِسْتَفْعَلَ Muzârisi يَسْتَفْعِلُ, İsm-i fâili اِسْتَفْعِلُ, İsm-i mefûlü

اِسْتَفْعَلُ veznindedir.)

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i meful
Sâlim	اِسْتَشْعَرَ	اِسْتَشَعَرَ	يَسْتَشْعِرُ	اِسْتَشْعِرُ	اِسْتَشْعِرُ
Mehmûzu'l-fâ	اِسْتَيْحَاذَ	اِسْتَأْخَذَ	يَسْتَأْخِذُ	اِسْتَأْخِذُ	اِسْتَأْخِذُ
Mehmûzu'l-ayn	اِسْتِسْأَلَ	اِسْتَسْأَلَ	يَسْتَسْئِلُ	اِسْتَسْئِلُ	اِسْتَسْأَلَ
Mehmûzu'l-lâm	اِسْتَفْرَأَ	اِسْتَفْرَأَ	يَسْتَفْرِئُ	اِسْتَفْرِئُ	اِسْتَفْرَأَ
Muzâ'f	اِسْتَشَدَّادَ	اِسْتَشَدَّ	يَسْتَشِدُّ	اِسْتَشِدُّ	اِسْتَشَدَّ
Misâl-i vâvî	اِسْتِيعَادَ	اِسْتَوْعَدَ	يَسْتَوْعِدُ	اِسْتَوْعِدُ	اِسْتَوْعَدَ
Misâl-i yâi	اِسْتَيْسَارَ	اِسْتَيْسَرَ	يَسْتَيْسِرُ	اِسْتَيْسِرُ	اِسْتَيْسَرَ
Ecvef-i vâvî	اِسْتِقَالَةَ	اِسْتَقَالَ	يَسْتَقِيلُ	اِسْتَقِيلُ	اِسْتَقَالَ
Ecvef –i yâi	اِسْتِبَاعَةَ	اِسْتَبَاعَ	يَسْتَبِيعُ	اِسْتَبِيعُ	اِسْتَبَاعَ
Nâkis-ı vâvi	اِسْتِعْفَاءَ	اِسْتَعْفَى	يَسْتَعْفِي	اِسْتَعْفِي	اِسْتَعْفَى
Nâkis-ı yâi	اِسْتِسْعَاءَ	اِسْتَسْعَى	يَسْتَسْعِي	اِسْتَسْعِي	اِسْتَسْعَى
Lefif-i mefrûk	اِسْتِيقَاءَ	اِسْتَوْقَى	يَسْتَوْقِي	اِسْتَوْقِي	اِسْتَوْقَى
Lefif-i makrûn	اِسْتِلْوَاءَ	اِسْتَلْوَى	يَسْتَلْوِي	اِسْتَلْوِي	اِسْتَلْوَى

Aşağıdaki cetvel, sülâsî mastarlardan **فَعَلَ** vezninde aslî olarak üç harfli fiil-i mâzi meydana getiren mastarların aksam-ı seb'adaki örneklerini göstermektedir.

Aksâm-ı seba	Mastar	Mâzi	Muzâri	İsm-i fâil	İsm-i mefûl
Sâlim	شَعَرَ	يَشْعُرُ	الشَّاعِرُ	المَشْعُورُ
Mehmûzu'l-fâ	أَخَذَ	يَأْخُذُ	الْأَخِذُ	المَأْخُذُ
Mehmûzu'l-ayn	سَأَلَ	يَسْأَلُ	السَّائِلُ	المَسْئُولُ
Mehmûzu'l-lâm	القِرَاءَة	قَرَأَ	يَقْرَأُ	القَارِئُ	المَقْرُوءُ، المَقْرُوء
Muzâ'f	الشَّد	شَدَّ	يَشُدُّ	الشَّادُّ	المَشْدُودُ
Misâl-i vâvî	الْوَعْدُ	وَعَدَ	يَعِدُّ	الْوَاعِدُ	المَوْعُودُ
Misâl-i yâî	الْيَسْرُ	يَسَرَ	يَيْسِرُ	الْيَاسِرُ	المَيْسُورُ
Ecvef-i vâvî	الْقَوْلُ	قَالَ	يَقُولُ	القَائِلُ	المَقُولُ
Ecvef -i yâî	الْبَيْعُ	بَاعَ	يَبِيعُ	البَائِعُ	المَبْيُوعُ، المَبِيع
Nâkıs-ı vâvi	العَفْوُ	عَفَا	يَعْفُو	العَافِي	المَعْفُوءُ
Nâkıs-ı yâî	السَّعْيُ	سَعَى	يَسْعَى	السَّاعِي	المَسْعَى
Lefîf-i mefrûk	الْوَقْيُ	وَقَى	يَقِي	الْوَاقِي	المَوْقِيُّ
Lefîf-i makrûn	اللَّوْيُ	لَوَى	يَلْوِي	اللَّأْوِي	المَلْوِيُّ

SIFAT-I MÜŞEBBEHE VE İSM-İ TAFDÎL

Sıfat-ı müşebbehe, ism-i fâil türünde olup kıyâsî (genel kâideye uygun) ve gayr-i kıyâsî olur; ism-i tafdîl ise kıyâsî olur. Sıfat-ı müşebbehenin kıyâsîsi ile ism-i tafdîlin müzekkeri أَفْعَلْ veznindedir.

Sıfat-ı müşebbehe olursa müennesi فَعْلَاءُ ism-i tafdîl olursa فُعْلَى dır.

أَفْعَلْ sıfat-ı müşebbehenin kıyâsîsi, uyûb (kusurlar) ve eşkâle (şekillere) ait olan kelimelerden yapılır.

Sarı الأصْفَرُ

Kumral الأصْهَبُ

Yeşil الأَخْضَرُ

Kambur الأَحْدَبُ

Beyaz⁴¹ الأَبْيَضُ

Topal الأَعْرَجُ

Elâ gözlü الأشْهَلُ

Dilsiz الأَبْكَمُ

Açık kaşlı الأَبْلَجُ

İsm-i tafdîl, kendisinden çekimli fiil olan sülâsî mücerredten yapıp manası elvân (renkler) uyûb (kusurlar) ve eşkâle (şekillere) dair olmaz, fakat çokluk ve farklılık bulunur.

⁴¹ بَيَاضُ Aklık manasına Arapça isimdir, sıfat değildir. El-Müntehab, s.219.)

Sıfat-ı müşebbehenin gayr-i kıyâsîsi şu vezinlerde bulunur.
فُعْلَانٌ, فَعْلَاءٌ, فَعْلَى, فُعْلَى, فُعْلَانٌ, فَعْلَانٌ, فَعْلَى, فَعْلَى, فَعْلَى, فَعْلَى,
فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ, فَعْلٌ.

İlk üç vezin muzâ'afta idgamlı olduğu gibi, فَعْلَى vezni de
nâkışlarda müdğam (idgamlı) ve müşedded (şeddeli) olur:

القَوِيَّ الْعَنِيَّ, الْعَلِيَّ, الْمُرَّ, اللَّصَّ

ي وِ vezni de ecvefe mahsus olup aslı vâvlı da olsa
olarak yâ'lılarda olduğu gibi müdğam ve müşedded olur: الْمَيْتِ
(vâvlı) الْبَيْنِ (yâ'lı)

Bu vezinden gelen kelimelerin vasatını (ortasını) hazif
ile مَيْتِ ve بَيْنِ de demek câizdir.

İsm-i fâil olan فَاعِلٍ vezninde de sıfat-ı müşebbehe vardır:
الطَّاهِرِ gibi ki temiz demektir.

Dört, beş ve altı harfli fiil-i mâzi meydana getiren kelimeleri
tafdîlde أَفْعَلٌ veznine sokamayız; belki onların mastarlarından
evvel, bu hususta manasında tefavüt (farklılık) bulunan bir sülâsî
ism-i tafdîl bulundurabiliriz. Meselâ: “Falan falandan daha iyi
mütercimdir” demek için: فُلَانٌ أَحْسَنُ تَرْجَمَةً مِنْ فُلَانٍ diyebiliriz.

Elvân, uyûb ve eşkâli ifade eden kelimeleri ism-i tafdîl
yapmak için manasında tefavut olan sülâsî bir kelimeyi أَفْعَلٌ
veznine naklederek onların önünde bulundurmak icab eder:

Daha şaşı:

أَفْبَحُ عَوْرًا

Daha kırmızı:

أَشَدُّ حُمْرَةً

فُعَلَى VE أَفْعَلْ VEZİNLERİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ

Aksâm-ı seba	أَفْعَلْ	Örnek	فُعَلَى	Örnek
Sâlim	أ . . .	الْأَجْهَلْ	ي . . .	الْجُهْلَى
Mehmûzu'l-fâ	آ . .	الْأَكَلْ	ي . . .	الْأُكْلَى
Mehmûzu'l- ayn	أ . . .	الْأَلْمْ	ي . . .	الْلُؤْمَى
Mehmûzu'l- lâm	أ . . .	الْأَقْرَأْ ⁴²	ي . . .	الْقُرَى
Muzâ'f	أ . .	الْأَجَلْ	ي . .	الْجَلَى
Misâl-i vâvî	أ . . .	الْأَوْهَبْ	ي . . . ⁴³	الْوُهْبَى
Misâl-i yâî	أ . . .	الْأَيْسَرْ	ي . . . ⁴⁴	الْيُسْرَى
Ecvef-i vâvî	أ . . .	الْأَهْوَنْ	ي . . .	الْهُوْنَى
Ecvef -i yâî	أ . . .	الْأَطْيَبْ	ي . . .	الْطُوبَى
Nâkıs-ı vâvî	ي . . .	الْأَعْلَى	أ . . .	الْعُلْيَا ⁴⁵
Nâkıs-ı yâî	ي . . .	الْأَنْسَى	أ . . .	النُّسْيَا
Leffif-i mefrûk	ي . . .	الْأَوْفَى	أ . . .	الْوُفْيَا

⁴² Mehmûzu'l-lâmlar bazen telyin (hemzenin okunmayıp elif, vâv veya yâya çevrilmesi) ve tahfif ile olur: الْأَذْنَى، الْأَذْنَى

⁴³ Ecvef-i yâî'ler vâv'lı hükmünde olup harf-i illet olan bu vâvlar harf-i med olarak okunur.

⁴⁴ Ecvef-i yâî'ler vâv'lı hükmünde olup harf-i illet olan bu vâvlar harf-i med olarak okunur.

⁴⁵ Bu vezindeki nâkıs-ı vâvîler yâî'li hükmündedir; bir de nâkıs-ı vâvî kelimesinin müennesi şâz (kural dışı) الْقُصْوَى olmuştur.

MÜBÂLAĞA SÎGALARI

Mevsufun kesret-i ittisafına (vasfındaki çokluğa) delâlet eden sîgalardır: Meşhur vezinleri şunlar olup ilk ve son vezinler kıyâsîdir:

- 1- **فَعَّال**: Sülâsî ism-i fâillerin mübâlağasında kıyâsîdir. Bu veznin sonuna tekit için bir ة ziyade edilir; eğer ilâhî sıfatlardan olursa ziyade edilmez. Bu, daha çok nisbet bildiren sîgalardan olur.
- 2- **فَعَّالَةٌ**: Bu vezin, bazı kelimelerde nisbet bildiren sîgalardan olan **فُعَّالٌ** in çoğulu olur.
- 3- **مِنْفَعَال**: Sülâsî ile bazı mezidlerde (ziyâdelilerde, ilâvelilerde) kıyâsîdir. Bu vezin daha çok ism-i âlettir.
- 4- **فِعْعِيل**: Bunda isimler ve âdî (normal) sıfatlarda vardır.
- 5- **فِعْعِيل**: Bazı kelimelerde mübâlağa manasından mücerred (soyutlanmış) bulunur. Bu vezinde bir takım sıfatlar ve masterlar da vardır.
- 6- **فَعُول**: Bu vezinde bir takım sıfatlar ve birkaç da master görülmüştür.
- 7- **فَاعُول**: Bu vezin bazı isimlerde yaygındır.

⁴⁶ Gerek bu gerek benzerleri gibi sonunda ى şeklinde elif bulunacak kelimelerin elifinden evvelki harfi yâ olursa kelimedeki iki yâ'nın bir araya gelmemesi için yâ şeklinde yazılacak elif, şu ۱ şeklinde yazılır.

8- **تَفْعَال**: Bunda ve sonuna **ة** ziyadesiyle meydana gelen vezinde isimler ve sıfatlar ve **تَبْيَان**, **تَلْقَاء** dan ibaret mastarlar vardır.

9- **فُعْلَة**: Bu vezinde bazı isimler de vardır.

NOT: İsm-i fâilin vezni olan **فَاعِل** e bir **ة** ilavesiyle meydana gelen **فَاعِلَة** vezni de mübâlağayı ifade eder: **الرَّأْيَة** gibi ki çok rivayet eden demektir.

فُعْل vezni de mübâlağa kalıplarındandır: **الْحُطْم**, **الْحُتْع**. Mezkûr vezin, sövme ve hakaret ifadesi olarak **فَاعِل** vezninin mübâlağası olmada yaygındır. Bu halde müennesi **فَعَال** vezninde olur.

İSM-İ TASĞÎR YAHUT İSM-İ MUSAĞĞAR (KÜÇÜLTÜLMÜŞ İSİM)

Bir şeyin küçük veya hakîr (değersiz, âdî) olduğunu veyahut sevgi ve merhamete layık olduğunu gösteren kelime olup tasğîr kastedilen her bir kelimenin birinci harfi mazmum, ikinci harfi meftuh okunup üçüncü harf olmak üzere bir **ى** ilave ve bundan sonrakini birinci vezinde sâkin, diğerlerinde meksûr okumaktır. Allahın ve peygamberlerinin isimlerinde ve yüce şeylerde tasğîr câiz değildir.

VEZİNLERİ⁴⁷

SÜLÂSÎLERDEفُعَيْلٌ

Muzâ'aflarda idğâmın bozulmasıyla olur: السُّمِّمِ، السُّمِّ

Ortası elifli olan ecvefler aslına çevrilir:

البُؤْبِ، البابُ التُّبَيْبِ، النَّابِ.

Nâkısaların sonunda bulunan vav'lar yahut elif'ler ى olup bir araya gelen ى idğâm olunur: الصُّنُو، الصُّنَيِّ، الهدَى، الهدَيِّ.

Gibilerin hemzesi ى olup hasıl olan üç ى dan biri hafzedilir, ikisi idğâm edilir: البَيْيِّ.

Sonunda zâid ة olan kelimelerin ة ları kalır: القُبَيْبَةِ، القُبَّةِ، اللُّحَيْظَةَ، اللُّحِظَةَ.

Semâî müennesler tasğir edildiklerinde müenneslik tâsı (ة) alırlar: الشُّمَيْسَةَ، الشَّمْسِ، الأَرْضِ، الأَرْضِ، الأَحْمَرِ، الأَحْمَرِ.

RUBÂÎLERDEفُعَيْلٌ

الْحُرَيْدِ، الْحُرَيْدِ، الدَّرِيهِمِ ve الدَّرِيهِمِ kelimesi rubâ'î asıllıdır. المعْنَى ve المعْنَى، الأَحْمَرِ ve الأَحْمَرِ kelimesi ise ziyâdeli olarak rubâ'î olanlardandır.

⁴⁷ Bu babda ل ع ف maddesi, asıl harfleri bakımından değil, görünen şekli bakımındandır. Maksat tasğir ى sınıfının yerini belirlemek ve kelimenin şekil ve durumunu göstermektir.

فَاعِل ve فَاعِلَةٌ veznindeki kelimelerde elifler fethalı vâv'a çevrilir:
العَالِم ve العَوِيلِم, الشَّاعِر ve الشُّوعِر, العَاقِبَة ve العَوَيْقِبَة, الحَاقِمَة ve
الحُوَيْمَة.

الدَّابَّة, الحَوِير ve الحَارّ, النَّوْمُ, ve النَّامّ Muzâ'af lar şeddeli olur:
الدُّوَيْبَة ve الدُّوَيْبَة.

كَتَاب ve رِسَالَة, عَرُوس gibi kelimelerin harf-i medleri ى olarak
müdgam bulunur: العُرَيْس, الرُّسَيْلَة, الكُتَيْب.

HUMÂSÎLERDE.....فُعَيْعِيل

Humâsî asıllılarda son harfin hazfiyle olur: السُّفْرَجَل, السُّفَيْرَج.

Humasî mezid fihler doğrudan doğruya olur: الأَبْرِيْق, الإِبْرِيْق.

Harf-i medli kelimelerin harf-i medleri ى olur:

الدُّسَيْتِير, الدُّسْتُور, القُرَيْطِيس, القِرْطَاس.

القَانُون: olur و elifi veznindekilerin فَاعِل, فَاعُول

ve التُّوَيْرِيخ ve التَّارِيخ, القُوَيْنِين.

فَعَالِين vezni üzere cemi'lenen kelimelerin elifleri ى olur:

الشُّيَيْطِين, الشَّيَاطِين, الشَّيْطَان, السُّلَيْطِين, السَّلَاطِين, السُّلْطَان.

BAZI TASĞÎR KÂİDELERİ

Harf-i illeti diğer bir harf ile değiştirilmiş olan misallerin
tasğirinde mezkûr harf-i illet aslına çevrilebilir: المتَّحِد ve المُوَجِّد;

المُؤَنِّزِينَ ve المَبْرُوزِينَ. Diğer kelimelerde de böyledir: القُومِيَّة ve القِيَمِيَّة،
الدُّوَيُونِ ve الدِّيَوَانِ.

المُيَّبِتِ ve السُّيَّيدِ ile tahfif ile مَيِّتِ ve سَيِّدِ.

أَسْوَدِ gibi ortası و لılar hem doğrudan doğruya ve hem و ي olup
hasıl olan iki ي نın idğamıyla da olur: الأَسْوَدِ ve الأَسْيَدِ.

أَبِ kelimesinin musağğarı (küçültülmüşü) أُبِّيْ، أَخِ kelimesinin
musağğarı أُخِيْ، يَدِ kelimesinin musağğarı يُدِيَّةٌ، إِسْمِ kelimesinin
أُحْتِ، بُنْيَةِ kelimesinin بُيِّيْ، بِنْتِ kelimesinin بُنْيَةِ، سُنِّيَةِ
kelimesinin سُفْيَةِ، شَفَةِ kelimesinin سُفْيَةِ، سَنَةِ kelimesinin سُفْيَةِ، أُحْيَةِ
dir.

فَعْلَةٍ ve أَفْعَلَةٍ، أَفْعَالٍ، أَفْعُلٍ
doğruya, geri kalanların tasğiri ise müfredlerine çevrilir. Sonra و ن
ve ا ت ile cemi'lenir.

İSM-i MENSÛB

Nisbet bildiren kelimelerdir ki şeddeli bir ي ile
nihayetlendirilir: القُرَيْشِيَّ، البَلَدِيَّ.

NİSBET KÂİDELERİ

Mücerred bir ismi, ism-i mensûb kılmak, sonuna bir şeddeli yâ
(ي) ilave edip bu münasebetle kelimenin sonunu meksur
okumaktır مُكَّةٌ ve أُدْرِنَةٌ gibi sonu ة ve ه ile bitenler şöyle
olur: الأُدْرِنِيَّ ve المَكِّيَّ، الجُدِّيَّ.

الْكُرْسِيِّ, الشَّافِعِيِّ gibi sonu şeddeler nisbet yâ'sı almaz: الْكُرْسِيِّ.

Ortası kesreli olan üç harfli kelimelerin kesresi fetha olur: الْكَتِفِ ve الْكَتِفِيِّ: üçten ziyâde harflilerde hem kesreyi fethaya çevirmek câiz ve hem bırakmak yaygındır: الْمَشْرِقِ, الْمَشْرِقِيِّ, الْمَشْرِقِيِّ.

فَعِيل ve فَعِيلَةٌ veznindekiler muzâ'af olmadıkça ism-i mensûbunda فُعَلِي, فُعِيل ve فُعِيلَةٌ veznindekiler فُعَلِي veznine girer: الْجُهَيْنِي جُهَيْنَةَ الْقُرَشِيِّ فُرَيْشَ الْمَدِينِي ve الْمَدِينَةَ, التَّقْفِي ve التَّقْفِيَّ ve التَّقْفِيَّ Mezkûr vezinlerde olan nâkislarda yâ'nın hazfiyle فُعَلِي ve فُعَلِيَّ vezinlerine girdikleri gibi sonlarında bulunan son harf de و a kalbolunur: الْقُصَيِّ, الْقُصَيِّ, الْقُصَيِّ ve الْقُصَيِّ, الْعَلَوِيِّ ve الْعَلَوِيِّ, الْأُمَوِيِّ ve الْأُمَوِيِّ.

الْمَيْتِيِّ ve السَّيِّدِيِّ gibiler tahfif ile olur: الْمَيْتِيِّ ve السَّيِّدِيِّ.

Elifi, harf-i aslîden maktûb (çevrilmiş) olup üçüncü ve dördüncü harf olan sonu elifli kelimelerin elifleri و olur: الرَّبِّيَّ ve الْمَعْنَوِيِّ ve الْمَعْنَوِيِّ, الْهُدَوِيِّ ve الْهُدَوِيِّ, الرَّبِّيَّ.

Elif-i aslî olmayanlarda üç türlü nisbet vardır: الْحَبْلِيِّ ve الْحَبْلِيِّ, الدُّنْيَاوِيِّ ve الدُّنْيَاوِيِّ, الدُّنْيَاوِيِّ ve الدُّنْيَاوِيِّ, الدُّنْيَاوِيِّ ve الدُّنْيَاوِيِّ.

مُسْتَنْتِي ve مُصْطَفِي gibi elifi beşinci ve altıncı olanların elifleri hafz olunur: الْمُسْتَنْتِيَّ ve الْمُسْتَنْتِيَّ.

الصَّحْرَاءِ gibi hemzeleri zâid olanların hemzesi و olur: الصَّحْرَاءِ. Fakat سَمَاءِ gibi hemzesi harf-i aslîden maktûb olanlar iki türlü olur: السَّمَائِيَّ ve السَّمَائِيَّ mehmûzu'l-lâmların hemzesi daima kalır.

kastedilenlerin ilk cüz'ü ism-i mensûb kılınır: **المَجْدِيّ، البَهَائِيّ، الوَهَّابِيّ، المُطَلِّيّ**.

NOT: El-Müntehab'ta **تُرْك** ve **عَرَب** gibi millet isimlerine bitişen nisbet yâ'sı zatlarda vahdeti ifade eder. Bir kişiye **عَرَب** yahut **تُرْك** denemez.

Onlara bir manasına olmak üzere **تُرْكِيّ** ve **عَرَبِيّ** denir. Arapça ve Türkçe demek için lugat-ı arabîyye ve türkiyye ifadesi olarak **العَرَبِيَّة، التُّرْكِيَّة** demek gerekir: **كَيْفَ عَرَبِيَّتُهُ؟** (Onun Arapçası nasıldır?) **لا يَعْرِفُ التُّرْكِيَّة** (O Türkçe bilmiyor) şeklindedir.

NİSBET SÎGALARI

İsm-i mensûb nev'indedir ki bir iş ile meşguliyeti veya sahip olmayı ifade eder. En bilindik vezni **فَاعِل، الحَبَّاز، اللَّحَام** dır: **فَاعِل** vezni de nisbet sîgaları vezinlerindedir.

İSM-İ ZAMAN VE İSM-İ MEKÂN

Bir fiilin meydana geldiği zaman veya mekana mahsus sîgalardır.

Sülâsînin üstünde ism-i zaman ve ism-i mekân sîgaları her bâbın ism-i mefûlü şeklindedir. İsm-i mefûlü olmayan babların ism-i fâilini ism-i mefûlü vezninde okuyarak onların ism-i zaman ve mekân sîgaları yapılmış olur.

Sülâsîlerde ism-i zaman ve mekân sîgası mimli mastarda olduğu gibi **مَفْعَل، مَفْعِل، مَفْعَلَةٌ** vezinlerinde olur.

Nâkıs ve lefiflerde birinci vezin ve misâl kısmında ikinci vezin kıyas ve ittîrad (kâide ve düzen) üzere olup geri kalan kısımlarda ism-i zaman ve mekân sîgası ise müzâri fiilin ortasına tâbi olur;

muzâri fiilin ortası meftuh veya mazmûm olanlar مَفْعَلْ meksûr olanlar مَفْعِلْ veznine nakledilir.

BİRİNCİ VE İKİNCİ VEZNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKEN
ÖRNEKLERİ

مَفْعَلْ	مَفْعِلْ
----------	----------

Sâlim	المَشْرَبْ	م . . .	المَجْلِسْ	م . . .
Mehmûzu'l-fâ	المَأْزَمْ	م أ . .
Mehmûzu'l-ayn	المَسَامْ	م . أ .	الْمُنْتَمِمْ	م . . .
Mehmûzu'l- lâm	المَبْدَأْ	م . . أ
Muzâ'f	المَقْرَّ	م . .	المَطْنَّ	م . .
Misâl-i vâvî	المَوْصِلْ	م . . .
Misâl- yâî	المَيْسِرْ	م . . .
Ecvef-i vâvî	المَقَامْ	م . ا
Ecvef –i yâî	المَزَارْ	م . ا .	المَسِيرِ	م . ي .
Nâkis-ı vâvi	المَدْحَى	م . . ي

Nâkıs-ı yâî	المَرْفَى	م . . ي
Lefîf-i mefrûk	المَوْفَى	م . . ي
Lefîf-i makrûn	المَثْوَى	م . . ي

المَحْطَّةُ vezninde sâlimden المَدْرَسَةُ ve المَطْبَعَةُ muzâaftan مَفْعَلَةٌ ve المَحَلَّةُ ecveften i'lâl ile المَسَافَةُ gibi benzeri kelimeler olduğu gibi المِطْنَةُ muzâaftan المَسِيرَةُ ecveften المَنْزِلَةُ sâlimden مَفْعَلَةٌ benzeri kelimeler vardır.

İSM-İ ÂLET

Âlet ve kap isimlerini gösteren bir sîgadır ki مَفْعَلٌ, مِفْعَالٌ ve مَفْعَلَةٌ vezinlerinde bulunur.
Aksâm-ı sebaya şöyle uygularız.

مِفْعَالٌ	مَفْعَلٌ	مَفْعَلَةٌ
-----------	----------	------------

Sâlim	المَرْجَلُ	م . . م	المِفْتَاحُ	م . . ا	المِشْرَبَةُ	م . . ة
Mehmûz	المِنْبَرُ	م . . م	المِنْتَرَابُ	م . . ا	المِنْسَاءَةُ	م . . ة
Muzâaf	المِسْنَنُ	م . . م	المِحْجَاجُ	م . . ا	المِقْطَةُ	م . . ة

Misâl	الميجر	م ي . .	الميزان	م ي . ا .	الميتدة	م ي . . ة
Ecvef	المروء	م . . .	المسواك	م . . ا	المروحة	م . . . ة
Nâkis	المدرى	م . . ي	المخضاء	م . . ا	المراة	م . . ا ة

NOT: Bu üç vezin dışında şâz olarak yağdanlığa المذهن eleğе sürmedenliğе المكحلة denilmiştir. المنخل

MÜZEKKER VE MÜENNES

Müzekker: Müenneslik alâmetleri olan tâ-i merbuta (ة), elif-i maksûra ve elif-i memdûde bulunmayandır.

Müennes (te'nîs) ya hakîkî olur, المرأة ve الرمكة gibi ya gayr-i hakîkî olur الجنة، الخدمة gibi. Bu da lafzî müennes ve manevî müennes diye ikiye ayrılır.

Lafzî müennes: Sonunda ة، ا، ي، ا، yada اء olandır.⁴⁸ الدنيا الصحاء ve الدعوى، الآخرة

Mânevî müennes: Sonunda müenneslik alametleri olmayıp müennes farzolunandır. الشمس ve السماء، الأرض.

Tâ-i te'nîs (müenneslik tâ'sı): Asıl harflerinin dışında kelimenin sonunda zâid olan tâ'lardır: الأداة، الرحمة. Mezkûr tâ'ların ism-i fâillere, ism-i mefûllere,⁴⁹ أفعل vezninde olmayan sıfat-ı

⁴⁸ Zâid tâ'ya müenneslik tâ'sı, zâid elife, müenneslik elifi de denir.

⁴⁹ Eğer ism-i mefûl harf-i cerli olursa, te'nîsi (müennesliği) zamirlerinde icrâ olunur: المذحول بما، المعشي عليها، الموما إليها.

müşebbehelere, ism-i mensûblara ve فَعَّال veznindeki mübâlağa sîgalarına ziyâdesi kıyâsîdir. المَكْتُوب, الكَاتِبَة ve الكِتَاب

ve الكَذَابَة ve الكَذَاب, المَكِّيَّة ve المَكِّي, الصَّعْبَة ve الصَّعْب, المَكْتُوبَة

Bazı ruh sahibi isimlerin dişilerini erkeklerinden ayırt etmek için müenneslik tâ'sını ilâve etmek kıyâsîdir: الكَلْبَة ve الكَلْب.

KÂIDE: Müenneslik tâ'sı fiil-i mâzilerin sonunda tâ gibi okunduğu için şöyle ت isimlerin sonunda hâ gibi durulduğu cihetle böyle ة yazılır.

Sâlim müennes cemi'lerin, harf-i medden sonra tâ ihtivâ eden kelimelerin, أخت بنت ve ذات gibi muayyen birkaç kelimenin ve tâ'sı kelimenin kendisinden olanların sonundaki tâ'lar açık olarak yazılır: الوَقْت ve العُنْكَبُوت, الآيَات.

ELİF-İ TE'NÎSİ MAKSÛRE (kısa müenneslik elifi): Kelimelerin sonunda böyle ى, kendinden önceki harf ي olursa ا şeklinde yazılır: الدُّنْيَا, الدَّعْوَى.

ELİF-İ TE'NÎS-İ MEMDÛDE (Uzun müenneslik elifi): Kelimenin sonunda اء şeklinde yazılır: الصَّخْرَاء.

MÂNEVÎ MÜENNES

Müenneslik alametlerini almadığı halde müennes olan kelimeler olup altı çeşittir:

- 1) Tâ (ة) sız kadın isimleri: مَرْيَمَ, زَيْنَبَ.
- 2) Kabile ve şehir isimleri: مِصْرَ, مُصْرَ.
- 3) Huruf-u Hicâ (Alfabe Harferi): البَاء, الأَلْفَ vs.

- 4) Tâ'lı ve tâ'sız cemi'ler: الرَّسَائِلُ, الْكُتُبُ.
- 5) Lugatlarda müennes olarak gösterilen isimler.
- 6) El, ayak ve göz gibi çift organ isimleri: الْيَدُ, الْعَيْنُ ve الْأُذُنُ.

TESNİYE VE CEM'İ

İsimler ya müfred olur, yani tek olana delalet eder; ya tesniye olur, yani ikiye delâlet eder.

MÜFRED: Müzekker ve müennes olarak buraya kadar görülen misallerdir: الْجَبَلُ, الرَّسَائِلُ, الْكِتَابُ vs.

TESNİYE (MÜSENNÂ): Raf (merfû olma) hâlinde sonuna ان ilave, nasb (mansub) olma ve cer (mecrur) olma hâlinde son harfi meftûh kılınıp sonuna ين ziyâde edilmiş isimlerdir: يُوسُفَانُ, يُوسُفُ ve سُلَيْمَانَيْنِ ve سُلَيْمَانَانِ, سُلَيْمَانُ, يُوسُفَيْنِ.

Sonunda bulunan ن lar vasıl (geçiş) halinde meksûr, vakıf (durma) halinde sakin, izâfet halinde sâkittir (düşer).

طَائِفَتَيْنِ gibi zâid tâ'sı olanlar: طَائِفَتَانِ ve طَائِفَةٌ olur.

Aslı vâv olan ve elif-i maksûre ile nihayetlenen üç harfli kelimelerin tesniyelerinde elif aslına çevrilir: الرَّحَا, الرَّحَوَانُ ve الرَّحَوَيْنِ.

Sonunda elif-i maksûre bulunup aslı yâ olur veya üçten ziyade bulunursa elif yâ olur: الْمَعْنَى, الْمَعْنَيَانِ ve الْمَعْنَى.

Elif-i memdûdelilerde elif aslından olursa bırakılır, zâid olursa a çevrilir. ⁵⁰الصَّحْرَاوَانُ ve الصَّحْرَاءُ: الْقَتَائِنِ ve الْقَتَائِنَانِ, الْقَتَاءُ و

⁵⁰ Eliften önce vâv varsa hemze bırakılır. Meselâ, عشواوان denir. عشواوان yerine عشواوان denir.

Eğer hemze maklûb (başkasından çevrilmiş) olursa yâ bırakılır, ya da vâva çevrilir: السَّمَاوَانِ ve السَّمَاوَانَ, السَّمَاءِ.

الأَخَوَانِ ve الأَخَوَانَ, الأَبْوَانِ ve الأَبْوَانَ kelimelerinin tesniyesi: أَب ve أَخ.

Harf-i cerli ism-i mefûllerin tesniyesi zamirlerinde yapılır: مَمْرُورٌ بِمَا ve مَمْرُورٌ بِهَا, مَمْرُورٌ بِهِ.

Şu beş kelime tesniyeye mülhak (katılmış) isimdir.

كِلَاتَهُمَا: ثِنْتَانِ ve اِثْنَتَانِ (her ikisi, ikisi birden anlamında), müennesi كِلَاتَهُمَا ya da كِلَاتَيْهِمَا.

كِلَيْهِمَا, ثِنْتَيْنِ, اِثْنَتَيْنِ, اِثْنَيْنِ.

CEM'İ

Cem'-i sâlim ve cem'-i mükesser diye ikiye ayrılır.

CEM'-İ SÂLİM: Müfredinin sîgası bozulmayanlardır ki cem'-i müzekker sâlim ve cem'-i müennes sâlim diye ikiye ayrılır:

CEM'-İ MÜZEKKER SÂLİM: Müfret isimlerin sonunda وَن ya da⁵¹ الْمُؤْمِنِينَ ve الْمُؤْمِنُونَ, الْمُؤْمِنِينَ.

CEM'-İ MÜENNES SÂLİM: Müfret isimlerin sonuna ات ilâvesiyle yapılır: الْمُفَجِرَاتِ, الْمُفَجِرَةِ.

CEM'-İ MÜKESSER: Müfredinin sîgası bozularak meydana gelen cemi'dir ki cem'-i killet (azlık çoğulu) ve cem'-i kesret (çokluk çoğulu) diye ikiye ayrılır.

CEM'-İ KILLET: أَفْعَالٌ, أَفْعَالٌ ve أَفْعَلَةٌ vezinlerinde olur.

⁵¹ و raf haline ى nasb ve cer hâline mahsustur. Mezkûr ى ile ى daima harf-i med olarak okunur.

CEM'-İ KESRET: Vezinleri çok ise de kıyâsî ve kıyâsîye yakın olanları şunlardır: أَفْعَلَةٌ, أَفْعَلٌ, أَفْعِيلٌ, أَفْعِيلٌ, فَوَاعِلٌ, فَوَاعِلٌ, فَيَاعِلٌ, فَيَاعِلٌ, فَعَاوِلٌ, فَعَاوِلٌ, فَيَاعِلٌ, فَيَاعِلٌ, تَفَاعِيلٌ, تَفَاعِيلٌ, مَفَاعِيلٌ, مَفَاعِيلٌ, مَفَاعِلٌ, مَفَاعِلٌ, فَعَالِيلٌ, فَعَالِيلٌ, فَعَاعِلٌ, فَعَاعِلٌ, أَفْعَلَاءٌ, فَعَالِلٌ, فَعَالِلٌ, يَفَاعِيلٌ, يَفَاعِيلٌ, تَفَاعِيلٌ, تَفَاعِيلٌ, مَفَاعِيلٌ, مَفَاعِيلٌ, مَفَاعِلٌ, مَفَاعِلٌ, فَعَالِيلٌ, فَعَالِيلٌ, فَعَاعِلٌ, فَعَاعِلٌ, أَفْعَلَاءٌ.

Cem'-i müzekker sâlim, isimlerin sıfat türüne hastır. Nâkis olan فَعِلٌ veznindeki sıfatlarla ism-i fâillerin ى sısı cem'inde kalmaz: الْقَاضِيْنَ ve الْقَضُوْ, الْقَاضِي, الْعَمِيْنَ ve الْعَمُوْنَ, الْعَمِي.

أَعْلَى ve مُصْطَفَى gibi elif-i maksûreli nâkisların elifi cem'ide sâkit olup (düşüp) cem'i edatının mâkabli meftuh kalır: الْمُعَافِيْنَ, الْمُعَافُوْنَ, الْمُصْطَفِيْنَ ve الْأَعْلَى, الْمُصْطَفُوْنَ ve الْأَعْلُونَ.

Şu on kelime cem-i müzekker sâlime mülhaktır: عَاشِرُونَ, أُولُوْ, تِسْعُونَ, ثَمَانُونَ, سَبْعُونَ, سِتُونَ, خَمْسُونَ, أَرْبَعُونَ, ثَلَاثُونَ, عَشْرُونَ.

Cem'-i müennes sâlimde zâid tâ ile son bulan kelimelerin tâ'ları hazfolunur, (kaldırılır). Gerek maksûre, gerek memdûde olsun, müenneslik elifiyle nihayetlenen müfredlerde eliflere tesniyedeki muâmele yapılır: الْجُمَادَى ve الصَّخْرَاوَاتِ ve الصَّخْرَاءِ ve الْجُمَادِيَّاتِ.

ذَاتُ, أَوْلَاتُ nun أُلُوْ, ذَوَاتُ nun بَنَاتُ, ذَاتُ, أَوْلَاتُ nun أُلُوْ, ذَوَاتُ nun بَنَاتُ kelimesinin cem'i ذَوَاتُ, بَنَاتُ in ذَوَاتُ, بَنَاتُ, ذَوَاتُ, بَنَاتُ dır.

الجُبْهَةِ veznindeki müfret, فَعَالَاتُ vezni üzere cemi'lenir: الْجُبْهَاتِ ve الصَّيْحَاتِ, الصَّيْحَةِ. Fakat ecveflerin ortası sakindir. الْعَوْرَاتِ, الْعَوْرَةِ.

فُعْلَةٌ veznindekilerin ortasında hem sükûn, hem fetha ve zamme câizdir: الظُّلْمَاتِ, الظُّلْمَاتِ, الظُّلْمَاتِ, الظُّلْمَاتِ.

Fakat ecvef ile yâ'lı nâkista zamme yoktur: الرُّقِيَّاتِ، الرُّقِيَّةِ
الرُّقِيَّاتِ ve الصُّوَرَاتِ، الصُّوَرَاتِ، الصُّوَرَةِ.

فِعْلَةٌ vezninde hem sükûn, hem fetha, hem kesre câizdir:
الْحِدْمَاتِ، الْحِدْمَاتِ، الْحِدْمَاتِ، الْحِدْمَةِ.

Fakat ecveflerde kesre yoktur: الْبَيْعَاتِ، الْبَيْعَاتِ، الْبَيْعَةِ.

فَعَالَةٌ vezninde nâkislarda bulunan elif vav ve yâ'dan çevrilmiş
olduğundan aslına döndürülür: الْوَفَاةِ، الْوَفَاةِ، الْوَفَاةِ، الْوَفَاةِ.

Şunlar da en çok kullanılan cemi vezinlerindedir:
فِعْلَةٌ ve فِعْلَةٌ، مَفْعُولَاءِ، فُعَّالٍ، فُعَّالٍ، فُعَّالٍ، فُعَّالٍ، فُعُولٍ، فِعْلَانٍ.

CEM'-İ CEM (ÇOĞULUN ÇOĞULU)

Cemi' olan bir kelimenin bir daha cem' yapılmasıdır. الْأُسُورَةِ
الْأَقْوَالِ، الْقَوْلِ، الْأَسْمَاءِ ve الْأَسْمَاءِ، الْإِسْمِ، لِلْأَسَاوِرِ ve السُّوَارِ
الْأَقَاوِيلِ.

İSM-İ CEMÎ VE ŞİBH-İ CEMÎ

Cem' iye benzemeyip de mâna olarak cem' i olan ve lafzından
müfredi olmayan kelimelere ism-i cem' i denir. قَوْمِ، عَسْكَرِ،
عَشِيرَةٍ.

Bunlar أَقْوَامِ، عَسَاكِرِ ve عَشَائِرِ diye cemi' yapılır. Vâhidi (tekil)
tâ ile temeyyüz eden ism-i cinslere şibh-i cemi' denir: ثَمَرَةٍ، ثَمَرَةٍ،
شَجَرَةٍ، شَجَرَةٍ، وَرَقَةٍ، وَرَقَةٍ.

Cemi' ler ve ism-i cemi' ler manevî müennes kabîlindedir.

Öğrenciler aşağıda yazılı kelimeleri birer birer bablarına
nakledip mâzi, muzârî, ism-i fâil ve ism-i mefûllerini göstererek

konuyu daha iyi anlayacaklardır: اِنْفَعَال, مُفَاعَلَة, تَفْعِيل, اِفْعَال, تَفَاعُل, تَفَعُّل, تَفَاعُل ve اِسْتِفْعَال.

Sâlimden: الشعر, الندف, الذبح, الطعن, الربط, السبق, الطبخ, الغرس, البحت, الثقب, الظلم, الطرد, الضرب.

Mehmûzdan: الألت, الأمر, الذرء, الأكل, القرء, السأل, الأخذ, النأي, الدرء.

SÜLÂSÎ BABLAR

1. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > كَتَبَ > يَكْتُبُ
2. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > ضَرَبَ > يَضْرِبُ
3. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > ذَهَبَ > يَذْهَبُ
4. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > رَكِبَ > يَرْكَبُ
5. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > قَرُبَ > يَقْرُبُ
6. Bab: فَعَلٌ > يَفْعُلُ vezninde olur: > حَسِبَ > يَحْسِبُ

Yani, bu altı babda mâzilerin ve muzârilerin birinci harfi meftuh olduktan sonra birinci babın mâzide aynel fiili meftûh, ve muzâride mazmûm; ikinci babın mâzide aynel fiili meftûh ve muzâride meksûr; üçüncü bâbın mâzide ve muzâride aynel fiili meftuh; dördüncü bâbın mâzide aynel fiili meksûr ve muzâride meftûh; beşinci babın mâzide ve muzâride aynel fiili mazmûm; altıncı bâbın mâzide ve muzâride aynel fiili meksûr olur.

İsimlerde geçerli olan aksâm-ı seb'a fiillerde de geçerlidir.

SÜLÂSÎDEN OLAN ALTI BABIN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKÎ

BİRİNCİ BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi	muzâri	
	فَعَلَ	يَفْعَلُ	
Sâlim	...	شَكَرَ	يَشْكُرُ
Mehmûz	...	أَخَذَ	يَأْخُذُ
Muzâaf	..	رَدَّ	يُرُدُّ
Misâl	...	يَمَنَ	يَمِينُ
Ecvef	. ۱ .	قَالَ	يَقُولُ
Nâkıs	۱ . .	دَعَا	يَدْعُو
Lefîf	--	--	--

İKİNCİ BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi	muzâri	
	فَعَلَ	يَفْعَلُ	
Sâlim	...	رَجَعَ	يَرْجِعُ
Mehmûz	...	أَدَبَ	يَأْدِبُ
Muzâaf	..	فَرَّ	يَفِرُّ
Misâl	...	وَعَظَّ	يَعِظُ ⁵²
Ecvef	. ۱ .	مَالَ	يَمِيلُ
Nâkıs	ی . .	رَمَى	يَرْمِي
Lefîf	ی . .	وَعَى	يَعِي

⁵² Bu bablarda misâl-i vâvilerin muzârisinde vâv hazfolunur.

ÜÇÜNCÜ BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi		muzâri	
	فَعَلَ		يَفْعَلُ	
Sâlim	...	نَفَعَ	... ي.	يَنْفَعُ
Mehmûz	...	قَرَأَ	... ي.	يَقْرَأُ
Muzâaf	--	--	--	--
Misâl	...	وَهَبَ	53 ... ي.	يَهَبُ
Ecvef	. 1 .	هَاعَ	. 1 . ي.	يَهَاعُ
Nâkis	... ي	سَعَى	... ي	يَسْعَى
Lefîf	--	--	--	--

DÖRDÜNCÜ BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi		muzâri	
	فَعَلَ		يَفْعَلُ	
Sâlim	...	فَرَحَ	... ي.	يَفْرَحُ
Mehmûz	...	أَذِنَ	... ي.	يَأْذِنُ
Muzâaf	..	مَسَّ	... ي.	يَمَسُّ
Misâl	...	وَطِئَ	54 ... ي.	يَطِئُ
Ecvef	. 1 .	خَافَ	. 1 . ي.	يَخَافُ
Nâkis	55 ...	رَضِيَ	... ي.	يَرْضَى

⁵³ Vâv'ler yâî hükmündedir.

⁵⁴ Bu bablarda misâl-i vâvilerin muzârisinde vâv hazfolunur.

⁵⁵ Vâv'ler yâî hükmündedir.

Lefîf	56 . . .	قَوِي	ي . . ي	يَقْوَى
-------	----------	-------	---------	---------

BEŞİNCİ BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi	muzâri		
	فَعَلَ	يَفْعَلُ		
Sâlim	. . .	شَجَع	ي . . ي	يَشْجَعُ
Mehmûz	. . .	بَطَّوْ	ي . . ي	يَبْطُؤُ
Muzâaf	..	لَبَّ	ي . . ي	يَلْبُ
Misâl	. . .	وَسَمَ	ي . . ي	يُوسِمُ
Ecvef	. ۱ .	طَالَ	ي . و .	يَطُولُ
Nâkis	. . .	سَحَوْ	ي . و .	يَسْحُوْ
Lefîf	--	--	--	--

ALTINCI BAB

Aksâm-ı seb'a	mâzi	muzâri		
	فَعَلَ	يَفْعَلُ		
Sâlim	. . .	حَسِبَ	ي . . ي	يَحْسِبُ
Mehmûz	--	--	--	--
Muzâaf	--	--	--	--
Misâl	. . .	وَتَّقَ	ي . . ي ⁵⁷	يَتَّقُ
Ecvef	--	--	--	--

⁵⁶ Vâv'ler yâî hükmündedir.

⁵⁷ Bu bablarda misâl-i vâvilerin muzârisinde vâv hazfolunur.

Nâkıs	--	--	--	--
Lefîf	--	--	--	--

Not: Üçüncü baktan gelecek kelimenin ortasında veya sonunda mutlaka hurûf-u halk (boğaz harfleri) denilen şu harflerden biri bulunur; ع, ه, غ, ع, خ, ح.

MÂZİ

Konuşma zamanından önceki bir zamana delâlet eden fiildir: geldi, kaldı, gelmiş, kalmış.

Mâzi ya malûm olur, ya da mechûl olur; mâzi, malûm sülâsîlerde yukarıda beyan olduğu vechile, فَعْلَ, فَعِلَ veya فَعُلَ vezinlerinde olur; mechûl mâzi ise yalnız فُعِلَ vezninde bulunur.

Fiil-i mâzi'nin on dört sîgası olup hangi vezin olursa, müfret müzekker gâibin sonuna şu ilâvelerin getirilmesiyle teşkil olunur.

Müfret müzekker gâib.....⁵⁸ . . .

Tesniye müzekker gâib..... ا . . .

Cem'-i müzekker gâib..... وا . . .

(Eğer sonunda zamir olursa elif hazfolunur.)

Müfret müennes gâibe..... ت . . .

Tesniye müennes gâibe..... تا . . .

Cem-i müennes gâibe..... ن . . .

(Fiil-i mâzi müfret müzekker gâibin sonu sâkin kılındıktan sonra)

⁵⁸ Fiil-i mâzi'nin müfret gâibinin ortası mazmûm olursa diğer şahısları da mazmûm, meksur olursa diğer şahısları da meksur olur.

Müfred müzekker muhatab.....	ت . . .
Tesniye müzekker muhatab.....	تُماً . . .
Cem'-i müzekker muhatab.....	تُم . . .
Müfred müennes muhataba.....	ت . . .
Tesniye müennes muhataba.....	تُماً . . .
Cem'-i müennes muhataba.....	تُنَّ . . .
Müfred mütekellim.....	تُت . . .
Cem'-i mütekellim.....	تُنَّا . . .

MALÛM FİİL-i MÂZİNİN EMSİLE-İ MUTTARİDE⁵⁹ ÇEKİMİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKİ

Sâlimler, mehmûz ve mîsallerde cem'-i müennes gâibeye kadar son harf harekeli, ondan itibaren sakin kılınır.

Muzâaflar cem'-i gâibeye kadar idğamlı ve şeddeli, ondan sonra fekk-i idğam (idğamın çözülmesi) ile olur.

Ecveflerin cem'-i müennes gâibeye kadar ortaları elifli, ondan sonra elifin hazfiyle beraber ecvef-i vâvîlerde birinci harf mazmûm, yâîlerde meksûr okunur. حَوْف ile نَوْم ecvef-i yâî gibi tasrif olunur (çekilir).

Nâkıs ve lefifler فَعَلَ vezninde sondaki illet harfi gerek vâv gerek yâ olsun elife (vâv ise elif yâ ise yâ şeklinde elif) kalb, tesniye gâib ile cem- i müennes gâibe ve ondan sonra mütekellimlere kadar aynen söylenip cem-i müzekker gâib ve

⁵⁹ Emsile-i muttaride: Sıralı örnekler. Bir sîğanın müfred, tesniye, cem'-i hallerindeki mütekellim, muhatab ve gâib şekilleri.

müfred müennes gâibe ve tesniye müennes gâibede mahzûf bulunur ve cem-i müzekker gâibe de cemi vâvı nın makabli meftûh ve kendisi sakin olur. Misal:

عَفُو den:

عَفَا, عَفَوَا, عَفَتْ, عَفَتَا, عَفَوْنَ, عَفَوْتِ, عَفَوْتُمْ, عَفَوْتُمْ, عَفَوْتُمْ, عَفَوْتُمْ, عَفَوْنَا, عَفَوْنَا.

وَقَايَة den:

وَقَى, وَقَا, وَقُوا, وَقَتْ, وَقَتْنَا, وَقَيْنَ, وَقَيْتِ, وَقَيْتُمْ, وَقَيْتُمْ, وَقَيْتُمْ, وَقَيْتُمْ, وَقَيْنَا, وَقَيْنَا.

فَعَلْ vezninde nâkıs-ı vâvîler yâî hükmünde olup, harf-i illet yalnız cem'-i müzekker gâibte mahfûz, cem'-i müennes gâibeden itibaren harf-i med olur. Bir de cem'-i müzekker gâibte makablinin zammesi sebebiyle cem-i vâvı memdûd (uzatılmış) olur.

فَعُلْ vezninde nâkısın vâvı yalnız cem'-i müzekker gâibte mahfûz, cem-i müennes gâibeden itibaren harf-i med olur.

MECHÛL FİİL-İ MÂZİNİN EMSİLE-İ MUTTARİDESİNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBİKİ

Fiil-i mâzinin mechûl sîgasının müfred gâibi yukarıda zikredildiği gibi فَعُلْ vezninde olur.

Sâlimler, mehmûz ve mîsaller malûmda olduğu gibi tasrif olunur.

Muzâaflar cem-i müennes gâibeye kadar şeddeli ondan sonra şeddesizdir.

Ecveflerde mâlumunda ortada bulunan elifler, mechûlünde yâ olur, yani mâlumunda قَالْ vezninde olan, mechûlünde قِيلْ veznine girer; bu yâ cem'-i müennes gâibeye kadar bâkî (kalır), ondan sonra tay olunur (kaldırılır) ve birinci harf meksûr okunur.

Sülâsî müzârilere vasatları itibariyle mâzide olduğu gibi **يَفْعَلُ**,
يَفْعَلُ, **يَفْعَلُ** şeklinde üç vezinde bulunur. Fiil-i muzârinin emsile-i
muttaridesi, aşağıda gösterildiği gibi evvel ve ahirine bazı eklerin
ilâvesiyle teşkil olunur.

Müfret müzekker gâib.....	يَ . . . 60
Tesniye müzekker gâib.....	يَ . . . اِنِ
Cem'-i müzekker gâib.....	يَ . . . وِنِ
Müfret müennes gâibe.....	تَ . . .
Tesniye müennes gâibe.....	تَ . . . اِنِ
Cem'-i müennes gâibe.....	تَ . . . نِ
Müfret müzekker muhatab.....	تَ . . .
Tesniye müzekker muhatab.....	تَ . . . اِنِ
Cem'-i müzekker muhatab.....	تَ . . . وِنِ
Müfret müennes muhataba.....	تَ . . . يِنِ
Tesniye müennes muhataba.....	تَ . . . اِنِ
Cem'-i müennes muhataba.....	تَ . . . نِ
Müfred mütekellim.....	أَ . . .
Cem'-i mütekellim.....	نَ . . .

Fiil-i muzârinin evveline **سَ** yahut **سَوْفَ** gelirse veya aşağıda
zikredilecek nûn-u te'kid ilave edilirse istikbal (gelecek zaman)

⁶⁰ Fiil-i muzâri müfret gâibin lâmel fiilinin makabli meftûh veya
mazmûm olursa diğer sîgalarda da öyle olur.

sîgası yapılır: أَكْتُبُ "yazıyorum" ya da "yazarım"; سَأَكْتُبُ "yazacağım".

Yukarıdaki cetvelde görüldüğü şekilde muzârinin evvelinde zâid olan (أ ن ي ت) harflerinin her birine muzâraat harfi, hepsi bir yerde olarak أَتَيْنَ harfleri denir. Sülâsinin üstündeki kelimelerin evvelinde zâid hemzesi olan babların mâzilerinin evveline muzâraat harfleri o hemzenin ve sülâsî vâvlı misallerin birinci ve beşinci babları dışında vâv'larının hazfiyle ziyâde edilir.

Muzâraat harflerinden sonraki harf, فَعَلَّلَ, تَفَاعَلَ, تَفَعَّلَ balarının dışında sâkindir. تَفَعَّلَ ve مُفَاعَلَةٌ, تَفَعَّلَ balarının dışında sâkindir.

Aşağıda gösterilecek nevâsıb ve cevâzımdan hâli olan (başında nasb edici ve cezm ediciler bulunmayan) muzârîler lafzen veya takdîren merfûdur yani müfretlere göre sonları mazmûm demektir. Lafzen merfûluk يَكْتُبُ kelimesinde olduğu gibi muzârinin sonunu mazmûm okumaktır; takdîren merfûluk - nâkislarda söz konusudur ki bu, sonda gelen vâv veya yâ elife çevrilmiş ise elifin harekesi olmadığından ve hâli üzere kalmış ise onlara sonda zamme verilmediğinden memdûd okunup zammeleri mukadder ve mefrûz (varsayılan) olmaktır.

يَنْفِي, يَدْعُو, يَرْضَى.

SÜLÂSÎDEN MÂLÛM MUZÂRÎNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKEN ÇEKİMİ

Sâlimler; mehmûz ve misâller cetvel gereğince çekilir.

Muzâaflar yalnız cem'-i müennes gâibe ve cem'-i müennes muhatabada idğâmın çözülmesi şeklindedir.

Ecveflerde ortada harf-i med olarak okunan harf-i illetler yalnız cem'-i müennes gâibe ile cem'-i müennes muhatabada hazf olunur.

Nâkıs ve lefflerde harf-i illet cem-i müzekker gâib, cem-i müzekker muhâtab ve müfred müennes muhâtaba da hazf olunur ve diğerlerinde mevcut olunur.

SÛLÂSÎDEN MECHÛL MUZÂRÎNİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKEN ÇEKİMİ

Sülâsîden mechûl muzârî **يُفَعِّلُ** vezindedir.

Sâlimler, mehmûzlar ve muzâaflar doğrudan doğruya misâllerde hazfolunan vâvlar tekrar getirilerek malûm muzârîde anlatıldığı gibi çekilir.

Ecveflerde ortadaki harf-i illet elif olur ve bu elif cem-i müennes gâibe ve cem- müennes muhâtabada hazf olunur. Nâkıslarda sonda bulunan harf-i illet elif olur ve mâlum muzârî gibi çekilir.

SÛLÂSÎNİN ÜSTÜNDEKİ MÜZÂRÎLER

Sülâsinin üstündeki bablardan fiil-i muzârî müfred gâib sîgasının yapılış şekli Miftâh'ın birinci bölümünde master konusunda anlatılmıştı. Bunların mechûlleri de her babın ism-i mefûlünün birinci harfini mazmûm yâ'ya değiştirmekle olur. Bunların aksâm-ı seb'aya tatbîken emsile-i muttaridesinin tasrîfi aynen sülâsîlerde beyan olunan kavâide göre olur.

Buraya kadar zikrolunan muzârîler tamamen müsbet olup evveline **لا** lafzı ziyadesiyle menfi olur. Mesela: **يَكْتُبُ** "yazar" veya "yazıyor" demekken **لا يَكْتُبُ** "yazmaz" demek olup menfi muzârî olur. Eğer muzarinin evveline **مَا** gelecek olursa nef-i hâl olur. Mesela: **يَكْتُبُ** "yazar", veya "yazıyor" demekken **مَا يَكْتُبُ** "yazmıyor" demek olur. **تَفَعَّلُ** ile **إِفْعِلَال**, **إِفْعَال**, **إِنْفَعَال** ve mülhaklarının ve **إِفْعِنَال** ın, lâzım için olduklarından mechûlleri yoktur.

LÂM-I TE'KİD VE NÛN-I TE'KİD

Müsbet muzârielerin, gerek mâlum gerek mechûl, gerek sülâsî, gerek sülâsînin üstünde olsun- evvelinde te'kid için fethalı lâm ve sonunda bazen bir nûn bulundurulur. Te'kid nûnu ya şeddesiz, ya da şeddeli olur.⁶¹

Şeddesiz te'kid nûnu harekesiz bir nûn olup muzârinin tesniyesiyle cem-i müenneslerden başkasına eklenir. Lafız ve mana olarak ona tesir eder; mesela muzârinin müfred sîgasının sonu te'kid ilâvesiyle meftûh, cem'-i müzekker sîgalarının sonu vâvların ve nûnların hazfiyle beraber mazmûm ve müfred münnes muhatabanın sonu yâ'nın ve nûn'un hazfiyle beraber meksûr olur.

Mana olarak tesiri de muzârinin manası te'kid ile istikbale tahavvül eder (dönüşür). Mesela; يَكْتُبُ "yazar veya "yazıyor" demekken لَيَكْتُبَنَّ "elbette yazacak demek olur".

Şeddeli te'kid nûnu muzârinin bütün sîgalarına lâhik olur (gelir). İlhak (getirme) şekli şeddesiz te'kid nûnu gibidir. Yalnız tesniyelerde cemîler gibi nunlar sâkıt (düşer) cem'-i müennes nûnu bâkî olup bu nûn ile te'kid nûnu arasına bir elif ziyâde edilir.

Lâmı mu'tel olanların sonunda vâv, yâ veya elif bulunduğu cihetle sonlarında vâv ile yâ bulunduğuna göre te'kid nûnunun ilhâkında onların vâvlarıyla yâ'ları ve nûnları cem'-i müzekkerlerde hazf olunup vâvların ve yâ'ların makabli mazmûm, müfred muhâtabalarda yine onların vâv'ları, yâ'ları ve nûnları hazf olunup bunların makabli meksûr kalır.

Sonunda elif bulunduğuna göre te'kid nûnunun ilhakiyla elifler hazf olunup cem-i müzekkerlerde vâv'a zamme, müfred muhatabalarda yâ'ya kesre verilir.

⁶¹ Şeddesiz te'kid nûnuna "hafife" şeddeliye "şedîde" yahut "sakîle" de denir. Te'kid nûnu bulunan muzârieler yerine göre fiil-i vucûbî kuvvetini de verir. تَفَعَّلَ كَذَا bu şekilde yazılmalı.

NEVÂSIB (NASBEDİCİLER)

Muzârîyi nasb eden harfler demektir ki müfredlerde muzârînin sonu meftûh okunur, tesniyeler ile cem'-i müzekker ve müfred muhâtabanın nûnları düşer, cem'-i müennes nûnları kalır.

Nevâsib daima muzâriden evvel gelir ki şunlardır:

أَنَّ: Edat-ı mastardır ki dahil olduğu muzârîyi mastar hükmünde kılar: يَكْتُبُ "yazar" أَنْ يَكْتُبَ "yazmak".

لَنْ: Edat-ı nefy olup dahil olduğu muzârîyi menfî müstakbel kılar: يَكْتُبُ "yazar", لَنْ يَكْتُبَ "Yazmayacak".

حَيْثُ: Edat-ı akıbet olup (diye, için, tâ ki) manasına gelir: حَيْثُ كَيْ "Seni dinlemek için geldim".

CEVÂZİM (CEZMEDİCİLER)

Muzârîyi cezmeden edatlardır ki sonları nâkısın dışında sâkin olur, nâkıslarla lefifler de sondaki harf-i illet düşer.

Meczûmluk tesniyelere, cem'-i müzekkerlere, müfred muhâtabalara göre mansûb olma gibi nûnların sükûtundan (düşmesinden) ibarettir. Cem'-i müennes nûnları sâbittir.

Muzâafların çekimi hem genellikle idğâmın çözülmesiyle câiz olduğu gibi idğâm ile de câiz olur, fakat bunda yalnız cem-i müennesler çözülmüş olur.

Ecveflerden tesniyelerle cem'-i müzekkerler ve müfred muhâtaba dışında ortadaki harf-i illet hazfolunur.

Cezmedici edatlar şunlardır:

لَمْ: Edat-ı nefiy olup dâhil olduğu muzârîyi menfî mazi kılar: يَكْتُبُ "yazar", لَمْ يَكْتُبْ "yazmadı".

لَمَّا: Dahil olduğu muzâriyi hâle mukârin (yakın) bir nefiy ile menfî kılar ve (daha) yahut (henüz) şeklinde tercüme edilir. لَمَّا daha gelmedi.

إِنْ: Edat-ı şarttır ve daima iki fiil gereklidir: تَكْسَلُ تَتَحَسَّرُ "Eğer tembellik edersen ziyan edersin."

مَنْ: Edat-ı şarttır ve (kim) manasındadır: مَنْ يَجْتَهِدْ يَنْلُ "Kim çalışırsa kazanır".

مَا: Edat-ı şarttır ve (ne) manasındadır.

مَهْمَا: Şartı ifade eden مَا anlamındadır. مَهْمَا تَفْعَلْ أَفْعَلْ "Sen ne yaparsan bende onu yaparım."

أَيَّا: Edat-ı şart ve أَيُّ kelimesinin izafetten kesilmiş halidir. Bir de مَا alarak أَيَّا مَا olur. أَيَّا تَكْتُبُ أَكْتُبُ "Sen ne yazarsan ben de onu yazarım."

مَتَى: Ne zaman manasındadır: مَتَى تَقْرَأُ أَقْرَأُ "Sen ne zaman okursan ben de o zaman okurum".

أَيْنَ: Her nerede manasındadır.

حَيْثُمَا: Mekân bildirir ve nereye manasındadır: حَيْثُمَا تَقْعُدُ أَقْعُدُ "Sen nereye oturursan ben de oraya otururum".

إِذَا: Ne zaman manasındadır: إِذَا تَتَعَلَّمُ تَتَقَدَّمُ " Ne zaman öğrenirsen o zaman ilerlersin."

NOT: إِنْ kelimesi لَّا ya bitişirse إِلاَّ olur. Evveline fethalı lâm gelirse لِّئِنْ şekline girer.

MALUM SÜLÂSİNİN ÇEKİLİŞİNİ GÖSTEREN CETVEL
MÂZİ

Müfred müzekker gâib	.. .
Tesniye müzekker gâib	ا . . .
Cem'i müzekker gâib	وا . . .
Müfred müennes gâibe	ت . . .
Tesniye müennes gâibe	تا . . .
Cem'i müennes gâibe	نا . . .
Müfred müzekker muhatab	ت . . .
Tesniye müzekker muhatab	تَا . . .
Cem'i müzekker muhatab	تَا . . .
Müfred müennes muhataba	تَا . . .
Tesniye müennes muhataba	تَا . . .
Cem'i müennes muhataba	تَا . . .
Müfred mütekellim	ت . . .
Cem'i mütekellim	نا . . .

MERFÛ MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	ي . . .
Tesniye müzekker gâib	اِنِ . . .
Cem'i müzekker gâib	وَنَ . . .
Müfred müennes gâibe	يَا . . .

Tesniye müennes gâibe

تَ . . . اِنِ

Cem'i müennes gâibe

يَ . . . نَ

Müfred müzekker muhatab

تَ . . .

Tesniye müzekker muhatab

تَ . . . اِنِ

Cem'i müzekker muhatab

تَ . . . وَنَ

Müfred müennes muhataba

تَ . . . يِنَ

Tesniye müennes muhataba

تَ . . . اِنِ

Cem'i müennes muhataba

تَ . . . نَ

Müfred mütekellim

أَ . . .

Cem'i mütekellim

ذَ . . .

MANSÛB MUZÂRÎ

Müfred müzekker gâib

يَ . . .

Tesniye müzekker gâib

يَ . . . اِ

Cem'i müzekker gâib

يَ . . . وَا

Müfred müennes gâibe

تَ . . .

Tesniye müennes gâibe

تَ . . . اِ

Cem'i müennes gâibe

يَ . . . نَ

Müfred müzekker muhatab

تَ . . .

Tesniye müzekker muhatab

تَ . . . اِ

Cem'i müzekker muhatab

تَ . . . وَا

Müfred müennes muhataba

تَ . . . يِ

Tesniye müennes muhataba

تَا . . . ا

Cem'i müennes muhataba

تَا . . . ن

Müfred mütekellim

أَا . . . ا

Cem'i mütekellim

فَا . . . ن

MECZÛM MUZÂRÎ

Müfred müzekker gâib

يَا . . . ا

Tesniye müzekker gâib

أَا . . . ا

Cem'i müzekker gâib

يَا . . . وا

Müfred müennes gâibe

تَا . . . ا

Tesniye müennes gâibe

أَا . . . ا

Cem'i müennes gâibe

يَا . . . ن

Müfred müzekker muhatab

تَا . . . ا

Tesniye müzekker muhatab

أَا . . . ا

Cem'i müzekker muhatab

يَا . . . وا

Müfred müennes muhataba

تَا . . . ي

Tesniye müennes muhataba

أَا . . . ا

Cem'i müennes muhataba

تَا . . . ن

Müfred mütekellim

أَا . . . ا

Cem'i mütekellim

فَا . . . ن

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNUYLA MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	يَ . . . نَ
Tesniye müzekker gâib	===
Cem'i müzekker gâib	يَ . . . نَ
Müfred müennes gâibe	تَ . . . نَ
Tesniye müennes gâibe	---
Cem'i müennes gâibe	---
Müfred müzekker muhatab	تَ . . . نَ
Tesniye müzekker muhatab	---
Cem'i müzekker muhatab	تَ . . . نَ
Müfred müennes muhataba	تَ . . . نَ
Tesniye müennes muhataba	---
Cem'i müennes muhataba	---
Müfred mütekellim	أَ . . . نَ
Cem'i mütekellim	نَ . . . نَ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNUYLA MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	يَ . . . نَ
Tesniye müzekker gâib	يَ . . . نَ
Cem'i müzekker gâib	يَ . . . نَ
Müfred müennes gâibe	تَ . . . نَ
Tesniye müennes gâibe	تَ . . . نَ

Cem'i müennes gâibe	يَ . . . نَا
Müfred müzekker muhatab	تَ . . . نَ
Tesniye müzekker muhatab	تَ . . . اِنِّ
Cem'i müzekker muhatab	تَ . . . نَانِ
Müfred müennes muhataba	تَ . . . نَ
Tesniye müennes muhataba	تَ . . . اِنِّ
Cem'i müennes muhataba	تَ . . . نَانِ
Müfred mütekellim	أَ . . . نَ
Cem'i mütekellim	نَ . . . نَ

EMİR

Emir, Emr-i hâzır ve gâib olmak üzere iki kısımdır.

Emr-i hâzırın, müfred, tesniye, cem'-i müzekker, müfred, tesniye ve cem'-i müennes isimleriyle altı sîgası olup müfred müzekkeri, meczûm muzârinin müfred gâibinin başındaki muzaraat harfi kaldırılarak yapılır. Fakat muzâraat harfinin mâba'di sâkin olan muzârilerin emr-i hâzır sîgalarının başına bir hemze getirilir. Bu hemze **إِفْعَال** babının emrinde meftûh okunup hat (yazı) ve lafız (ses) olarak sâbit olur. Diğerlerinde ise yalnız hat olarak sâbit, vasıl hâlinde lafızdan sâkit, vasıl olunmadığında meksûr okunur.

Emir sîgasının diğer sîgaları şu eklerin ilâvesiyle yapılır.

Müfred müzekker	. . .
Tesniye müzekker	ا . . .
Cem-i müzekker	وا . . .
Müfred müennes	ي . . .

Tesniye müennes

ا . . .

Cem-i müennes

ن . . .

يَفْعُلُ veznindeki muzâriyelerden türetilen emr-i hâzırın başındaki hemzeler mazmûm okunur.

SÜLÂSÎDEN EMRİ-İ HÂZİRİN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKİ

Sâlimler, mehmûzlar ve muzâaflar doğrudan doğruya çekilir. Mîsallerin birinci babından olan yâ'îlerinde yâ vâv'a kalbolunur.

أَوْمِنُ. >...>.. أَيْمِنُ.

Misâl'i vâvîlerin birinci başında hazf olunmayan vâvlar, hemze zammeli olduğu takdirde o haliyle kalır, kesreli olduğu takdirde yâ'ya değiştirilir.

Ecvefler meczûm muzâride olduğu gibi tesniye, cem'-i ve müfred müenneslerin dışında harf-i illetin hazfiyledir.

Nâkışlarla lefifler meczûm muzâride olduğu gibi müfred müzekker, cem-i müzekker ve müfred müenneste sonunun hazfiyle olur.

NOT: Mehmûzu'l-fâ kısmından أَمَرَ, أَخَذَ ve أَكَلَ masterlarının emr-i hâzır sîgaları şâz olarak مُرٌ, حُذٌ ve كُنٌ gelmiştir. Diğer mehmûzu'l-fâ'ların hemzesi emr-i hâzır hemzesinin zamme ve kesre ile okunuşuna göre vâv yahut yâ da olur yahut yukarıda zikrolunduğu gibi doğrudan doğruya tasrif olunur.

Mehmûzu'l-ayn'dan olan سُؤَالٌ in hemzesi bazen atılarak muzâri يَسْأَلُ olduğuna göre emr-i hâzır سَلٌ olur.

Muzâaflar idğam ile çekildiği gibi fekk-i idğam ile de çekilir.

Muzâaflar idğam edildiği takdirde birinci ve beşinci bablardan gelen emr-i hâzırlar mechûl mâzi şeklinde olur. Diğer bablarda

fâe'l-fiil kendi harekesinde kalır. Fekk-i idğâm şeklinde hemze-i vasıl ile olur: أَطُنُّ.

SÛLÂSÎNİN ÜSTÜNDEKİ EMR-İ HÂZIRLAR

Sülâsînin üstündeki bablardan emr-i hâzır sîgası yine meczum fiil-i muzârîden yapılır. Sülâsîlerde zikrolunan aksâm-ı seb'adaki kaide genellikle bunlarda da geçerlidir.

Emr-i gâibin sîgaları da emr-i hâzırinki gibi altıdır: ekler şunlardır.

Müfred müzekker	كَيْ . . .
Tesniye müzekker	كَيْ . . . ا
Cem'-i müzekker	كَيْ . . . وَا
Müfred müennes	كَيْ . . .
Tesniye müennes	كَيْ . . . ا
Cem'-i müennes	كَيْ . . . نَ

Yukarıdaki cetvelde görüldüğü üzere emr-i gâib sîgaları muzârînin lam ile meczûm gâib ve gâibe sîgalarıdır.

Emr-i gâibe başında lâm bulunduğu için emir bi'l-lâm da denilir.

Emir lâmı ibtidâ hâlinde (başlangıçta) meksûr, و yahut ف veya هـ harfliyle birlikte sâkin okunur.

Emr-i gâibin aksâm-ı seb'aya tatbîki ile sülâsînin üstünde çekimi meczumlar gibidir.

Emr-i hâzırın mechûlü, muzârînin muhatab mechûllerine cevâzımdan olan emir lâmının, emr-i gâibin mechûlü, muzârînin mechûl gâiblerine emir lâmının ilavesiyle olur. Emr-i hâzırın mechûlünde mütakellim sîgaları da olabilir.

NEHİY

Nehyide emir gibi iki kısımdır: Nehy-i hâzır, nehy-i gâib.

Nehy-i hâzırda müzekker ve müennes olarak iki müfred, iki tesniye ve iki cem'i sîgası vardır ki onlar da evvelinde cevâzımdan lâ-ı nâhiye (لَا النَّهْيَةَ)⁶² denilen (لا) bulunan muzârînin meczûm muhâtab sîgalarıdır.

Aksâm-ı seb'a ve bablara çekimi aynen meczûm muzârîler gibidir.

Mechûlü ise, muzârînin meczûm muhâtabının mechûlü gibidir. Mechûlünde mütekellim sîgaları da bulunabilir ve fiil-i iltizâm-ı menfî (olumsuz) dilek kipi ile tercüme olunabilir.

NEHY-İ GÂİB

Emr-i gâib sîgalarının başında cevâzımdan olan meksûr lamı cevâzımdan olan لا ya çevirmekle yapılır.

Aksâm ve bablara tatbîken çekimi emr-i gâibin çekimi gibidir.

Mechûlü ve fiil-i iltizâm-ı menfî (olumsuz dilek kipi) olmak üzere mütekellimi de olur.

Muzârî bahsinde beyân olunan te'kid nûnu emir ve nehy sîgalarında muzârîlerde olduğu gibi eklenir. Bunda ecvefler ile nâkısların müfred müzekkerlerinde mahzûf olan vâvlar ve yâ'lar geri gelir.

SÜLÂSİDEN MÂLUM EMR-İ HÂZİR VE GÂİB SİGALARININ HEM NUNSUZ HEM ŞEDDELİ VE ŞEDDESİZ NUN İLE ÇEKİLİŞİ

EMR-İ HÂZİR NUNSUZ

Müfred müzekker	° ° ° ° ° °
Tesniye müzekker	° ° ° ° ° ° ° °

⁶² Menfî muzârînin evvelinde bulunan لا ya lâ-i nâhiye denilir ki muzârîlere lafzan tesiri yoktur.

Cem-i müzekker	إِ...وَا
Müfred müennes	إِ...ي
Tesniye müennes	إِ...ا
Cem-i müennes	إِ...ن

EMR-İ HÂZİR ŞEDDELİ TE'KİD NUN İLE

Müfred müzekker	إِ...نَّ
Tesniye müzekker	إِ...انَّ
Cem-i müzekker	إِ...نَّ
Müfred müennes	إِ...نَّ
Tesniye müennes	إِ...انَّ
Cem-i müennes	إِ...نَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NUNU İLE EMR'İ HÂZİR

Müfred müzekker	إِ...نْ
Tesniye müzekker	---
Cem-i müzekker	إِ...نْ
Müfred müennes	إِ...نْ
Tesniye müennes	---
Cem-i müennes	---

FİİL-İ TACCUB

Biri **إِفْعَال** türünden fiil-i mâzi gâib şeklinde diğerine yine **إِفْعَال** türünden emr-i hâzır şeklinde iki fiil olup fiil-i mâzi gâib şeklinde olan fiil-i taccub sîgasının evvelinde bir **مَا**, sonunda zamir veya zâhir olarak mansûb bir isim bulunur. Emr-i hâzır şeklinde bulunan fiil-i taaccub sîgasının sonunda bâ ile mecrûr bir isim bulunur:

أَفْعِلْ بِهِ، مَا أَفْعَلَهُ.

Fiil-i taaccubun çekimi fiillerde yapılmayıp zamirlerde yani ism-i müteaccub minhlerde (kendisinden dolayı taaccub edilen isimde) taaccub yapılır.

Fiil-i taaccubun sonunda bâ ile mecrûr bir isim olmadığı halde, gâib muhatab zamirleri şöyledir.

Müfred gâib **ه**, tesniye gâib **هُمَا**, cem'-i gâib **هُم**, müfred gâibe **هَا**, tesniye gâibe **هُمَا**, cem'-i gâibe **هُنَّ**, müfred muhâtab **كَ**, tesniye muhâtab **كُما**, cem'-i muhatab **كُمْ**, müfred muhataba **كَ**, tesniye muhataba **كُما**, cem'-i muhataba **كُنَّ**.

Fiil-i taaccubun sonunda bâ ile mecrûr bir isim olduğu halde, gâib ve muhâtab zamirleri şöyledir:

Müfred gâib **بِهِ**, tesniye gâib **بِهِمَا**, cem'-i gâib **بِهِمْ**, müfred gâibe **بِهَا**, tesniye gâibe **بِهِمَا**, cem'-i gâibe **بِهِنَّ**, müfred muhatab **بِكَ**, tesniye muhatab **بِكُما**, cem'-i muhatab **بِكُمْ**, müfred muhataba **بِكَ**, tesniye muhataba **بِكُما**, cem'-i muhataba **بِكُنَّ**.

Fiil-i taaccub de ism-i tafdiller gibi manasında tefavut olup elvan, eşkâl ve uyûba dair olmayan sülâsîlerden yapılır.

Sülâsînin üstünde, elvân ve uyûba dâir olan kelimelerden fiil-i taaccubun binası ism-i tafdilde olduğu gibi her babın mastarı yahut elvan, eşkâl ve uyûba dair olan kelimelerin başında birinci

vezinde şiddet ve kesrete (çokluğa) delalet eden sülâsîden bir fiil-i taaccub ve sonunda zamir ve ikinci vezinde başında yine şiddet ve kesrete dair bir fiil-i taaccub, sonra bir kesreli bâ ve sonunda da bir zamir bulundurulur.

Birinci vezne misal: مَا أَشَدَّ إِفْتِرَاءَهُ "O ne kadar müfteri! (iftiracı)". مَا أَشَدَّ حُمْرَتَهُ "O ne kadar kırmızı!".

İkinci vezne misal: أَشَدُّ بِإِفْتِرَائِهِ "O ne kadar müfteri! (iftiracı)". أَشَدُّ بِحُمْرَتِهِ "O ne kadar kırmızı!".

Fiil-i taaccub sîgalarını aksâm-ı seb'aya çektiğimizde mehmûzlar, misâller ve ecvefler doğrudan doğruya sonlarına zamir veya zâhir olarak mansûb bir isim ilâvesiyle çekilir.

Nâkısar ile lefifler sonunda harf-i illet birinci vezinde elife kalbedilir, ikinci vezinde hazf olunur: مَا أَنْسَاهُ ve أَنْسِ بِهِ.

Muzâaflarda birinci vezin idğamlı, ikinci vezin idğamsız olur. مَا أَشَدُّ بِهِ ve أَشَدَّهُ.

SÜLÂSÎLERDEN GELEN KELİMELERİN AKSÂM-I SEB'AYA
TATBİKEN MÂZİ, MUZÂRÎ, EMR-İ HÂZİR VE EMR-İ GÂİBİNİ
AÇIKLAYAN CETVELLER

FİİL-İ MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRÎSİ يَفْعُلُ VEZNİNDE OLAN SÂLİMLER

FİİL-İ MÂZİ

Müfred müzekker gâib	شَعَرَ
Tesniye müzekker gâib	شَعَرَا
Cem'i müzekker gâib	شَعَرُوا
Müfred müennes gâibe	شَعَرَتْ
Tesniye müennes gâibe	شَعَرَتَا
Cem'i müennes gâibe	شَعَرْنَ
Müfred müzekker muhatab	شَعَرْتَ
Tesniye müzekker muhatab	شَعَرْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	شَعَرْتُمْ
Müfred müennes muhataba	شَعَرْتِ
Tesniye müennes muhataba	شَعَرْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	شَعَرْتُنَّ
Müfred mütekellim	شَعَرْتُ
Cem'i mütekellim	شَعَرْنَا

MERFÛ MUZÂRÎ

Müfred müzekker gâib	يَشَعُرُ
Tesniye müzekker gâib	يَشَعُرَانِ

Cem'i müzekker gâib	يَشْعُرُونَ
Müfred müennes gâibe	تَشْعُرُ
Tesniye müennes gâibe	تَشْعُرَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَشْعُرْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَشْعُرُ
Tesniye müzekker muhatab	تَشْعُرَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَشْعُرُونَ
Müfred müennes muhataba	تَشْعُرِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَشْعُرَانِ
Cem'i müennes muhataba	يَشْعُرْنَ
Müfred mütekellim	أَشْعُرُ
Cem'i mütekellim	نَشْعُرُ

MANSÛB MUZÂRÎ

Müfred müzekker gâib	يَشْعُرُ
Tesniye müzekker gâib	يَشْعُرَا
Cem'i müzekker gâib	يَشْعُرُوا
Müfred müennes gâibe	تَشْعُرُ
Tesniye müennes gâibe	تَشْعُرَا
Cem'i müennes gâibe	يَشْعُرْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَشْعُرُ
Tesniye müzekker muhatab	تَشْعُرَا
Cem'i müzekker muhatab	تَشْعُرُوا

Müfred müennes muhataba

تَشْعُرِينَ

Tesniye müennes muhataba

تَشْعُرَانِ

Cem'i müennes muhataba

تَشْعُرْنَ

Müfred mütekellim

أَشْعُرُ

Cem'i mütekellim

نَشْعُرُ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNUYLA MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib

يَشْعُرَانِ

Tesniye müzekker gâib

يَشْعُرَانِ

Cem'i müzekker gâib

يَشْعُرْنَ

Müfred müennes gâibe

تَشْعُرْنَ

Tesniye müennes gâibe

تَشْعُرَانِ

Cem'i müennes gâibe

تَشْعُرْنَ

Müfred müzekker muhatab

تَشْعُرَنَّ

Tesniye müzekker muhatab

تَشْعُرَانِ

Cem'i müzekker muhatab

تَشْعُرْنَ

Müfred müennes muhataba

تَشْعُرْنَ

Tesniye müennes muhataba

تَشْعُرَانِ

Cem'i müennes muhataba

تَشْعُرْنَ

Müfred mütekellim

أَشْعُرَنَّ

Cem'i mütekellim

نَشْعُرَنَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNUYLA MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	يَشْعُرُنْ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يَشْعُرُنْ
Müfred müennes gâibe	تَشْعُرُنْ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe
Müfred müzekker muhatab	تَشْعُرُنْ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَشْعُرُنْ
Müfred müennes muhataba	تَشْعُرُنْ
Tesniye müennes muhataba
Cem'i müennes muhatab
Müfred mütekellim	أَشْعُرُنْ
Cem'i mütekellim	نَشْعُرُنْ

EMR-İ HÂZİR

Müfred müzekker	أَشْعُرْ
Tesniye müzekker	أَشْعُرَا
Cem'i müzekker	أَشْعُرُوا
Müfred müennes	أَشْعُرِي
Tesniye müennes	أَشْعُرَا
Cem'i müennes	أَشْعُرْنَ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNUYLA EMR-İ HÂZİR

Müfred müzekker	أَشْعُرَنَّ
Tesniye müzekker	أَشْعُرَانِ
Cem'i müzekker	أَشْعُرَنَّ
Müfred müennes	أَشْعُرِينَ
Tesniye müennes	أَشْعُرَانِ
Cem'i müennes	أَشْعُرَانِ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNUYLA EMR-İ HÂZİR

Müfred müzekker	أَشْعُرْ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	أَشْعُرْ
Müfred müennes	أَشْعُرِي
Tesniye müennes
Cem'i müennes

EMR-İ GÂİB

Müfred müzekker	لِيَشْعُرْ
Tesniye müzekker	لِيَشْعُرَا
Cem'i müzekker	لِيَشْعُرُوا
Müfred müennes	لَتَشْعُرِي
Tesniye müennes	لَتَشْعُرَا
Cem'i müennes	لِيَشْعُرْنَ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNUYLA EMR-İ GÂİB

Müfred müzekker	لِشْعُرَنَّ
Tesniye müzekker	لِشْعُرَانِ
Cem'i müzekker	لِشْعُرَنَّ
Müfred müennes	لِتَشْعُرَنَّ
Tesniye müennes	لِتَشْعُرَانِ
Cem'i müennes	لِشْعُرَنَّانِ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNUYLA EMR-İ GÂİB

Müfred müzekker	لِشْعُرُنْ
Tesniye müzekker
Cem-i müzekker	لِشْعُرُنْ
Müfred müennes	لِتَشْعُرُنْ
Tesniye müennes
Cem-i müennes

NOT: فَعَلٌ, فَعِلٌ ve فَعُلٌ veznindeki sâlimlerle mezkûr üç vezindeki mehmûzlar شَعَرَ gibi çekilir, يَفْعَلُ veznindeki muzâriler ile bunun meczûmundan meydana gelen emir sîgalarının ayne'l fiili meftuh, يَفْعَلُ veznindeki muzârilerle bunun meczûmundan meydana gelen emir sîgalarının ayne'l fiili meksûrdur; diğer kısımlarda da böyledir.

FİİL-i MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعُلُ VEZNİNDE OLAN MUZÂAFLAR

MUZÂAF MÂZİ

Müfred müzekker gâib	رَدَّ
Tesniye müzekker gâib	رَدَّا
Cem'i müzekker gâib	رَدُّوا
Müfred müennes gâibe	رَدَّتْ
Tesniye müennes gâibe	رَدَّتَا
Cem'i müennes gâibe	رَدَدْنَ
Müfred müzekker muhatab	رَدَدْتَ
Tesniye müzekker muhatab	رَدَدْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	رَدَدْتُمْ
Müfred müennes muhataba	رَدَدْتِ
Tesniye müennes muhataba	رَدَدْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	رَدَدْتُنَّ
Müfred mütekellim	رَدَدْتُ
Cem'i mütekellim	رَدَدْنَا

MUZÂAFIN MERFU MUZÂRİLERİ

Müfred müzekker gâib	يَرُدُّ
Tesniye müzekker gâib	يَرُدَّانِ
Cem'i müzekker gâib	يَرُدُّونَ
Müfred müennes gâibe	تَرُدُّ

Tesniye müennes gâibe	تَرُدَّانِ
Cem'i müennes gâibe	يَرُدُّنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرُدُّ
Tesniye müzekker muhatab	تَرُدَّانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَرُدُّونَ
Müfred müennes muhataba	تَرُدِّيْنَ
Tesniye müennes muhataba	تَرُدَّانِ
Cem'i müennes muhataba	تَرُدُّنَ
Müfred mütekellim	أَرُدُّ
Cem'i mütekellim	نَرُدُّ

MUZÂAFIN MANSUB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرُدُّ
Tesniye müzekker gâib	يَرُدَّانِ
Cem'i müzekker gâib	يَرُدُّوا
Müfred müennes gâibe	تَرُدُّ
Tesniye müennes gâibe	تَرُدَّانِ
Cem'i müennes gâibe	يَرُدُّنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرُدُّ
Tesniye müzekker muhatab	تَرُدَّانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَرُدُّوا
Müfred müennes muhataba	تَرُدِّيْ
Tesniye müennes muhataba	تَرُدَّانِ

Cem'i müennes muhataba	تَرُدُّنَ
Müfred mütekellim	أَرُدُّ
Cem'i mütekellim	نَرُدُّ

MUZÂAFIN MECZÛM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرُدُّ (يَرُدُّ)
Tesniye müzekker gâib	يَرُدَّا (يَرُدَّا)
Cem'i müzekker gâib	يَرُدُّوا (يَرُدُّوا)
Müfred müennes gâibe	تَرُدُّ (تَرُدُّ)
Tesniye müennes gâibe	تَرُدَّا (تَرُدَّا)
Cem'i müennes gâibe	يَرُدُّنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرُدُّ (تَرُدُّ)
Tesniye müzekker muhatab	تَرُدَّا (تَرُدَّا)
Cem'i müzekker muhatab	تَرُدُّوا (تَرُدُّوا)
Müfred müennes muhataba	تَرُدِّي (تَرُدِّي)
Tesniye müennes muhataba	تَرُدَّا (تَرُدَّا)
Cem'i müennes muhataba	تَرُدُّنَ
Müfred mütekellim	أَرُدُّ (أَرُدُّ)
Cem'i mütekellim	نَرُدُّ (نَرُدُّ)

ŞEDELİ TE'KÎD NÛNU İLE MUZÂAF MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	يَرُدُّنَّ
Tesniye müzekker gâib	يَرُدَّانِ

Cem'i müzekker gâib	يُرْدَنَّ
Müfred müennes gâibe	تُرْدَنَّ
Tesniye müennes gâibe	تُرْدَانِ
Cem'i müennes gâibe	يُرْدُدْنَانِ
Müfred müzekker muhatab	تُرْدَنَّ
Tesniye müzekker muhatab	تُرْدَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تُرْدَنَّ
Müfred müennes muhataba	تُرْدَنَّ
Tesniye müennes muhataba	تُرْدَانِ
Cem'i müennes muhataba	تُرْدُدْنَانِ
Müfred mütekellim	أُرْدَنَّ
Cem'i mütekellim	تُرْدَنَّ

ŞEDDESİZ TE'KÎD NÛNU İLE MUZÂAF MUZÂRİ

Müfred müzekker gâib	يُرْدَنَّ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يُرْدَنَّ
Müfred müennes gâibe	تُرْدَنَّ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe
Müfred müzekker muhatab	تُرْدَنَّ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تُرْدَنَّ
Müfred müennes muhataba	تُرْدَنَّ
Tesniye müennes muhataba

Cem'i müennes muhataba
Müfred mütekellim	أَرَدَنَّ
Cem'i mütekellim	نَرَدَنَّ

MUZÂAFIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	رُدُّ (أَرُدُّ)
Tesniye müzekket	رُدَّا (أَرُدَّا)
Cem-i müzekker	رُدُّوا (أَرُدُّوا)
Müfred müennes	رُدِّي (أَرُدِّي)
Tesniye müennes	رُدَّا (أَرُدَّا)
Cem-i müennes	أَرُدُّنَّ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂAFIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	أَرُدُّنَّ
Tesniye müzekker	أَرُدُّدَانِ
Cem-i müzekker	أَرُدُّدُنَّ
Müfred müennes	أَرُدُّدِينَ
Tesniye müennes	أَرُدُّدَانِ
Cem-i müennes	أَرُدُّدَانِ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂAFIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	أَرُدُّنْ
Tesniye müzekker
Cem-i müzekker	أَرُدُّنْ

Müfred müennes	أُرْدِدُ
Tesniye müennes
Cem-i müennes

MUZÂAFIN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيُرِدْ (لِيُرِدْ)
Tesniye müzekker	لِيُرِدَا (لِيُرِدَا)
Cem-i müzekker	لِيُرِدُوا (لِيُرِدُوا)
Müfred müennes	لَتُرِدْ (لَتُرِدْ)
Tesniye müennes	لَتُرِدَا (لَتُرِدَا)
Cem-i müennes	لَتُرِدْنَ

MUZÂAFIN ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيُرِدَنَّ (لِيُرِدَنَّ)
Tesniye müzekker	لِيُرِدَانِ (لِيُرِدَانِ)
Cem-i müzekker	لِيُرِدْنَ (لِيُرِدْنَ)
Müfred müennes	لَتُرِدَنَّ (لَتُرِدَنَّ)
Tesniye müennes	لَتُرِدْنَانِ (لَتُرِدْنَانِ)
Cem-i müennes	لَتُرِدْنَ (لِيُرِدْنَ)

MUZÂAFIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيُرِدَنَّ (لِيُرِدَنَّ)
Tesniye müzekker
Cem-i müzekker	لِيُرِدْنَ (لِيُرِدْنَ)
Müfred müennes	لَتُرِدَنَّ (لَتُرِدَنَّ)

Tesniye müennes
Cem-i müennes

NOT: Diğer vezinlerdeki muzâaflar da yalnız ayne'l fiilinin hareketi değişerek bu şekilde çekilir. Misaller de aksâm-ı seb'a cetvelinde gösterildiği gibi üç vezinde de bu suretle çekilir.

FİİL-İ MÂZÎSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN ECVEFLER

ECVEF MÂZÎ

Müfred müzekker gâib	قَالَ
Tesniye müzekker gâib	قَالَا
Cem'i müzekker gâib	قَالُوا
Müfred müennes gâibe	قَالَتْ
Tesniye müennes gâibe	قَالَتَا
Cem'i müennes gâibe	قَالْنَ
Müfred müzekker muhatab	قُلْتَ
Tesniye müzekker muhatab	قُلْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	قُلْتُمْ
Müfred müennes muhataba	قُلْتِ
Tesniye müennes muhataba	قُلْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	قُلْتُنَّ
Müfred mütekellim	قُلْتُ
Cem'i mütekellim	قُلْنَا

ECVEFİN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقُولُ
Tesniye müzekker gâib	يَقُولَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَقُولُونَ
Müfred müennes gâibe	تَقُولُ
Tesniye müennes gâibe	تَقُولَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَقُلْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَقُولُ
Tesniye müzekker muhatab	تَقُولَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَقُولُونَ
Müfred müennes muhataba	تَقُولِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَقُولَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَقُلْنَ
Müfred mütekellim	أَقُولُ
Cem'i mütekellim	نَقُولُ

ECVEFİN MANSÛB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقُولُ
Tesniye müzekker gâib	يَقُولَا
Cem'i müzekker gâib	يَقُولُوا
Müfred müennes gâibe	تَقُولُ
Tesniye müennes gâibe	تَقُولَا
Cem'i müennes gâibe	يَقُلْنَ

Müfred müzekker muhatab	تَقُولَ
Tesniye müzekker muhatab	تَقُولَا
Cem'i müzekker muhatab	تَقُولُوا
Müfred müennes muhataba	تَقُولِي
Tesniye müennes muhataba	تَقُولَا
Cem'i müennes muhataba	تَقُلْنَ
Müfred mütekellim	أَقُولَ
Cem'i mütekellim	نَقُولَ

ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقُولَنَّ
Tesniye müzekker gâib	يَقُولَانَّ
Cem'i müzekker gâib	يَقُولُونَّ
Müfred müennes gâibe	تَقُولَنَّ
Tesniye müennes gâibe	تَقُولَانَّ
Cem'i müennes gâibe	يَقُلْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَقُولَنَّ
Tesniye müzekker muhatab	تَقُولَانَّ
Cem'i müzekker muhatab	تَقُولُونَّ
Müfred müennes muhataba	تَقُولَنَّ
Tesniye müennes muhataba	تَقُولَانَّ
Cem'i müennes muhataba	تَقُلْنَ
Müfred mütekellim	أَقُولَنَّ

Cem'i mütekellim

نَقُولَنَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib

يَقُولَنَّ

Tesniye müzekker gâib

....

Cem'i müzekker gâib

يَقُولَنَّ

Müfred müennes gâibe

تَقُولَنَّ

Tesniye müennes gâibe

....

Cem'i müennes gâibe

....

Müfred müzekker muhatab

تَقُولَنَّ

Tesniye müzekker muhatab

....

Cem'i müzekker muhatab

تَقُولَنَّ

Müfred müennes muhataba

تَقُولَنَّ

Tesniye müennes muhataba

....

Cem'i müennes muhataba

....

Müfred mütekellim

أَقُولَنَّ

Cem'i mütekellim

نَقُولَنَّ

ECVEFİN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker

قُلْ

Tesniye müzekker

قُولَا

Cem'i müzekker

قُولُوا

Müfred müennes

قُولِي

Tesniye müennes

قُولَا

Cem'i müennes

قُلْنَ

ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	قُولَنَّ
Tesniye müzekker	قُولَانِ
Cem'i müzekker	قُولَنَّ
Müfred müennes	قُولَنَّ
Tesniye müennes	قُولَانِ
Cem'i müennes	قُلْنَانِ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	قُولَنَّ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	قُولَنَّ
Müfred müennes	قُولَنَّ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

ECVEFİN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لَيَقُلَنَّ
Tesniye müzekker	لَيَقُولَانِ
Cem'i müzekker	لَيَقُولُوا
Müfred müennes	لَتَقُلَنَّ
Tesniye müennes	لَتَقُولَانِ

Cem'i müennes

لَيَقُلْنَ

ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker

لَيَقُولَنَّ

Tesniye müzekker

لَيَقُولَانَّ

Cem'i müzekker

لَيَقُولُنَّ

Müfred müennes

لَتَقُولَنَّ

Tesniye müennes

لَتَقُولَانَّ

Cem'i müennes

لَيَقُلْنَانَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker

لَيَقُولَنَّ

Tesniye müzekker

....

Cem'i müzekker

لَيَقُولُنَّ

Müfred müennes

لَيَقُولَنَّ

Tesniye müennes

....

Cem'i müennes

....

NOT: يَفْعُلُ vezninde bulunan diğer ecvefler de bu şekilde yazılır.

FiİL-i MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN ECVEFİN
ÇEKİMİ

ECVEF MÂZÎ

Müfred müzekker gâib	بَاعَ
Tesniye müzekker gâib	بَاعَا
Cem'i müzekker gâib	بَاعُوا
Müfred müennes gâibe	بَاعَتْ
Tesniye müennes gâibe	بَاعَتَا
Cem'i müennes gâibe	بِعْنَ
Müfred müzekker muhatab	بِعْتُ
Tesniye müzekker muhatab	بِعْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	بِعْتُمْ
Müfred müennes muhataba	بِعْتِ
Tesniye müennes muhataba	بِعْتِمَا
Cem'i müennes muhataba	بِعْتُنَّ
Müfred mütekellim	بِعْتُ
Cem'i mütekellim	بِعْنَا

ECVEFİN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَبِيعُ
Tesniye müzekker gâib	يَبِيعَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَبِيعُونَ

Müfred müennes gâibe	تَبِيعُ
Tesniye müennes gâibe	تَبِيعَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَبِيعُنَ
Müfred müzekker muhatab	تَبِيعُ
Tesniye müzekker muhatab	تَبِيعَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَبِيعُونَ
Müfred müennes muhataba	تَبِيعِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَبِيعَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَبِيعْنَ
Müfred mütekellim	أَبِيعُ
Cem'i mütekellim	نَبِيعُ

ECVEFİN MANSÛB MUZÂRISİ

Müfred müzekker gâib	يَبِيعُ
Tesniye müzekker gâib	يَبِيعَا
Cem'i müzekker gâib	يَبِيعُوا
Müfred müennes gâibe	تَبِيعُ
Tesniye müennes gâibe	تَبِيعَا
Cem'i müennes gâibe	يَبِيعْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَبِيعُ
Tesniye müzekker muhatab	تَبِيعَا
Cem'i müzekker muhatab	تَبِيعُوا
Müfred müennes muhataba	تَبِيعِي

Tesniye müennes muhataba

تَبِيعَا

Cem'i müennes muhataba

تَبِيعَنَّ

Müfred mütekellim

أَبِيعَ

Cem'i mütekellim

نَبِيعَ

ECVEFİN MECZÛM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib

يَبِيعُ

Tesniye müzekker gâib

يَبِيعَا

Cem'i müzekker gâib

يَبِيعُوا

Müfred müennes gâibe

تَبِيعُ

Tesniye müennes gâibe

تَبِيعَا

Cem'i müennes gâibe

يَبِيعَنَّ

Müfred müzekker muhatab

تَبِيعُ

Tesniye müzekker muhatab

تَبِيعَا

Cem'i müzekker muhatab

تَبِيعُوا

Müfred müennes muhataba

تَبِيعِي

Tesniye müennes muhataba

تَبِيعَا

Cem'i müennes muhataba

تَبِيعَنَّ

Müfred mütekellim

أَبِيعَ

Cem'i mütekellim

نَبِيعَ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَبِيعَنَّ
Tesniye müzekker gâib	يَبِيعَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَبِيعُنَّ
Müfred müennes gâibe	تَبِيعَنَّ
Tesniye müennes gâibe	تَبِيعَانِ
Cem'i müennes gâibe	تَبِيعَنَّ
Müfred müzekker muhatab	تَبِيعَنَّ
Tesniye müzekker muhatab	تَبِيعَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَبِيعُنَّ
Müfred müennes muhataba	تَبِيعَنَّ
Tesniye müennes muhataba	تَبِيعَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَبِيعَنَّ
Müfred mütekellim	أَبِيعَنَّ
Cem'i mütekellim	نَبِيعَنَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEFİN MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَبِيعَنَّ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يَبِيعُنَّ
Müfred müennes gâibe	تَبِيعَنَّ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe

Müfred müzekker muhatab	تَبِيعُنْ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَبِيعُنْ
Müfred müennes muhataba	تَبِيعِنْ
Tesniye müennes muhataba
Cem'i müennes muhataba
Müfred mütekellim	أَبِيعُنْ
Cem'i mütekellim	نَبِيعُنْ

ECVEF'İN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	بِعْ
Tesniye müzekker	بِيعَا
Cem'i müzekker	بِيعُوا
Müfred müennes	بِيعِي
Tesniye müennes	بِيعَا
Cem'i müennes	بِيعِنْ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE ECVEF'İN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	بِيعَنَّ
Tesniye müzekker	بِيعَانِ
Cem'i müzekker	بِيعُنُّ
Müfred müennes	بِيعِنَنَّ

Tesniye müennes	بِيعَانٍ
Cem'i müennes	بِغْنَانٍ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEF'İN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	بِيعِنُ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	بِيعُنُ
Müfred müennes	بِيعِنِ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

ECVEF'İN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيعِ
Tesniye müzekker	لِيبِعَا
Cem'i müzekker	لِيبِعُوا
Müfred müennes	لِتِيعِ
Tesniye müennes	لِتِيبِعَا
Cem'i müennes	لِتِيبِعْنَ

ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE ECVEF'İN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	بِيعِنُ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	بِيعُنُ
Müfred müennes	بِيعِنِ

Tesniye müennes
Cem'i müennes

ECVEF'İN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيَعْ
Tesniye müzekker	لِيِيَعَا
Cem'i müzekker	لِيِيَعُوا
Müfred müennes	لَتِيَعِ
Tesniye müennes	لَتِيِيَعَا
Cem'i müennes	لِيِيَعْنَ

ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE ECVEF'İN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيِيَعَنَّ
Tesniye müzekker	لِيِيَعَانَّ
Cem'i müzekker	لِيِيَعُنَّ
Müfred müennes	لَتِيِيَعَنَّ
Tesniye müennes	لَتِيِيَعَانَّ
Cem'i müennes	لِيِيَعَنَّ

ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE ECVEF'İN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيِيَعَنَّ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	لِيِيَعُنَّ
Müfred müennes	لَتِيِيَعَنَّ

Tesniye müennes
Cem-i müennes

FİİL-I MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعُلُ VEZNİNDE OLAN (VÂV'LI)

NÂKISLAR

VÂV'LI NÂKISIN MÂZİSİ

Müfred müzekker gâib	غَرَا
Tesniye müzekker gâib	غَرَوَا
Cem'i müzekker gâib	غَرَوْا
Müfred müennes gâibe	غَرَتْ
Tesniye müennes gâibe	غَرَتَا
Cem'i müennes gâibe	غَرَوْنَ
Müfred müzekker muhatab	غَرَوْتُ
Tesniye müzekker muhatab	غَرَوْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	غَرَوْتُمْ
Müfred müennes muhataba	غَرَوْتِ
Tesniye müennes muhataba	غَرَوْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	غَرَوْتُنَّ
Müfred mütekellim	غَرَوْتُ
Cem'i mütekellim	غَرَوْنَا

VÂVLI NÂKISIN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَعْرُوزُ
Tesniye müzekker gâib	يَعْرُوزَانِ
Cem'i müzekker gâi	يَعْرُوزُونَ
Müfred müennes gâibe	تَعْرُوزُ
Tesniye müennes gâibe	تَعْرُوزَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَعْرُوزُونَ
Müfred müzekker muhatab	تَعْرُوزُ
Tesniye müzekker muhatab	تَعْرُوزَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَعْرُوزُونَ
Müfred müennes muhataba	تَعْرُوزِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَعْرُوزَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَعْرُوزُونَ
Müfred mütekellim	أَعْرُوزُ
Cem'i mütekellim	نَعْرُوزُ

VÂVLI NÂKISIN MANSUB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَعْرُوزُ
Tesniye müzekker gâib	يَعْرُوزَا
Cem'i müzekker gâib	يَعْرُوزَا
Müfred müennes gâibe	تَعْرُوزُ

Tesniye müennes gâibe	تَعْرُوَا
Cem'i müennes gâibe	يَعْرُونَ
Müfred müzekker muhatab	تَعْرُو
Tesniye müzekker muhatab	تَعْرُوا
Cem'i müzekker muhatab	تَعْرُوا
Müfred müennes muhataba	تَعْرِي
Tesniye müennes muhataba	تَعْرُوا
Cem'i müennes muhataba	تَعْرُونَ
Müfred mütekellim	أَعْرُو
Cem'i mütekellim	نَعْرُو

VÂVLI NÂKISIN MECZÛM MUZÂRISI

Müfred müzekker gâib	يَعْرُ
Tesniye müzekker gâib	يَعْرُوا
Cem'i müzekker gâib	يَعْرُوا
Müfred müennes gâibe	تَعْرُ
Tesniye müennes gâibe	تَعْرُوا
Cem'i müennes gâibe	يَعْرُونَ
Müfred müzekker muhatab	تَعْرُ
Tesniye müzekker muhatab	تَعْرُوا

Cem'i müzekker muhatab	تَعْرُوا
Müfred müennes muhataba	تَعْرِي
Tesniye müennes muhataba	تَعْرُوا
Cem'i müennes muhataba	تَعْرُونَ
Müfred mütekellim	أَعْرُ
Cem'i mütekellim	نَعْرُ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَعْرُونَ
Tesniye müzekker gâib	يَعْرَوَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَعْرُونَ
Müfred müennes gâibe	تَعْرُونَ
Tesniye müennes gâibe	تَعْرَوَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَعْرُونَا
Müfred müzekker muhatab	تَعْرُونَ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَعْرُونَ
Müfred müennes muhataba	تَعْرِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَعْرَوَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَعْرُونَا
Müfred mütekellim	أَعْرُونَ

Cem'i mütekellim

نَعْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRISI

Müfred müzekker gâib

يَعْرُونَ

Tesniye müzekker gâib

....

Cem'i müzekker gâib

يَعْرُونَ

Müfred müennes gâibe

تَعْرُونَ

Tesniye müennes gâibe

....

Cem'i müennes gâibe

....

Müfred müzekker muhatab

تَعْرُونَ

Tesniye müzekker muhatab

....

Cem'i müzekker muhata

....

Müfred müennes muhataba

تَعْرُونَ

Tesniye müennes muhataba

....

Cem'i müennes muhataba

....

Müfred mütekellim

أَعْرُونَ

Cem'i mütekellim

نَعْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker

أَعْرُ

Tesniye müzekker

أَعْرُوا

Cem'i müzekker

أَعْرُوا

Müfred müennes

أَعْرِي

Tesniye müennes

أَعْرُوا

Cem'i müennes

أُغْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker

....

Tesniye müzekker

أُغْرُونَ

Cem'i müzekker

أُغْرُنَّ

Müfred müennes

أُغْرِنَّ

Tesniye müennes

أُغْرُونَ

Cem'i müennes

أُغْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker

أُغْرُونَ

Tesniye müzekker

....

Cem'i müzekker

أُغْرُنَّ

Müfred müennes

أُغْرِنَّ

Tesniye müennes

....

Cem'i müennes

....

VÂVLI NÂKISIN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker

لِيُغْرَ

Tesniye müzekker

لِيُغْرُوا

Cem'i müzekker

لِيُغْرُوا

Müfred müennes	لَتَغْرُ
Tesniye müennes	لَتَغْرُوا
Cem'i müennes	لَيَغْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لَيَغْرُونَ
Tesniye müzekker	لَيَغْرُونَ
Cem-i müzekker	لَيَغْرُونَ
Müfred müennes	لَتَغْرُونَ
Tesniye müennes	لَتَغْرُونَ
Cem'i müennes	لَيَغْرُونَ

VÂVLI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لَيَغْرُونَ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	لَيَغْرُونَ
Müfred müennes	لَتَغْرُونَ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

FiİL-i MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN YÂ'LI

NÂKISLAR

Müfred müzekker gâib	رَمَى
Tesniye müzekker gâib	رَمَيَا
Cem'i müzekker gâib	رَمَوْا
Müfred müennes gâibe	رَمَتْ
Tesniye müennes gâibe	رَمَتَا
Cem'i müennes gâibe	رَمَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	رَمَيْتَ
Tesniye müzekker muhatab	رَمَيْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	رَمَيْتُمْ
Müfred müennes muhataba	رَمَيْتِ
Tesniye müennes muhataba	رَمَيْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	رَمَيْتُنَّ
Müfred mütekellim	رَمَيْتُ
Cem'i mütekellim	رَمَيْنَا

YÂ'LI NÂKISIN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْمِي
Tesniye müzekker gâib	يَرْمِيَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَرْمُونَ

Müfred müennes gâibe	تَرْمِي
Tesniye müennes gâibe	تَرْمِيَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَرْمِينِ
Müfred müzekker muhatab	تَرْمِي
Tesniye müzekker muhatab	تَرْمِيَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَرْمُونِ
Müfred müennes muhataba	تَرْمِينِ
Tesniye müennes muhataba	تَرْمِيَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَرْمِينِ
Müfred mütekellim	أَرْمِي
Cem'i mütekellim	نَرْمِي

YÂ'LI NÂKISIN MECZÛM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْمِ
Tesniye müzekker gâib	يَرْمِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَرْمُوا
Müfred müennes gâibe	تَرْمِ
Tesniye müennes gâibe	تَرْمِيَا
Cem'i müennes gâibe	يَرْمِينِ
Müfred müzekker muhatab	تَرْمِ
Tesniye müzekker muhatab	تَرْمِيَا

Cem'i müzekker muhatab	تَرْمُوا
Müfred müennes muhataba	تَرْمِي
Tesniye müennes muhataba	تَرْمِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَرْمِينَ
Müfred mütekellim	أَرْمِ
Cem'i mütekellim	نَرْمِ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْمِيَنَّ
Tesniye müzekker gâib	يَرْمِيَانَّ
Cem'i müzekker gâib	يَرْمُنَّ
Müfred müennes gâibe	تَرْمِيَنَّ
Tesniye müennes gâibe	تَرْمِيَانَّ
Cem'i müennes gâibe	يَرْمِيَانَّ
Müfred müzekker muhatab	تَرْمِيَنَّ
Tesniye müzekker muhatab	تَرْمِيَانَّ
Cem'i müzekker muhatab	تَرْمُنَّ
Müfred müennes muhataba	تَرْمِيَنَّ
Tesniye müennes muhataba	تَرْمِيَانَّ
Cem'i müennes muhataba	تَرْمِيَانَّ
Müfred mütekellim	أَرْمِيَنَّ

Cem'i mütekellim

نَرْمِينُ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib

يَرْمِينُ

Tesniye müzekker gâib

....

Cem'i müzekker gâib

يَرْمُنُ

Müfred müennes gâibe

تَرْمِينُ

Tesniye müennes gâibe

....

Cem'i müennes gâibe

....

Müfred müzekker muhatab

تَرْمِينُ

Tesniye müzekker muhatab

....

Cem'i müzekker muhatab

تَرْمُنُ

Müfred müennes muhataba

تَرْمُنُ

Tesniye müennes muhataba

....

Cem'i müennes muhataba

....

Müfred mütekellim

أَرْمِينُ

Cem'i mütekellim

نَرْمِينُ

YÂ'LI NÂKISIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker

أَرْمِ

Tesniye müzekker

أَرْمِيَا

Cem'i müzekker

أَرْمُوا

Müfred müennes

أَرْمِي

Tesniye müennes	اِزْمِيَا
Cem'i müennes	اِزْمِيْنَ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اِزْمِيَنَّ
Tesniye müzekker	اِزْمِيَانَّ
Cem'i müzekker	اِزْمِيَنَّ
Müfred müennes	اِزْمِيَنَّ
Tesniye müennes	اِزْمِيَانَّ
Cem'i müennes	اِزْمِيَانَّ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اِزْمِيَنَّ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	اِزْمِيَنَّ
Müfred müennes	اِزْمِيَنَّ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

YÂ'LI NÂKISIN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِزْمِيْ
Tesniye müzekker	لِزْمِيَا
Cem'i müzekker	لِزْمُوْا

Müfred müennes	لِتَرَمَّ
Tesniye müennes	لِتَرْمِيَا
Cem'i müennes	لِتَرْمِينَ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِتَرْمِيَنَّ
Tesniye müzekker	لِتَرْمِيَانِ
Cem'i müzekker	لِتَرْمُنَّ
Müfred müennes	لِتَرْمِينَ
Tesniye müennes	لِتَرْمِيَانِ
Cem'i müennes	لِتَرْمِيَانِ

YÂ'LI NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِتَرْمِينُ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	لِتَرْمُنُ
Müfred müennes	لِتَرْمِينَ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

FİİL-İ MÂZİSİ فَعْلٌ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN (DÖRDÜNCÜ
BÂBTAN OLAN) NÂKISLAR

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKİSİN MÂZİSİ

Müfred müzekker gâib	رَضِيَ
Tesniye müzekker gâib	رَضِيَا
Cem'i müzekker gâib	رَضُوا
Müfred müennes gâibe	رَضِيَتْ
Tesniye müennes gâibe	رَضِيْنَا
Cem'i müennes gâibe	رَضِيْنَ
Müfred müzekker muhatab	رَضَيْتَ
Tesniye müzekker muhatab	رَضَيْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	رَضَيْتُمْ
Müfred müennes muhataba	رَضَيْتِ
Tesniye müennes muhataba	رَضَيْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	رَضَيْتُنَّ
Müfred mütekellim	رَضَيْتُ
Cem'i mütekellim	رَضَيْنَا

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْضَى
Tesniye müzekker gâib	يَرْضِيَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَرْضَوْنَ
Müfred müennes gâibe	تَرْضَى
Tesniye müennes gâibe	تَرْضِيَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَرْضَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرْضَى
Tesniye müzekker muhatab	تَرْضِيَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَرْضَوْنَ
Müfred müennes muhataba	تَرْضَيْنَ
Tesniye müennes muhataba	تَرْضِيَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَرْضَيْنَ
Müfred mütekellim	أَرْضَى
Cem'i mütekellim	نَرْضَى

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN MENSÛB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْضَى
Tesniye müzekker gâib	يَرْضِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَرْضَوْا
Müfred müennes gâibe	تَرْضَى
Tesniye müennes gâibe	تَرْضِيَا
Cem'i müennes gâibe	تَرْضَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرْضَى
Tesniye müzekker muhatab	تَرْضِيَا
Cem'i müzekker muhatab	تَرْضَوْا
Müfred müennes muhataba	تَرْضَى
Tesniye müennes muhataba	تَرْضِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَرْضَيْنَ
Müfred mütekellim	أَرْضَى
Cem'i mütekellim	نَرْضَى

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN MECZÛM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْضَى
Tesniye müzekker gâib	يَرْضِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَرْضَوْا

Müfred müennes gâibe	تَرْضَى
Tesniye müennes gâibe	تَرْضِيَا
Cem'i müennes gâibe	يَرْضَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	تَرْضَ
Tesniye müzekker muhatab	تَرْضِيَا
Cem'i müzekker muhatab	تَرْضَوْا
Müfred müennes muhataba	تَرْضِي
Tesniye müennes muhataba	تَرْضِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَرْضَيْنَ
Müfred mütekellim	أَرْضَ
Cem'i mütekellim	نَرْضَ

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE
MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْضِيَنَّ
Tesniye müzekker gâib	يَرْضِيَانَّ
Cem'i müzekker gâib	يَرْضَوْنَّ
Müfred müennes gâibe	تَرْضِيَنَّ
Tesniye müennes gâibe	تَرْضِيَانَّ
Cem'i müennes gâibe	يَرْضَيْنَانَّ
Müfred müzekker muhatab	تَرْضِيَنَّ

Tesniye müzekker muhatab	تَرْضِيَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَرْضَوْنَ
Müfred müennes muhataba	تَرْضَيْنِ
Tesniye müennes muhataba	تَرْضِيَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَرْضِيَانِ
Müfred mütekellim	أَرْضَيْنِ
Cem'i mütekellim	نَرْضَيْنِ

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÜNU
İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَرْضَيْنِ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يَرْضَوْنَ
Müfred müennes gâibe	تَرْضَيْنِ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe
Müfred müzekker muhatab	تَرْضَيْنِ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَرْضَوْنَ
Müfred müennes muhataba	تَرْضَيْنِ
Tesniye müennes muhataba
Cem'i müennes muhataba
Müfred mütekellim	أَرْضَيْنِ
Cem'i mütekellim	نَرْضَيْنِ

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اَرْضَ
Tesniye müzekker	اَرْضِيَا
Cem'i müzekker	اَرْضُوا
Müfred müennes	اَرْضِي
Tesniye müennes	اَرْضِيَا
Cem'i müennes	اَرْضِيْنَ

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE
EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اَرْضِيَّ
Tesniye müzekker	اَرْضِيَّانِ
Cem-i müzekker	اَرْضُوْا
Müfred müennes	اَرْضِيَّ
Tesniye müennes	اَرْضِيَّانِ
Cem-i müennes	اَرْضِيْنَ

DÖRDÜNCÜ BÂBTAN GELEN NÂKISIN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU
İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اَرْضِيْ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	اَرْضُوْا
Müfred müennes	اَرْضِيْ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

FİİL-i MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN LEFÎF-i
MEFRÛKLAR

LEFÎF-i MEFRÛK'UN MÂZİSİ

Müfred müzekker gâib	وَقَى
Tesniye müzekker gâib	وَقَيَا
Cem'i müzekker gâib	وَقَوْا
Müfred müennes gâibe	وَقَتْ
Tesniye müennes gâibe	وَقَتَا
Cem'i müennes gâibe	وَقَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	وَقَيْتَ
Tesniye müzekker muhatab	وَقَيْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	وَقَيْتُمْ
Müfred müennes muhataba	وَقَيْتِ
Tesniye müennes muhataba	وَقَيْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	وَقَيْتُنَّ
Müfred mütekellim	وَقَيْتُ
Cem'i mütekellim	وَقَيْنَا

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقِي
Tesniye müzekker gâib	يَقِيَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَقُونُ
Müfred müennes gâibe	تَقِي
Tesniye müennes gâibe	تَقِيَانِ
Cem'i müennes gâibe	تَقِينَ
Müfred müzekker muhatab	تَقِي
Tesniye müzekker muhatab	تَقِيَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَقُونُ
Müfred müennes muhataba	تَقِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَقِيَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَقِينَ
Müfred mütekellim	أَقِي
Cem'i mütekellim	نَقِي

İKİNCİ BÂBTAN GELEN LEFÎF-İ MEFRÛKUN MANSÛB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقِي
Tesniye müzekker gâib	يَقِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَقُوا
Müfred müennes gâibe	تَقِي

Tesniye müennes gâibe	تَقِيَا
Cem'i müennes gâibe	يَقِينِ
Müfred müzekker muhatab	تَقِي
Tesniye müzekker muhatab	تَقِيَا
Cem'i müzekker muhatab	تَقُوا
Müfred müennes muhataba	تَقِي
Tesniye müennes muhataba	تَقِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَقِينِ
Müfred mütekellim	أَقِي
Cem'i mütekellim	تَقِي

İKİNCİ BÂBTAN GELEN LEFİF-İ MEFRÛKUN MECZÛM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقِ
Tesniye müzekker gâib	يَقِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَقُوا
Müfred müennes gâibe	تَقِ
Tesniye müennes gâibe	تَقِيَا
Cem'i müennes gâibe	يَقِينِ
Müfred müzekker muhatab	تَقِ
Tesniye müzekker muhatab	تَقِيَا

Cem'i müzekker muhatab	تَقُو
Müfred müennes muhataba	تَقِ
Tesniye müennes muhataba	تَقِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَقِينَ
Müfred mütekellim	أَقِ
Cem'i mütekellim	نَقِ

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقِينٌ
Tesniye müzekker gâib	يَقِيَانٌ
Cem'i müzekker gâib	يَقِينُ
Müfred müennes gâibe	تَقِينٌ
Tesniye müennes gâibe	تَقِيَانٌ
Cem'i müennes gâibe	يَقِينَانٌ
Müfred müzekker muhatab	تَقِينٌ
Tesniye müzekker muhatab	تَقِيَانٌ
Cem'i müzekker muhatab	تَقِينٌ
Müfred müennes muhataba	تَقِينٌ
Tesniye müennes muhataba	تَقِيَانٌ
Cem'i müennes muhataba	تَقِينَانٌ

Müfred mütekellim	أَقِينٌ
Cem'i mütekellim	نَقِينٌ

İKİNCİ BÂBTAN GELEN LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDESİZ TE'KÎD
NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَقِينٌ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يَقُونُ
Müfred müennes gâibe	تَقِينٌ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe
Müfred müzekker muhatab	تَقِينُ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَقُونُ
Müfred müennes muhataba	تَقِينُ
Tesniye müennes muhataba
Cem'i müennes muhataba
Müfred mütekellim	أَقِينٌ
Cem'i mütekellim	نَقِينٌ

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN EMR-İ HÂZİRİ

Müfred müzekker	قِي
Tesniye müzekker	قِيَا
Cem'i müzekker	قُوا

Müfred müennes	قِي
Tesniye müennes	قِيَا
Cem'i müennes	قِيْنَ

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDELI TE'KÎD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	قِيَنَّ
Tesniye müzekker	قِيَانِ
Cem'i müzekker	قُنُّ
Müfred müennes	قِنَّ
Tesniye müennes	قِيَانَّ
Cem-i müennes	قِينَانَّ

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDESİZ TE'KÎD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	قِيَنَّ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	قُنُّ
Müfred müennes	قِنَّ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيقِ
Tesniye müzekker	لِيقِيَا
Cem'i müzekker	لِيقُوا
Müfred müennes	لِتِقِ
Tesniye müennes	لِتِقِيَا
Cem'i müennes	لِيقِينَ

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDELİ TE'KÎD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيقِيَنَّ
Tesniye müzekker	لِيقِيَانَّ
Cem'i müzekker	لِيقُنَّ
Müfred müennes	لِتَقِيَنَّ
Tesniye müennes	لِتَقِيَانَّ
Cem'i müennes	لِيقِينَا

LEFÎF-İ MEFRÛK'UN ŞEDDESİZ TE'KÎD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيقِينُ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	لِيقُنُ
Müfred müennes	لِتَقِينُ

Tesniye müennes
Cem'i müennes

FiİL-i MÂZİSİ فَعَلَ MUZÂRİSİ يَفْعَلُ VEZNİNDE OLAN LEFÎF-i
MAKRÛNLAR

LEFÎF-i MAKRÛN'UN MÂZİSİ

Müfred müzekker gâib	طَوَى
Tesniye müzekker gâib	طَوَا
Cem'i müzekker gâib	طَوَوْا
Müfred müennes gâibe	طَوَتْ
Tesniye müennes gâibe	طَوَتَا
Cem'i müennes gâibe	طَوَيْنَ
Müfred müzekker muhatab	طَوَيْتَ
Tesniye müzekker muhatab	طَوَيْتُمَا
Cem'i müzekker muhatab	طَوَيْتُمْ
Müfred müennes muhataba	طَوَيْتِ
Tesniye müennes muhataba	طَوَيْتُمَا
Cem'i müennes muhataba	طَوَيْتِنَّ
Müfred mütekellim	طَوَيْتُ
Cem'i mütekellim	طَوَيْنَا

LEFİF-İ MAKRÛ'NUN MERFÛ MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَطْوِي
Tesniye müzekker gâib	يَطْوِيَانِ
Cem'i müzekker gâib	يَطْوُونَ
Müfred müennes gâibe	تَطْوِي
Tesniye müennes gâibe	تَطْوِيَانِ
Cem'i müennes gâibe	يَطْوِينَ
Müfred müzekker muhatab	تَطْوِي
Tesniye müzekker muhatab	تَطْوِيَانِ
Cem'i müzekker muhatab	تَطْوُونَ
Müfred müennes muhataba	تَطْوِينَ
Tesniye müennes muhataba	تَطْوِيَانِ
Cem'i müennes muhataba	تَطْوِينَ
Müfred mütekellim	أَطْوِي
Cem'i mütekellim	نَطْوِي

LEFİF-İ MAKRÛ'NUN MANSÛB MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَطْوِي
Tesniye müzekker gâib	يَطْوِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَطْوُوا
Müfred müennes gâibe	تَطْوِي
Tesniye müennes gâibe

Cem'i müennes gâibe	يَطْوِينَ
Müfred müzekker muhatab	تَطْوِي
Tesniye müzekker muhatab	تَطْوِيَا
Cem'i müzekker muhatab	تَطْوُوا
Müfred müennes muhataba	تَطْوِي
Tesniye müennes muhataba	تَطْوِيَا
Cem'i müennes muhataba	تَطْوِينَ
Müfred mütekellim	أَطْوِي
Cem'i mütekellim	نَطْوِي

LEFİF-İ MAKRÛ'NUN MECZUM MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَطْوُ
Tesniye müzekker gâib	يَطْوِيَا
Cem'i müzekker gâib	يَطْوُوا
Müfred müennes gâibe	تَطْوُ
Tesniye müennes gâibe	تَطْوِيَا
Cem'i müennes gâibe	يَطْوِينَ
Müfred müzekker muhatab	تَطْوُ
Tesniye müzekker muhatab	تَطْوِيَا
Cem'i müzekker muhatab	تَطْوُوا
Müfred müennes muhataba	تَطْوِي

Tesniye müennes muhataba

تَطْوِيَا

Cem'i müennes muhataba

تَطْوِيَيْنَ

Müfred mütekellim

أَطْوِ

Cem'i mütekellim

نَطْوِ

LEFÎF-i MÂKRÛN'UN ŞEDDELI TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib

يَطْوِينَّ

Tesniye müzekker gâib

يَطْوِيَانِ

Cem'i müzekker gâib

يَطْوُونَّ

Müfred müennes gâibe

تَطْوِيْنَ

Tesniye müennes gâibe

تَطْوِيَانِ

Cem'i müennes gâibe

يَطْوِيْنَ

Müfred müzekker muhatab

تَطْوِيْنَ

Tesniye müzekker muhatab

تَطْوِيَانِ

Cem'i müzekker muhatab

تَطْوُونَّ

Müfred müennes muhataba

تَطْوُونَّ

Tesniye müennes muhataba

تَطْوِيَانِ

Cem'i müennes muhataba

تَطْوِيْنَ

Müfred mütekellim

أَطْوِيْنَ

Cem'i mütekellim

نَطْوِيْنَ

LEFÎF-İ MÂKRÛN'UN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE MUZÂRİSİ

Müfred müzekker gâib	يَطْوِينُ
Tesniye müzekker gâib
Cem'i müzekker gâib	يَطْوُنُ
Müfred müennes gâibe	تَطْوِينُ
Tesniye müennes gâibe
Cem'i müennes gâibe
Müfred müzekker muhatab	تَطْوِينُ
Tesniye müzekker muhatab
Cem'i müzekker muhatab	تَطْوُنُ
Müfred müennes muhataba	تَطْوُونُ
Tesniye müennes muhataba
Cem'i müennes muhataba
Müfred mütekellim	أَطْوِينُ
Cem'i mütekellim	نَطْوِينُ

LEFÎF-İ MÂKRÛNUN EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اِطْوِ
Tesniye müzekker	اِطْوِيَا
Cem'i müzekker	اِطْوُوا
Müfred müennes	اِطْوِي
Tesniye müennes	اِطْوِيَا
Cem'i müennes	اِطْوِينَ

LEFİF-İ MAKRÛNUN ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اَطْوِينَ
Tesniye müzekker	اَطْوِيَانِ
Cem-i müzekker	اَطْوُنَّ
Müfred müennes	اَطْوِنَّ
Tesniye müennes	اَطْوِيَانِ
Cem-i müennes	اَطْوِينَانِ

LEFİF-İ MAKRÛNUN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ HÂZIRI

Müfred müzekker	اَطْوِينَ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	اَطْوُنْ
Müfred müennes	اَطْوِنْ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

LEFİF-İ MÂKRÛNUN EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِيطُوِ
Tesniye müzekker	لِيطُوِيَا
Cem'i müzekker	لِيطُوُوا
Müfred müennes	لِيطُوِي
Tesniye müennes	لِيطُوِيَا
Cem'i müennes	لِيطُوِيْنَ

LEFİF-İ MAKRÛNUN ŞEDDELİ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِطْوِينَ
Tesniye müzekker	لِطْوِيَانٍ
Cem'i müzekker	لِطْوُونٌ
Müfred müennes	لِطْوِيْنَ
Tesniye müennes	لِطْوِيَانٍ
Cem'i müennes	لِطْوِيْنَانٍ

LEFÎF-İ MAKRÛNUN ŞEDDESİZ TE'KİD NÛNU İLE EMR-İ GÂİBİ

Müfred müzekker	لِطْوِينَ
Tesniye müzekker
Cem'i müzekker	لِطْوُونٌ
Müfred müennes	لِطْوِيْنَ
Tesniye müennes
Cem'i müennes

SÜLÂSÎ ALTI BÂBIN AKSÂM-I SEB'AYA TATBÎKEN MÂLUM MÂZÎ
VE MUZÂRİLERİNİN MÜFRED MÜZEKKER GÂİBLERİYLE EMR-İ
HÂZİRLARININ MÜFRED MÜZEKKERİNİ, MECHÛL MÂZÎ VE
MUZÂRİLERİNİN MÜFRED MÜZEKKER GÂİBLERİNİ GÖSTEREN
CETVELLER

SÂLİMLERDEN
MÂLUM

Bab	Mâzi	Muzâri	Emr-i Hâzır
1	نَصَرَ	يَنْصُرُ	أَنْصُرْ
2	ضَرَبَ	يَضْرِبُ	إِضْرِبْ
3	فَتَحَ	يَفْتَحُ	افْتَحْ
4	حَفِظَ	يَحْفَظُ	احْفَظْ
5	شَرَفَ	يَشْرَفُ	أَشْرَفْ
6	حَسِبَ	يَحْسِبُ	احْسِبْ

MECHÛL

1	نُصِرَ	يُنْصَرُ
2	ضُرِبَ	يُضْرَبُ
3	فُتِحَ	يُفْتَحُ
4	حُفِظَ	يُحْفَظُ

5	شُرِفَ	يُشْرِفُ
6	حُسِبَ	يُحْسَبُ

MEHMÛZU'L FÂ' DAN MALÛM

1	أَمَلَ	يَأْمَلُ	أُؤْمَلُ
2	أَثَرَ	يَأْتِرُ	أَيْثَرُ
3	أَلَّهَ	يَأْلَهُ	أَيْلَهُ
4	أَرَجَ	يَأْرُجُ	أَيْرِجُ
5	أَسَلَ	يَأْسَلُ	أُؤْسَلُ

MECHÛL

1	أُمِلَ	يُؤْمَلُ
2	أُؤْتِرَ	يُؤْتِرُ
3	أُؤْلَهُ	يُؤْلَهُ
4
5

MEHMÛZU'L- AYN'DAN MALÛM

1	سَأَلَ	يَسْأَلُ	إِسْأَلَ
2	سَمِمَ	يَسَامُ	إِسَامُ
3	لَوَّمَ	يَلُومُ	أَلُومُ

MECHÛL

1	سُئِلَ	يُسْأَلُ
2	سُمِمَ	يُسَامُ
3

MEHMÛZU'L- LÂM'DAN MALÛM

1	بَرَأَ	يَبْرُؤُ	أَبْرُؤُ
2	هَنَأَ	يَهْنَأُ	إِهْنَأُ
3	قَرَأَ	يَقْرَأُ	إِقْرَأُ
4	صَدِئَ	يَصْدَأُ	إِصْدَأُ
5	بَطُوَ	يَبْطُؤُ	أَبْطُؤُ

MECHÛL

1
2	هِنَىٰ	يُهِنَا
3	فُرَىٰ	يُفْرَأُ
4
5

MUZÂAFTAN MALÛM

1	مَدَّ	يَمُدُّ	(أَمَدُّ) مَدَّ
2	فَرَّ	يَفِرُّ	(أَفِرُّ) فَرَّ
3	عَضَّ	يَعَضُّ	(أَعَضُّ) عَضَّ
4	لَبَّ	يَلْبُ	(أَلْبُ) لَبَّ

MECHÛL

1	مُدَّ	يُمَدُّ
2
3	عُضَّ	يُعَضُّ
4	لُبَّ	يَلْبُ

MİSÂL-İ VÂVÎDEN MALÛM

1	وَعَدَ	يَعِدُ	عَدَ
2	وَضَعَ	يَضَعُ	ضَعَ
3	وَسِعَ	يَسِعُ	سَعَ
4	وَسَمَ	يُوسِمُ	أُوسِمُ
5	وَرِثَ	يَرِثُ	رِثَ

MECHÛL

1	وُعِدَ	يُوعَدُ
2	وُضِعَ	يُوضَعُ
3	وُسِعَ	يُوسَعُ
4
5	وُورِثَ	يُورِثُ

MİSÂL-İ YÂÎ'DEN MALÛM

1	يَمُنُ	يَيْمُنُ	أَوْمُنُ
---	--------	----------	----------

2	يَسْرَ	يَيْسُرُ	اَيْسُرُ
3	يَنَّعَ	يَيْنَعُ	اَيْنَعُ
4	يَيْسَ	يَيْسُسُ	اَيْسَسُ
5	يُسْرَ	يَيْسُرُ	اُسْرُ

ECVEF-İ VÂVÎ'DEN MALÛM

1	قَالَ	يَقُولُ	قُلُّ
2	خَافَ	يَخَافُ	خَفُّ
3	هَاعَ	يَهَاعُ	هَعُّ
4	طَالَ	يَطُولُ	طُلُّ

MECHÛL

1	قِيلَ	يُقَالُ
2	خِيفَ	يُخَافُ

ECVEF-İ YÂÎ'DEN MALÛM

1	بَاعَ	يَبِيعُ	بِعُّ
2	هَابَ	يَهَابُ	هَبُّ

MECHÛL

1 بِيَعُ يُبَاعُ

NÂKIS-I VÂVÎ'DEN MALÛM

1 دَعَا يَدْعُو أَدْعُ
2 رَضِيَ يَرْضَى ارْضَ
3 بَأًا يَبْأِي ابْأُ
4 سَرَوْ يَسْرُو اسْرُ

MECHÛL

1 دُعِيَ يُدْعَى
2 رُضِيَ يُرْضَى

NÂKIS-I YÂÎ'DEN MALÛM

1 رَمَى يَرْمِي ارْمُ
2 سَعَى يَسْعَى اسْعُ

3 حَشِي يَحْشَى أَحْشَ

MECHÛL

1 رُمِي يُرْمَى

LEFÎF-İ MEFRÛK VE MAKRÛNDAN MALÛM

1 وَقَى يَقِي قِ
2 قَوِي يَقْوَى اقْوَى
3 طَوَى يَطْوِي اطْوَى
4 حَيِي يَحْيَا اَحْيَى

MECHÛL

1 وُقِي يُوقَى

Kitabın Adı : SARF KİTABI Ali Nazîma
Osmanlıcadan Günümüz Alfabesine Çeviri, Sadeleştirme ve Notlar

Editör : Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz

Yazar : Prof. Dr. Tacettin Uzun
Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz
Arş. Gör. Saffet Cengiz

Kapak : Arş. Gör. Saffet Cengiz

1. Baskı : Eylül 2020 ANKARA

ISBN : 978 - 625 - 7838 - 43 - 6

Yayın No : 861

© Prof. Dr. Tacettin Uzun, Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz, Arş. Gör. Saffet Cengiz

Tüm hakları yazarlarına aittir. Yazarların izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz. Yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SONÇAĞ AKADEMİ

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA

T / (312) 341 36 67 - GSM / (533) 093 78 64

www.soncagyayincilik.com.tr

soncagyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 47865

BASKI MERKEZİ

UZUN DİJİTAL MATBAA, SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK TESCİLLİ MARKASIDIR.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48 İskitler 06070 ANKARA

T / (312) 341 36 67

www.uzundijital.com

uzun@uzundijital.com

SARF KİTABI

Elinizdeki bu kitap, büyük âlim Hacı Mehmed Zihnî Efendi'nin Arap dilini öğretmek için yazdığı el-Müntehab, el-Muktezab ve el-Müşezzeb adlı eserlerinin yine değerli âlim Ali Nazîma tarafından özetlenerek "Miftâhu'l-Müntehab ve'l Muktezab ve'l-Müşezzeb" yahut "Sarf-ı Arabî Defteri" adıyla basıldıktan sonra, tarafımızdan Osmanlıcadan günümüz alfabesine çevrilmiş, sadeleştirilmiş ve notlar ilave edilmiş halidir.

SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No: 48/48
İskitler 06070 ANKARA
T: (312) 341 36 67
soncagyayincilik@gmail.com
www.soncagyayincilik.com.tr

Kitabın Adı : SARF KİTABI Ali Nazîma
Osmanlıcadan Günümüz Alfabesine Çeviri, Sadeleştirme ve Notlar

Editör : Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz

Yazar : Prof. Dr. Tacettin Uzun
Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz
Arş. Gör. Saffet Cengiz

Kapak : Arş. Gör. Saffet Cengiz

1. Baskı : Eylül 2020 ANKARA

ISBN : 978 - 625 - 7838 - 43 - 6

Yayın No : 861

© Prof. Dr. Tacettin Uzun, Dr. Öğr. Üyesi Alaa Aldeen Al-Karaz, Arş. Gör. Saffet Cengiz

Tüm hakları yazarlarına aittir. Yazarların izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz. Yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SONÇAĞ AKADEMİ

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA

T / (312) 341 36 67 - GSM / (533) 093 78 64

www.soncagyayincilik.com.tr

soncagyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 47865

BASKI MERKEZİ

UZUN DİJİTAL MATBAA, SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK TESCİLLİ MARKASIDIR.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48 İskitler 06070 ANKARA

T / (312) 341 36 67

www.uzundijital.com

uzun@uzundijital.com